

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Bővített újratermelés és jövedelmezőség
az erdőgazdálkodásban

OEE Könyvtár
AI.EII.2018

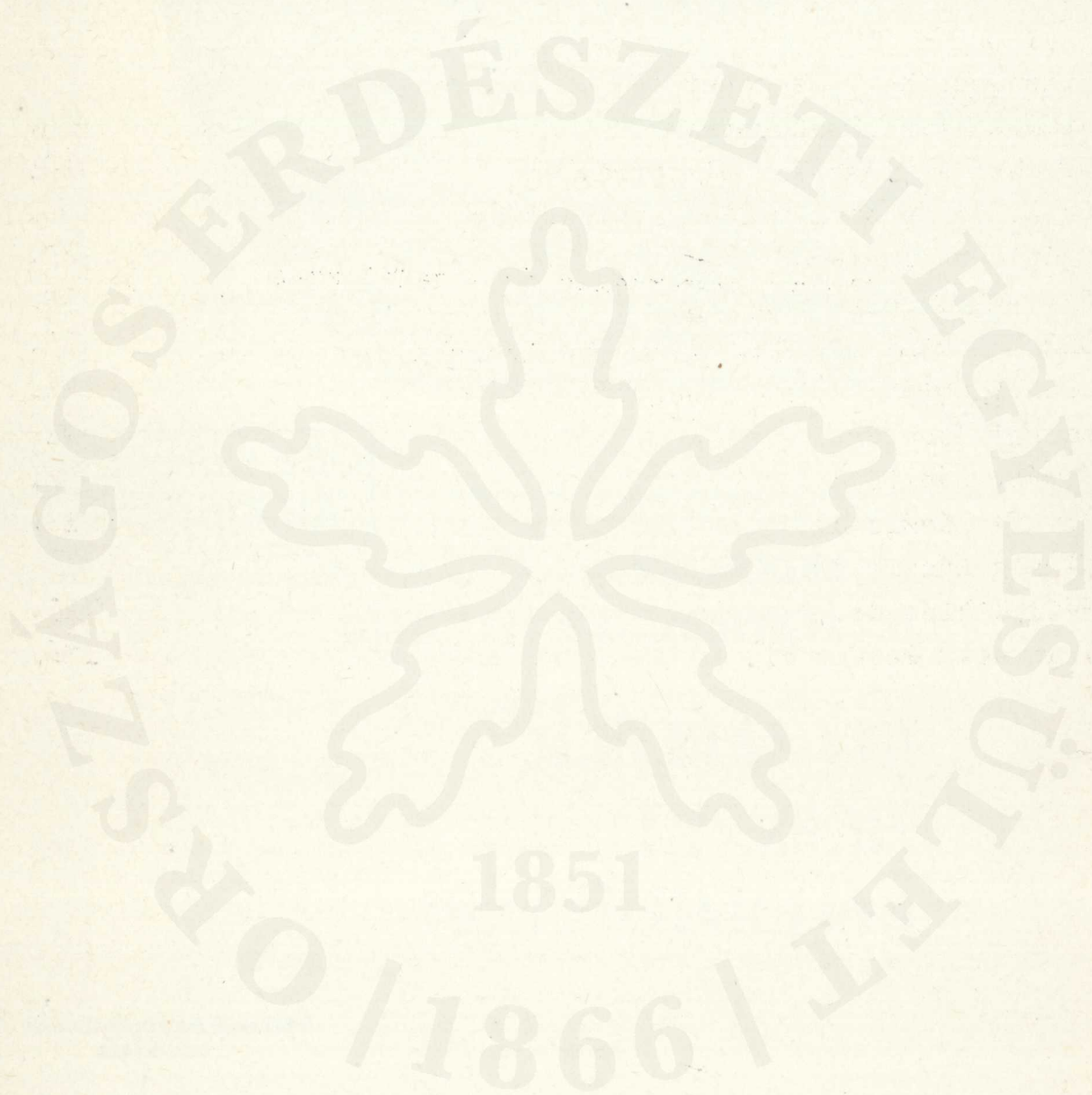
285/L2019

4/6

A n k é t

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA

1986. május 15-én

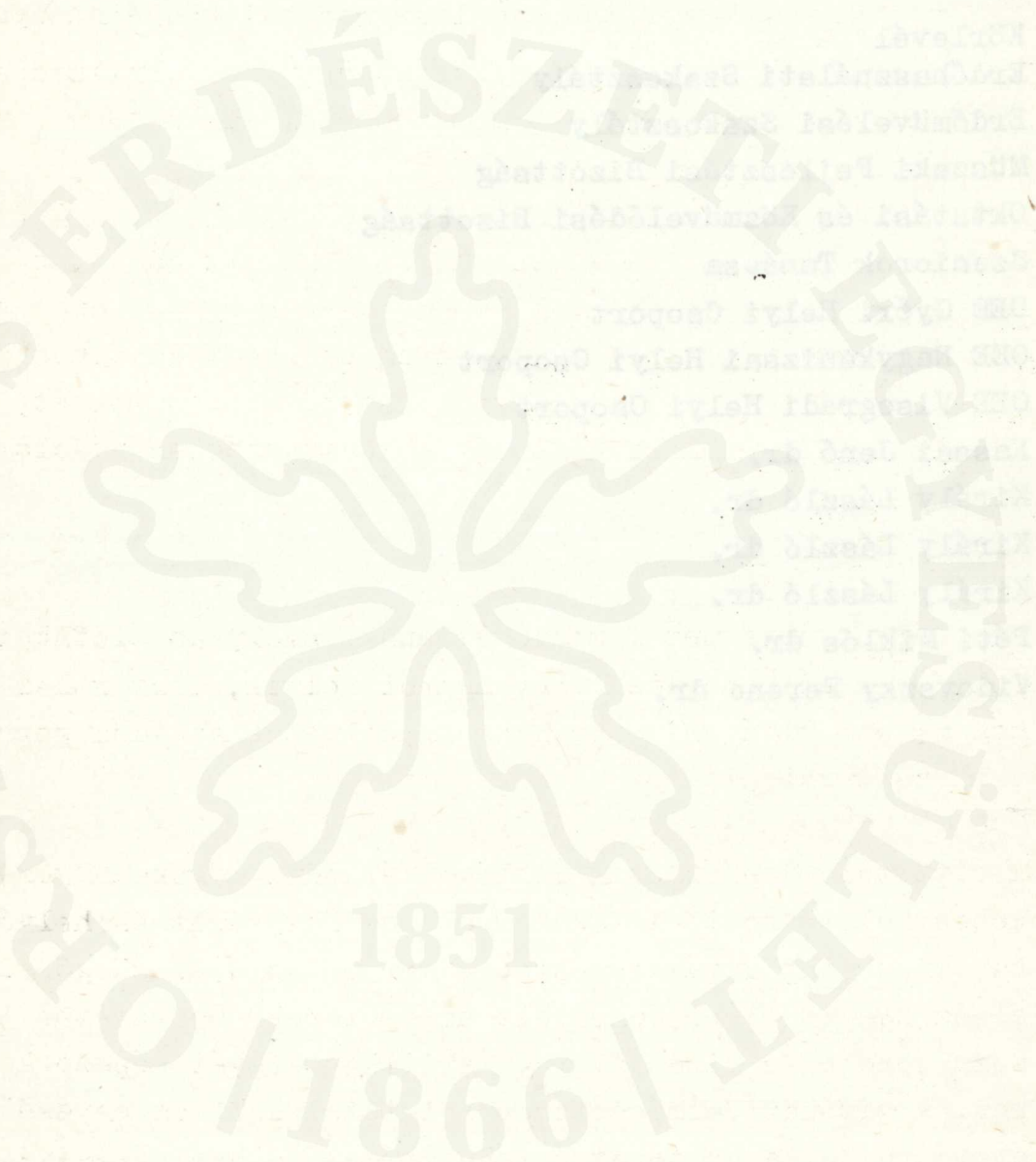
T A R T A L O M

	Oldal
Körlevél	3.
Erdőhasználati Szakosztály	99.
Erdőművelési Szakosztály	13.
Műszaki Fejlesztési Bizottság	26.
Oktatási és Közművelődési Bizottság	33.
Szeniorok Tanácsa	43.
OEE Győri Helyi Csoport	57.
OEE Nagykanizsai Helyi Csoport	66.
OEE Visegrádi Helyi Csoport	81.
Kassai Jenő dr.	91.
Király László dr.	98.
Király László dr.	115.
Király László dr.	125.
Péti Miklós dr.	125.
Vidovszky Ferenc dr.	136.

1851

1866

Oldal
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Körlevél

Az OEE Szakosztályok és Bizottságok Elnökeinek

Ismeretesek azok a viták, amelyek szakmai közvéleményünket évek óta széles körben foglalkoztatják, és amelynek a szakmán kívüli nyilvánosság elé került részével elnökségünk is állást foglalt.

Egyesületünk alapszabályában megfogalmazott célkitűzésének megfelelően Vezetőségünk 1986. májusában egész napos vitát kíván rendezni, melynek indító anyagához kéri az Elnök Elvtársak segítségét. A vitaülés alapgondolatát, előkészítését, anyagi megalapozását és hasznosítását a következőkben vázolólok:

Alapgondolat

Nem látjuk értelmét a meddő vitának, amely az élőfakészlet, a folyó- és átlagnövedék nagyságáról folyik, mert sokak előtt még ma sem világos a fogalmak tartalmának az idők során bekövetkezett változása.

A vita tulajdonképpen a rablógazdálkodás megakadályozása érdekében keletkezett. A fakitermelések nagyságát és helyét azonban kizárólag a vágásérettségi kor és az ú.n. sürgősség dönti el és nem az előbb felsorolt paraméterek. De lehetne még hosszasan sorolni a vitatott vagy kritika tárgyát képező kérdéseket. A vitákat természetesen folytatni kell az egyesületi élet nyújtotta változatos lehetőségek felhasználásával.

A cél amit el kívánunk érni: Az erdőgazdálkodás bővített újratermelésének és jövedelmezőségének biztosítása. Azokat az intézkedéseket kellene tehát megvitatnunk, amelyek e cél elérésé-

ERDŐGAZDÁLKODÁSI
KÖNYVTÁRA

érdekében szükségesek, és amelyeket aztán előterjeszthetünk.

A vitaüléstelőkészítése és anyagi fedezete

A vitaindító megfogalmazásához kérem az Elnök elvtársak lehető legrövidebben megfogalmazott javaslatait. Csak a megteendő intézkedések rövid leírását kérem néhány mondatos indoklással. Csak példaképpen csatolok egy feljegyzést arról, hogy milyen természetű kérdésekkel kapcsolatban szeretnénk javaslatokat kapni, elsősorban a szakosztály, ill. bizottság szemszögéből, de természetesen nem szükséges saját szakterületükre korlátozódni. Jó lenne, ha javaslatuk az Erdészeteknél és Gazdaságoknál dolgozó tagjaink véleményét tükröznék elsősorban, mert a felső vezetésnek úgyszintén lehetősége lesz gondolataink kiegészítésére.

Minden szakosztálynak, ill. bizottságnak és tagjainknak lehetőséget kívánunk biztosítani véleményük részletesebb kifejtésére. Saját tématerületükön bármely egyesületi tagunk írását is publikáljuk, ha az Elnök Elvtársak ill. kollektívájuk ezt javasolja, függetlenül attól, hogy a Szerző tagja-e a szakosztálynak, ill. bizottságnak. Ezeknek a dolgozatoknak a terjedelme nem lépheti túl a 6 oldalt és egy szakosztálytól, ill. bizottságtól legfeljebb 3 dolgozatot fogadunk el.

Az Elnök elvtársak javaslatai alapján elkészül a vitaindító, melynek mellékletét képezik a stencilen sokszorosított dolgozatok.

A rendezvény térítéses lesz, és az előbbi anyagot csak azok kapják, akik a részvételi díjat befizették. A részvételi díjból fedezzük a sokszorosítás és a rendezvény költségeit.

A javaslatokat és a dolgozatokat 1986. február 28-ig kérem megküldeni. A később érkező irásokat már nem tudjuk figyelembe venni.

A vitaülés hasznosítása

A vitaülésen elhangzottak figyelembevételével módosítjuk és kiegészítjük a vitaindító javaslatot és az elnökség elé terjesztjük jóváhagyásra, majd megküldjük főhatóságunknak.

Kérdések

a vitaülés előkészítéséhez az OEE Szakosztályok és Bizottságok t. Elnökeihez. /A teljesség igénye nélkül./

A téma:

A BŐVITETT ÚJRATERMELÉS ÉS A JÖVEDELMEZŐSÉG AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN.

Hangsúlyozni szeretném, hogy nem a múlt önmarcangoló vizsgálatával, hanem a rövid- és hosszú távú célokat egyaránt figyelembe vevő, reális, megvalósítható intézkedések /szabályozások/ felvázolásával kellene foglalkozni. Ebben a szemléletben először az erdőgazdálkodás tartamosságának biztosítását vizsgáljuk meg, ami még csak egyszerű újratermelés, aztán a bővített újratermelés /mennyiség és minőség/ feltételeit, végül a jövedelmezőség biztosításának fő követelményeit. Minderre elsősorban a népgazdaság és a vállalat irányításának mai rendszerében kell megoldást találni. Ahol ettől elkerülhetetlen az eltérés, ott indokolni kell.

Az egyszerű újratermelés:

1. Biztosítaná-e az erdőgazdálkodás tartamosságát, ha a fakitermelések /használatok/ tervezésénél a következő előírások betartása kötelező lenne:
 - 30 évre előre tekintve nem csökkenhet a kitermelt fatömeg, fafajonként és termőhelyi osztályonként a 60-80, 80-100 és 100 év feletti korosztályokra eső vágásterület és átlagos átmérő.
2. A tisztítások, a törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések modelltáblák szerinti kivitelezésének milyen akadályát látja, hogyan lehetne ezeket elhárítani?
3. Hogyan lehetne biztosítani az erdőfelújítások maradéktalan és jó minőségű végrehajtását?
4. Milyen vállalati és egyéni érdekeltségi rendszerrel, ill. büntető szankciókkal lehetne biztosítani az 1., 2. és 3. pontra adandó javaslatok végrehajtását?

A bővített újratermelés:

5. A jelenlegi erdőművelési /erdőnevelési/ eljárások alkalmasak-e a hozam mennyiségi növelésére?
6. Milyen esetekben lehetne és lenne érdemes növelni a fatermés minőségét, és mikor van kisebb jelentősége a minőségnek, ennek következtében az erdőnevelés egyszerűsíthető, olcsóbbá tehető?
7. A nemesítés hasznosítását a jelenlegi gyakorlaton túlmenően hol lehetne növelni?

8. Milyen fafajpolitika szolgálná a bővített újratermelést?
9. Milyen vállalati és egyéni érdekeltségi rendszerrel lehetne ösztönözni a fejlődést az 5., 6., 7., 8. és 9. pont témakörében?

A jövedelmezőség:

10. Elsősorban a csak szellemi munkát igénylő munka- és vállaltszervezés, valamint a munkafegyelem javítására kellene törekedni. Milyen ösztönzőkkel lehetne ezt elérni?
11. Milyen innovációs ötletek növelhetnék a jövedelmezőséget?
12. Ismertesse, hogy egyes választékaink veszteségesek, és ez nem a rossz munkánk következménye. Indokolt, sőt sürgősen szükséges a veszteséges választékok termelésének beszüntetése. Ha ezek a választékok mégis szükségesek, mással nem pótolhatók, vagy külkereskedelmünk megterhelésével csak importból lennének beszerezhetők, akkor indokolt az a kérésünk, hogy vagy az ár legyen olyan, hogy szerény nyereséget is biztosítson, vagy az ártámogatás indokolt. - Milyen választékoknál lenne szükséges az ár felülvizsgálata?
t.r
13. Európa-szerte gondot okoz az erdők már-már elviselhetetlen túlterhelése a környezet- és tájvédelem, a turizmus, az emberi élettér, az ökológia és nem utolsósorban a fa-termesztés feladataival. Ezeknek jó része ösztársadalmi érdek ugyan, de az erdőgazdálkodásban terhet jelent. Milyen bevételi forrásokkal lehetne ezeken a terheken enyhíteni?

14. Hogyan lehetne gazdálkodási rendszerünkben az erdőgazdálkodást úgy szabályozni, hogy a rövid- és hosszú távú célok, a jövedelmezőség és a bővített újratermelés egyaránt biztosítható legyen. /Lásd Villányi államtitkár elvtárs miskolci beszédét./

Ujból felhívom szives figyelmüket, hogy a fenti kérdésekre, ezek egy részére vagy itt nem említett kérdésekre rövid, a lényeget tömören tartalmazó válaszokat sziveskedjenek adni.

1851

/1866/

Az OEE Erdőhasználati Szakosztályának
véleménye és javaslatai
Andor József szakosztályvezető.

A májusra tervezett vitaülés anyagához - szíves elnézést kérve
kissé késve - javaslatainkat az alábbiakban adjuk meg.

- ad.1/ A tervezett előírások betartását nem tartjuk célravezetőnek, mivel a korosztályok megoszlása alapján lehet a véghasználati termeléseket besorolni.
Ökonómiai szempontból célszerű az egyenlőtlenségre törekedni, de fentiek miatt ingadozásokra lehet számítani.
- ad.2/ -Lényeges kérdés, hogy a megelőző tisztítások és gyéritések nem a modelltáblák előírásai szerint történtek, ezért csak fokozatosan célszerű a modelltáblák előírásaira ráállni.
- Megítélésünk szerint a modelltáblák országos átlagfelvételek alapján nyertek kimunkálást, ezért nem biztos, hogy az adott erdőrészekre az előírásai reálisak és megnyugtatóak.
- A természetszerű erdőkben, - főleg a genetikai tényezők és az állományszerkezet különbözősége miatt a körlapösszeg egyértelmű meghatározása bizonytalan.
A szigorú sablonok alapján való gazdálkodás az ilyen állományokban nem célravezető.
- ad.3/ Az egyre nagyobb erdőművelési feladatokat a munkaerő hiánya miatt mindig nehezebb végrehajtani.
- Ezért az erdőfelújítások komplex gépesítését meg kell

oldani:

- vágástakarítás,
- talajelőkészítés,
- ültetés,
- ápolás.

Át kell térni a nagyobb méretű - kevesebb számú - csemetével való erdősítésre.

Igy az ápolási munkák jelentős része megtakarítható lenne. Ennek előfeltétele a terület tűrőképességét nem meghaladó vadállomány.

-Egyes területeken vadkerítés nélkül eredményes erdősítést nem lehet létrehozni. Itt az erdősítés tartozéka a kerítés és azt az erdőfenntartási alapból szükséges finanszírozni.

-Megfelelő készletek esetén az államilag elismert, nemesített magvakból származó csemetével legyen az erdősítés kötelező.

-A tölgy- és bükk állományokban a természetes felújításokkal lényegesen többet kell foglalkozni.

Javasoljuk a ZEFAG-nál bevezetett tervezési rendszert országosan is alkalmazni /Lásd AZ ERDŐ 1981 júliusi számában jelent meg az ismertetés./

ad.4/ Az összes irányító dolgozó anyagi érdekelttségével, pl.: a kiváló minőségű, határidő előtt átadott erdőfelújítás egységárának 5-10 %-a legyen felosztva a kivitelezést irányítók között.
Ezzel lehet elősegíteni a minőségi munka fokozását, a ráfordítások csökkentését, az átfutási idő rövidítését.

- ad.5/ A jelenleg érvényben levő erdőművelési utasítás nem ösztönöz eléggé a bővített újratermelésre, pl.: a szerkezetátalakítás esetére biztosított többletköltség is túl alacsony.
- ad.6/ Csak a rontott erdőkben célszerű a nevelővágások számát csökkentetni.
- ad.7/ A 3-as pontban leírtak szerint.
- ad.8/ A termőhelynek és a potenciális termőképességnek legjobban megfelelő.
Fokozni javasoljuk megfelelő termőhelyen - a gyorsan növő intenzív fenyőfajták /pl.: duglasz, lúcfenyő, vörösfenyő, simafenyő/ nagyobb mértékű felhasználását.
- ad.9/ A 4-es pontban leírtak szerint.
Továbbá javasoljuk, hogy minden ötéves erdőtervi revízió alkalmából részesüljenek anyagi elismerésben mindazon irányító szakemberek, akik az időarányos végrehajtásban részt vettek.
- ad.10/ A szervezésben és a munkafegyelemben jelentős tartalékok vannak, amelyet mindenképpen ki kell használni. Természetesen itt ilyen meghatározó a környezetben dolgozók fegyelme, bérezése, amely alapvetően meghatározza az adott egység helyzetét.
- ad.11/ Az adott területnek legjobban megfelelő.
- ad.12/ A leírtakkal teljes mértékben egyet tudunk érteni.
Fontos az ár felülvizsgálata:
- bányászati anyagoknál,

- forgácsfánál,
- bükk, gyertyán, cser, akác, szekunder válaszfákknál,
- bükk lemezipari rönknél,
- összes kivágásnál,
- tölgy, cser, akác parkettfriznél.

ad.13/ Amelyek nem vállalati, hanem társadalmi érdekelttségbe tartoznak, azt állami költségvetésből szükséges finanszírozni.

ad.14/ Az erdőtervi gazdálkodás messzemenő betartásával.

Röviden ezen javaslatokkal tudunk a felvetett kérdésekhez hozzájárulni.

1851

1866

Az OEE Erdőművelési Szakosztályának
véleménye és javaslatai
Varga Béla szakosztályvezető

Az 1986. májusára tervezett vitaülés témája talán leginkább az Erdőművelési Szakosztályban tevékenykedőket foglalkoztatja, hiszen a felhalmozódott ellentmondások és gondok legjobban az erdőművelők mindennapi munkáját akadályozzák. Az Ő lelkiismeretüket terheli közvetlenül mindaz, amit a szakszerűség és a tartamosság ellen a különböző korlátok és rosszirányú érdekeltség hatására a szakma elkövetni kényszerül.

Az utolsó négy évben Egyesületünk kiemelt feladatának megfelelően széleskörű társadalmi mozgalom indult a Szakosztály szervezésében a helyzet feltárására és a kiút keresésére.

Sok kellemetlen tapasztalat után kialakult az az általános vélemény, hogy aggasztóan kicsi az ilyen társadalmi szintű erőfeszítések határfoka. Sok szakmai fórumon egymás között magunknak mondogatjuk szenvedélyesen vagy higgadtan, bizakodva vagy rezignáltan mindazt, amit valamennyien tudunk. Aztán marad minden a régiben.

Ebből okulva az első javaslatunk az, hogy a szervezés során az illetékes politikai és állami szervek legszélesebb körének és legmagasabb szintjének bekapcsolása a legfontosabb feladat!

Az alapgondolattal általánosságban egyetértünk. Valóban értelmetlen dolog meddő vitára pazarolni az időt és energiát. Az élőfakészlet és növedék körül kialakult vitát mégsem tarthatjuk teljesen fölöslegesnek. Az újólag kimutatott teljes élőfakészlet és összes növedék, valamint azok gyors, számottevő gyarapodásának torz beállítása - szakmánk egyes rétegeiben :

és főleg szakmán kívül - a kitermelhető fatömeg hasonló ütemű felfutásának lehetőségét sugallták. És ennek a sugallatnak a következményét és terhét különösen a hagyományos erdőterületen gazdálkodók nagyon is érzik. A valóságban ugyanis a felleltározott élőfakészlet és a hozzá számított /!/ növedék a természetszerű, szükségszerűen valóban többcélú erdőkben elég laza, változó és bonyolult kapcsolatban áll a hozadékkal: a nyugodt lelkiismerettel kitermelhető fatömeggel a kettő közötti kapcsolatot sajnos nálunk nem igen szokásos elemezni. Jó évtizeddel ezelőtt volt erre szerény próbálkozás, amikor az erdőrendezőiség 3. sürgősségi kategóriában sorolta a nem kötelező, de a lehetséges kitermelhető fatömeget. A gyakorlatban az így felszínre hozott lehetőség gyorsan beolvadt az összes kitermelhető közé: ugyanannyi tőárat kellett fizetni utána - akkor is, ha nem termeltük ki! - mint a túltartott véghasználatból, vagy a szakmailag kötelező nevelővágásból kitermelendő fa után. Ezen túlmenően egyéb formában is kaptunk "biztatást" az üzemtervi lehetőség teljes kimerítésére. Pedig az ilyen erdőkben felleltározott fakészlet nagyon hasonlít a geológus által feltárt földalatti vagyonhoz. Annak a felszínre hozására is csak akkor kerülhet sor, ha a műszaki-gazdasági feltételei megteremtődtek. És ott is visszaüt - sokszor a "tartamosságban" is - ha az ésszerű termelési ütemet megerősokolják, ahogyan mi egyre gyakrabban és egyre kiterjedtebben tesszük, főleg természetes felújításainak során.

Ilyen megfontolás alapján nem is olyan felesleges dolog az élőfakészletről és növedékről vitatkozni, ha nem is a nagyságrendjéről, de a jellegéről, a szerepéről és a gyors gyarapodás igazi okairól.

A vitaülés előkészítéséhez megfogalmazott kérdések zöme a téma lényegét érinti ugyan, de némelyikre szinte lehetetlen röviden,

vázlatosan válaszolni. Abban a reményben, hogy a beérkező dolgozatok és javaslatok is segítik majd a feltett kérdésekre adandó válaszok végső megfogalmazását, ezuton valóban nem törekedhetünk a válaszok teljességére.

Az egyszerű újratermelés:

ad 1/ Az erdőgazdálkodás tartamosságát távolról sem biztosítaná, ha néhány természetes mutató 30 éven belüli csökkenését bármilyen módon megakadályoznánk.

Az erdőgazdálkodás tartamossága ugyanis sokkal bővebb fogalom, mint egyes szakmai jellemzők és fakitermelési mutatók 30 éven belüli egyenletessége.

Egyetlen példa: tartamos-e az erdőgazdálkodás, ha a 30 éven belül vágásérett fatömegnek tíz éven belül az egyharmadát sem termeljük ki, de a vágásterület felújításának a feltételei nem teremthetők meg?

A feladatok egyenletes elosztására érdemes törekedni, de nem szűk körzetekben, mivel országos viszonylatban a hozamok többnyire kiegyenlítődnek - különösen hosszabb távon.

A tartamosság alapfeltétele legalább az egyszerű újratermelés mindenáron való biztosítása. Az elkerülhetetlen ingadozásokat a társadalomnak el kell tudni viselni.

ad 2/ A nevelővágások modell táblák szerinti kivitelezésének legfőbb akadálya, hogy a ma nevelésre váró állományaink zömének "előélete" nem a modell táblák előírása szerint zajlott. Igen nagy az olyan állományok száma, ahol a beavatkozás a modell tábla adataitól függetlenül szükséges, esetleg még akkor is, ha a beavatkozás átmeneti körlehiányt eredményez /pl.: sarjak, gyomfák, súlyosan sérült egyedek eltávolítása. stb./

A másik akadály, hogy - különösen természetszerű erdeinkben - a termőhelyi, környezeti, gazdasági és genetikai tényezők olyan változatosak, hogy lehetetlen, vagy legalábbis ésszerűtlen szigorúan sablonok alapján gazdálkodni. /például egyes helyeken a modell szerinti tisztítás után a kiritkult állományt rövid idő alatt tönkreteszi a túlszaporodott szarvasállomány/.

A harmadik említésre méltó akadály, hogy a modelltáblák tiszteletreméltó hatalmas munkával készültek ugyan, de természetüknél fogva bizonyos hiányosságokkal is terheltek még. /Pl. a Cser vágásokra a gyengébb termőhelyen a magasabb. Emiatt, ha modell szerint gazdálkodnánk, műszakilag-gazdaságilag éretlenül vágnánk le a rossz termőhelyen nőtt, általában jó minőségű fát és növelnénk az egységnyi fatömegre jutó felújítási költségeket. A jó termőhelyeket pedig a kívánatosnál hosszabb időre kötönnék le a rossz minőségű, rendszerint fagyléces cser erdővel.

A fentiek és egyéb hasonló akadályok teljes elhárítására nem is célszerű törekedni. Minél gyorsabban korrigálni kellene viszont a modelltáblákban a gyakorlat során felszínre jött hibákat, és a javított kiadást is arra használni, amire változatos erdeinkben egy sablon egyáltalán alkalmazható. /Elsősorban hosszabb távú tervezéseknél; irányelvként, segédeszközként: szakmai szemléletünk korszerűsítéséhez, egységesítéséhez; az újabb tudományos eredmények és gyakorlati tapasztalatok közvetítőjeként; ellenőrzés során a szélsőséges hibák kiszűréséhez és döntéséhez a vitás határesetekben.

ad 3/ Az erdőfelújítások maradéktalan és jó minőségű végrehajtását rövid távon célul kitűzni több mint irreális vállalkozás. E cél felé vezető hosszú út annyira

szerteágazó, hogy a kérdésre konkrét választ aligha adhatunk. Ami azonban biztos, hogy a tüneti kezelések a szabályozók, vagy technológia-kisebb-nagyobb változtatása nem ígér lényeges változást. Az alapelvek és a kívánatos lényegi változás irányai viszont jól megítélhetők:

- Első számú korlátként számolnunk kell a népgazdaság és az erdőgazdálkodó szerv szűkebb környezetének adott gazdasági és morális szintjével. Ebből kilógó, kiemelkedő magatartást hiába várunk, hiába szorgalmazunk.

- Ott ahol relative kedvezőtlen munkakörülmények, az anyagi korlátok és a rossz irányba terelő rövidtávú érdekek az erdőfelújításban dolgozók létszámát a kívánatos, színvonalát az átlagos szint alá szorították, a feladott pozíciók visszaszerzése lehet csak az első lépés annak ellenére, hogy ez nagyon nehéz, lassan térülő, súlyos anyagi áldozatot követelő feladat. A pallérozatlan, lumpen elemekkel felhigült személyi állományból rövid távon lényegesen többet kihozni aligha lehet.

- Az erdőfelújítás természeténél fogva nem illeszthető bele az éves nyereségérdekeltségi rendszerbe! Emiatt minden hátránya és veszélye ellenére is fontolóra kell venni a független szervezetben folyó költségvetési állománygazdálkodást.

- Ha a vállalati rendszer átmenetileg biztonságosabbnak tűnik, a szabályozók és a személyig ható érdekeltség drasztikus módosításával csak elkerülni /bármilyen nehéz kimondani:/ a közvetlen közelről fenyegető rablógazdálkodást. A sok lehetőség közül egy-két példa:

- Vállalaton belül szüntetné meg a "súlytalanság"-ból származó, az erdőre visszaható hátrányos megkülönböztetést, ha a lábon álló fát az erdőművelési ágazat ugyanúgy reális, piaci áron adná át a fahasználatnak, ahogyan - korszerűen szervezett cégnél - a fahasználat adja át termékeit a fafeldolgozásnak. /Tudjuk kéznél az ellenérv: a vállalatnak mindegy, hogy melyik zsebében van ugyanaz a pénz. Csakhogy nem mindegy és nem ugyanannyi a pénz. Nem mindegy az államnak és az erdőnek! Ezt a felújítás helyzete és az évek óta folyó jobbitó szándék és törekvés hiábavalósága mutatja. De nem mindegy a vállalatnak sem, mert a fatermesztés további züllése már középtávon is "lefektetheti" a vállalatot, ha az állam tényleg komolyan veszi a most már jogszabályban is rögzített igényét a tisztességesebb, tartamos erdőgazdálkodásra. És nem ugyanannyi pénzről van szó, hiszen a szűkebb csoport- és az egyéni érdekek az eredményességre gyakorolt hatását ma már nem igen "illik" kétségbe vonni./

- Ahogyan hiányzó pozitív érdekeltség mellett komolyabban kell venni a szankcionálási lehetőséget is. Nincs többről szó, mint a társadalmi tulajdonnak minden más téren kijáró védelméről. Amíg az állami erdőben bármilyen címen kárt okozó a vétséggel arányos elmarasztalásban nem részesül, a helyzet javulását várni reménytelen. Ha pedig ráadásul - mint manapság gyakran előfordul - az éves eredmény érdekében az erdőben kárt okozó még elismerésben is részesül - egyenesen naivság. /A büntetlen, sőt jutalmazott károkozásnak ma igen sok változata divik./

- Reménytelenül visszatérő, úgy tűnik örök téma az erdő- és vadgazdálkodás érdekellentéteiből fakadó problémák

halmaz. Ennek a korrekt, a vadászati célú erdők kivételével az erdőgazdálkodás föltétlen elsőbbséget nemcsak szavakban biztosító megoldása is a "maradéktalan és jóminőségű erdőfelújítások" előfeltétele lenne.

- ad 4/ Az előzőekben foglalt javaslatok végrehajtását elősegítő érdekeltségi rendszer csak a jelenlegi drasztikus - a 3/ alatt kifejtettekhez hasonló - módosítása árán képzelhető el.

A bővített újratermelés

- ad 5/ Ha a "jelenlegi eljárások" alatt a szakmai irányelveket, ismereteket, műszaki, technológiai szintet értjük, akkor határozott igen a válasz arra a kérdésre, hogy alkalmasak-e azok a hozam mennyiségi növelésére.

De ha a mai gyakorlatot értjük az "eljárások" alatt, akkor be kell vallanunk, hogy azok egyre több helyen nem a hozamok növelésére, de az egyszerű újratermeléshez sem elegendők.

- ad 6/ A fatermés minőségét általában ott érdemes növelni, ahol a nagyobb befektetés kamataival együtt térül a minőségi többlet várható értékében - természetesen figyelembe véve az egyéb érdeket is.

Erre általánosságban a jobb termőhelyeken számíthatunk, de ezen a téren is vannak kivételek.

Az erdőrendezőség ilyen irányú törekvései az új üzemtervekben jó irányt mutatnak.

- ad 7/ Középtávon az új Nyár és Füz fajták gyorsabb és átgondolt bevezetése hozhat említésre méltó eredményt. A többi fafajnál csak hosszú távon térülő beruházásról van

szó, ami a vállalati szférában csak következetes állami akarat, irányítás és ösztönzés útján valósulhat meg.

ad 8/ A bővített újratermelést mindenekelőtt a "divatmentes" fafajpolitika szolgálná a legjobban. Az időtálló alapszabály könnyen megfogalmazható: a divattól és a jószolt felhasználói igénytől függetlenül - ésszerű felújítási-telepítési- és fenntartási költségeken belül - mindenütt a termőhelynek megfelelő, legkisebb kockázattal a legtöbb hozamot ígérő fafajjal kell erdősíteni - tekintetbe véve az erdővel szemben támasztott különleges igényeket is. Ez utóbbiak közül a környezet- és természetvédelmi igényeket érdemes kiemelni, amelyek még jobban kihangsúlyozzák a természetszerű erdeink jelentőségét. Ennek megfelelően messzemenően törekedni kell a természeti felújításra, őshonos nemes fafajaink térnyerésére - elsősorban a kulturhatásra helyükre került idegen fafajok és konzociációk átalakítása révén: a gyorsan növekvő fenyőféléknek, exotáknak is az utóbbiak rovására lehet elsősorban teret biztosítani. Nagy tartalékok vannak a tölgy és bükk sarjerdők szálerdővé alakításában is.

ad 9/ A bővített újratermelés érdekeltségi rendszerét viszonylag könnyű kialakítani. Abból kell kiindulni, hogy ez a tevékenység egyértelműen és kifejezetten hosszú távon térülő, osztársadalmi érdeket szolgáló beruházás. Így az erdőgazdálkodót csak kivitelezőnek kell tekinteni, aki vonzó haszonkulcs esetén természetesen örömmel vállalkozik a munkára.

A kialakuló irányítási rendszerben önállóan gazdálkodó vállalattól nem szabad más hozzáállást várni, az eddig vallott szakmai lelkesedésből és hivatástudatból nem igen bővül a jövőben az újratermelés.

A jövedelmezőség

ad 10/ Arra a kérdésre, hogy a nem tőkeigényes beruházást /üzemi, vállalat- és munkaszervezés, munkahelyeken, stb./ milyen érdekeltséggel lehetne elősegíteni, röviden csak elkoptatott sztereotip választ lehet adni: a munka eredménye szerinti elosztást kellene/ végre komolyan venni. Csakhogy ezt nem mi és nem most találjuk ki. A hangoztatásából már épp elég volt, most ismét az unásig erősödik ez a régi kórus, de a gyakorlatban egyenlősdi volt az elv érvényesülésének a legfőbb akadálya. Ma a differenciálódás megindult, de a leg- ritkább esetben a társadalmilag igazán hasznos munka alapján.

Az elmozdulás a holtpontról és a kedvezőtlen tendenciák megfordulása csak a vezetők jobb kiválasztása és szükség szerinti rendszeres cseréje, ezzel összefüggésben az informális kapcsolatok, összefonódások visszaszorítása útján remélhető. Tudjuk, hogy ezek általános társadalmi jelenségek, de azt is, hogy világrendszerünk eljutott ennek az általános fel- és elismeréséhez, és hogy a szükséges lépést mindenkinek magának kell saját területén megtenni.

Nekünk erdészeknek talán az átlagostól is többet kell tennünk e téren, súlyosbitva a korszerűtlen szervezeteink terheivel.

ad 11/ Az innovációs ötletek alkalmi összegyűjtése mindig nehezen megy. A társadalmi közegtől függően vagy folyamatosan buzog ez a forrás, vagy elapad az időszakos prések ellenére is. Ugy tűnik, hogy most a kedvező közeg megteremtése az a bizonyos lenini "következő láncszem".

ad 12/ A hagyományos választékok közül az egyéb energiahordozóktól még mindig elmaradó tűzifaárat kell megemlíteni. Tágabb értelemben az egész erdőfenntartási és közjóléti munkát ide sorolhatnánk, melyek az időszakos áremelkedések ellenére is ritkán versenyképesek.

ad 13/ Az erdő közösségi igénybevételének terheiből - a más téren egyre kiterjedő gyakorlattól eltérően - igen keveset lehet az igénybe vevő természetes személyekre áthárítani.

De legalább ennyire indokolatlan ezeket a terheket az erdőgazdálkodóval "lenyeletni", hiszen a kialakuló konstrukcióban ez esetben is személyekre esne a teher, ráadásul nem a haszonélvezőre, hanem akinek egyébként is munkája, gondja van vele.

Számottevő forrása a felmerülő ilyen kiadásoknak csak az állami költségvetés lehet, közvetlenül, vagy a "szolgáltatást" elrendelő szervben, intézményben keresztül.

Kevés olyan közszolgáltatás képzelhető el ugyanis amely annyira természetes és oszthatatlan ősi jog, mint az erdő közjóléti igénybevétele. Méltatlan lenne társadalmi rendünkhöz, ha ezen a téren csak átmenetileg is feladnánk elveinket.

ad 14/ A rövid és hosszútávú célok, a jövedelmezőség és a bővített ujratermelés összehangolását gazdálkodási rendszerünkben csak a fentebb említett gyökeres változtatásokkal lehetne közelíteni.

Az igények és a szándék pusztá hangoztatásának hiábavalóságát már eleget tapasztaltuk.

Ennek ellenére a kisebb-nagyobb módosításokról akkor

sem mondhatunk le, ha tudjuk, hogy nagy részük - mint minden tüneti kezelés - csak átmeneti javulást hozhat. Így bizonyára nem lesz haszontalan, ha vázlatosan összeválogatunk az erdőművelők különböző fórumokon elhangzott javaslataiból, véleményéből néhányat:

- a természetszerű erdők kitermelésénél igazodni kell a természeti adottságokhoz, elsősorban a makktermés időszakosságához. A termelés ingadozásából származó hátrány eltörpülne amellet a kár mellett, amit ma az elhamarkodott "kényszervágásokkal" okozunk.
- az erdőművelési szabályzókat a jelenleginél vagy jobban kellene differenciálni, vagy az alkalmazásuknál nagyobb rugalmassággal eljárni. Egyetlen példa az A sarj esete a friss elszámolási rendben. Bizonyos termőhelyeken az A sarjaztatása az egyetlen ésszerű megoldás. Itt az alacsony egységár méltatlanul hozza hátrányos helyzetbe a felelősséggel gazdálkodót. Ahol pedig az A sarjaztatása indokolatlan, ott az alacsony egységár úgy sem tartja vissza a gazdálkodót, hiszen az átalakítás költsége messze meghaladja a két állomány egységárkülönbségét.
- a szakszerű felújítás útjában álló akadályok és saját erőnk viszonyát tárgyilagosabban kellene megítélni. Az erdőfelújítás terén a "megtermelt" veszteség jelentős hányada az előreláthatóan sikertelen, eleve eredménytelen munka "eredménye". Egyfelől az irreális igény a felújításnál, másfelől a kötelező termelés, vadtartás, eredményhajszolás, bércorlátozás, stb.
- Az erdőművelési egységárok folyamatos karbantartása

nagyon indokolt lenne. Az ugyanis a tapasztalat, hogy e téren a költségemelkedések terhének egy részét, csökkenő eredmény mellett a gazdálkodók az erdőre kényszerülnek ráhárítani.

- a fafajpolitikát az állam határozza meg, de ne adminisztratív úton, hanem a szaporítóanyag termelésnek a jelenleginél sokkal egyértelműbb terelésével. A célcsoportos hitelkeretből, ill. a Fenntartási Alapból finanszírozott a Felügyelőség által megrendelt szaporítóanyagot az állam ingyen adhatná az erdősitő szervnek. Természetesen az erdősitésért csak a szaporítóanyag értékével csökkentett egységár járna. Vagyis a jelenlegi egységár egy részét az állami érdekeknek megfelelő szaporítóanyag formájában természetben kapná az erdősitő.

- A feltétlen erdőterületek sorsáért aggódva kell szót emelni a tölgy és bükk állományainak vágáskoráról. E nemes fafajaink visszaszorulásának egyik fő oka a sokszor mereven alkalmazott, általában alacsony vágáskor volt. Örvendetes, hogy ma már törekszünk a fokozatos felemelésére, de ezen túlmenően szemlélteti változásra is szükség lenne.

Nem biztos, hogy egy adott T vagy B állomány vágásra - érettségének legfőbb meghatározója a névleges kora, vagy évgyűrűinek száma! Különösen ott nem, ahol lemez, vagy fűrészipari célra alkalmas fát várhatunk. A széles fűrészárú világpiaci ára és a vágásfelújítási költség bizonyára alacsonyabb volt a mainál vagy a várhatónál, amikor a fatermési táblák, modellek, vagy akár az üzemtervezési utasítások készültek!

Az átmérő és értéknövekedést mutató grafikonok nem igen forognak nálunk közkézen.

Az életkortól és a "szabály"-tól függetlenül nem lenne szabad véghasználni a vékony, minőségében sem romló, átmérőben /s így értékben/ gyarapodó természetes felújításra váró őshonos erdeinket.

Ezzel nemcsak érték- és eredménygyarapodást érnének el, hanem a csökkenő véghasználati terület miatt lélegzetvételenyi időhöz jutnánk megkezdett, sok kilátástalan felújításaink tisztességes befejezéséhez, krónikus gondjaink /vad-kérdés, feltárás, műszaki fejlesztés/ megoldásához, és mi a legfontosabb: erdeink olyan állapotot érhetnének meg, ahol a természetes felújítás esélyei sokkal jobbak.

A fentiekben csak néhány cseppet merithettünk abból a tengerből, amely az előző években az erdőművelők felelősségteljes, helyzetfeltáró jogos panaszaiból /nem "siránkozásból"/, elemzéseiből, javaslataiból összegyűlt. Reméljük, hogy a vitaindító előkészítéséhez ez is ad némi támpontot, segítséget. Ha ennél többre is szükség van, a Szakosztály készséggel áll a T. Elnökség rendelkezésére.

Nem lesz nehéz dolgunk, hiszen a publikációk, előadások, levelek, jegyzőkönyvek, tanulmányok, feljegyzések kéznél levő tömege hasonló tartalommal van tele. És sajnos a felvetett kérdések zöme ma is teljesen frissenek tünik.

Az OEE Műszaki Fejlesztési Bizottságának
véleménye és javaslatai
Jablonkay Zoltán a Bizottság Vezetője

A Műszaki Fejlesztési Bizottság február 18-i ülésén az Egyesület vezetőségének felhívására megvitatta az erdők bővített újratermelésének és az erdőgazdálkodás jövedelmezőségének kérdését. A több tag által felvetett és megvitatott szerteágazó témák rövid összefoglalását a bizottság nevében ezúttal tolmácsolom.

Az erdők bővített újratermelésének fogalma tág, és sokféleképpen értelmezhető. Jelentheti az élőfakészlet növelését vagy az erdőállományok értékének növelését az erdők fatermőképességének növelését vagy az erdők értéktermelő képességének növelését amelyhez tágabb értelemben az erdők egyéb szolgáltatásai is hozzárendelhetők. A további szakmai vitákban ennek egyértelmű meghatározására szükség lesz.

Az általunk felvetett kérdések csak a termelhető fa mennyiségével és értékével foglalkoznak az erdő - nehezen értékelhető - egyéb szolgáltatásaival nem.

Az erdőgazdasági vállalatokat a gazdasági szabályozás rendszerre az éves eredmény növelésére ösztönzi. Ez elérhető az élő- vagy holtmunka hatékonyságának növelésével, hatékonyabb marketing tevékenységgel és egyéb vállalatgazdálkodási módszerekkel, de a kitermelésre kijelölt fa potenciális értékének növelésével is.

A külső gazdasági és társadalmi környezet, az abból adódó belső szervezési és munkaerő-korlátok a létfenntartás érdekében rákényszerítik az erdőgazdaságokat a legutóbbi eszköz igénybevételére is.

Az éves eredménynek ilyen módon történő növelése azonban

tendenciájában antagonisztikusan ellentétes az erdők bővített újratermelésének hosszútávú népgazdasági érdekével. A hosszútávú erdőgazdálkodás teendőit az erdőtervek határozzák meg kisebb-nagyobb türési határokkal erdőrészletenként megfogalmazott kötelezettség és lehetőségalmazokkal. A középtávú és az éves tervek készítésénél a különböző szempontok szerint - mint fafajok, használati módok stb. - tartamos erdőgazdálkodás követelményeit a fakitermelési keretszámok korlátok formájában igyekeznek érvényre juttatni. A fakitermelések középtávú és éves tervezésének, végrehajtásának így meghatározott mozgásterén belül vannak az éves eredmény szempontjából kedvezőtlenebb és kedvezőbb változatai. Az erdőgazdasági vállalat szükségszerűen az éves eredmény szempontjából kedvezőbb megoldást választja - hiszen erre a szabályozók kegyetlenül rákényszerítik - függetlenül attól, hogy a hosszútávú érdekektől többé-kevésbé eltérő döntések évek során felhalmozódva az erdők bővített újratermelését károsítják.

Az erdőgazdálkodás és egyben népgazdaság hosszútávú érdekei tehát szükségszerűen rendszeresen károsodnak. A korszerű számítástechnika felhasználásával olyan megoldásokat kell keresni a szabályozásra és a szervezetre, amelyek a hosszútávú és az éves érdekek együttes optimumát képesek érvényre juttatni. A probléma megoldásához első lépcsőben állománytípusonként, termőhely, tényleges állapot stb. függvényében részletesen kidolgozott fatermesztési, fakitermelési, fahasznosítási és ökonómiai modellek felépítésére van szükség.

A fatermesztési célú erdőrészletekre vonatkozó modelleknek valamennyi lényeges szempont alapján kell meghatározni a vágásérettségi kort is. A modellekben meghatározott erdőgazdálkodási műveleteknek a teljes vágásfordulóra vonatkozó legkedvezőbb eredményt kell biztosítaniuk. Az erdőrészletenként a teljes vágásfordulóban várható eredmény adott időpontra

kamatosított illetve leszámított értéke az elbírálás alapja. Amennyiben az erdőgazdasági tevékenység vagy annak elmaradása következtében a teljes vágásfordulóra illetve annak hátralevő részére a várható eredmény a modellhez képest csökken, akkor ennek leszámított értéke a gazdálkodót terheli az erdőfenntartási alap javára, ha nő /pl. terven felüli nemesített szaporítóanyag, nyesés stb./ akkor ennek leszámított értéke megilleti a gazdálkodót. Hasonló elvek alapján lehet az erdősités elhúzódsát, a vadkárokat, biotikus és abiotikus károkat is értékelni. Természetesen a modell erdőrészletre vonatkozó paramétereit az elmondott változások esetén az elszámolás után az új helyzetnek megfelelően módosítani kell a nyilvántartásban.

Az erdők bővített újratermelése szempontjából jelentős, hogy az évente kitermelt fa egyenletes vagy egyenletesen növekvő alapanyagellátást és eredményt biztosítson a vállalatnak. Az elmondott módszer csak nagy tehetetlenséggel közvetve tükrözi ennek megvalósulását, szükség van tehát közvetlen ellenőrzésre, szabályozásra is. A fakitermelések középtávú, erdőrészlet-mélységű csúszó tervezése fejleszthető olyan módon, hogy a feladat számítógépes automatikus ellenőrzés lehetőségét biztosítsa. Az ellenőrzés alapja a tervezett és az erdőterv által biztosított fakitermelési lehetőségek mennyiségének és fajlagos értékének összevetése. A fajlagos érték képezhető:

- az állományérték,
- a kitermelési költségekkel terhelt érték és
- az anyagmozgatási közvetlen és esetleg közvetett költségekkel is terhelt érték alapján.

Ha a kiinduló erdőterv adatok és a tervezés matematikai módszerei is ellenőrzöttek, akkor a terv elbírálása rendkívül leegyszerűsíthető. A tervek és a tények zárt rendszerben tör-

ténő összevetése a tényszámok hasonló megítélését is lehetővé teszi.

Az elmondott módszerek ugyan összehangolják hosszútávú és az éves érdekeket mégis célszerű az ellentéteket széjjelválasztó szervezeti megoldások lehetőségét is megfontolni. Ilyen például az erdővagyonot kezelő, annak gyarapításában érdekelt és az erdőgazdasági beavatkozásokat elvégző, az éves eredményben érdekelt szervezetek különválasztása.

Az erdőgazdálkodás jövedelmezőségének témájából a műszaki fejlesztéshez szorosan kapcsolódó eszközhatékonyság kérdését perspektívájában vizsgáltuk.

A hetvenes évektől kezdve az erdőgazdálkodás területén is egyre nagyobb figyelmet fordítottak a termelés gazdasági hatékonyságának alakulására. A hatékonyság növelését kezdetben viszonylag egyszerű módszerekkel is biztosítani lehetett, mert az ágazat még az extenzív növekedési-fejlődési szakaszban volt. Naturálisan hatékony, egyszerű és közepes bonyolultságú gépek /motorfűrészek, vonszolók stb./ bevezetésével az élőmunka termelékenységét úgy lehetett a gépesítéssel jelentős mértékben fokozni, hogy közben a termelés gazdasági hatékonysága is javult, vagy legalábbis szinten maradt. A gépesítés kedvező eredménye miatt nem hogy igyekeztünk volna visszatartani az - ettől függetlenül is eláramló - munkaerőt, hanem a kisebb élőmunka-felhasználással járó, magasabb színvonalú termelés széleskörű elterjedését erőltettük sok helyen.

A műszaki fejlődés előrehaladtával azonban a naturálisan egyre kevésbé hatékony technikát is kezdtük bevonnani termelésbe /pl. többcélú gépek/. Ez a folyamat a gazdasági hatékonyság romlását eredményezte, hiszen az élő- és holtmunka költség-

aránya nem változott oly mértékben az élőmunka javára, hogy kiegyenlített volna a technika természetes hatékonyságának csökkenéséből származó hátrányokat. Sőt! - A beszerzésre kerülő gépek ára és üzemeltetési költsége nagyobb ütemben nőtt, mint a bérek és járulékaik.

Ugyanakkor növelte a problémát, hogy ágazatunk is fokozatosan ráállt az intenzív fejlődési pályára, ahol már főleg a felhasznált technika színvonalas működtetése határozza meg a termelés eredményességét.

Az egész ágazati jelenségcsoport mögött - véleményük szerint is - az eszközhatékonyság alakulása állt, mint a termelés hatékonyságát is egyre inkább eldöntő befolyásoló tényező.

Az eszközhatékonyság - a termelékenység mellett - a másik részleges hatékonysági mutató, amely a termelés teljes hatékonyságát alakítja.

Amíg a termelést alacsony műszaki felszereltségi szint jellemzi, az eszközhatékonyság kezdeti - törvényszerű és fokozatos - csökkenése nem okoz problémát, hiszen bőven ellensúlyozza hatását a legkedvezőbb természetes hatékonyságú technika bevonásából származó termelékenység-növekedés. Vagyis jóval nagyobb mértékben csökkennek a bérköltségek és járulékaik, mint az eszközökkel kapcsolatos többletköltség.

A gépesítés magasabb szintjén azonban - éppen az eddigi műszaki fejlesztés eredményeként - már csupán olyan kis részarányban szerepel a költségtényezők között a munkaerővel kapcsolatos költség, hogy a további, egyre költségesebb gépesítéssel már csak jelentéktelen bérköltség takarítható meg. Emellett tovább csökken az eszközhatékonyság, és nő az élőmunka-helyet-

tesítés beruházási vonzata. Egy szint után ez a mozgáspálya a termelés hatékonyságának csökkenését eredményezi.

Ágazatunk termelését jellemző statisztikai adatok és idősorok a fenti gondolatmenetben irtak érvényesülését mutatják az elmúlt másfél évtizedben. Az eszközhatékonyság csökkenése már lassan tíz éve nagyobb mértékű, mint a korábbi hatékonysági szinten történő termelés esetén az elfogadható lenne. Csak a munkaszervezéssel és új ösztönzők bevezetésével az eszközhatékonyság további csökkenéséből származó kedvezőtlen hatások nem ellensúlyozhatók teljes mértékben.

Hosszú távon csak egy megoldás kínálkozik, amely egyébként az intenzív növekedési szakaszban általános feltétele a hatékony műszaki fejlesztésnek: a növekvő eszközhatékonyságot eredményező technika termelésbe vonása.

Az eszközhatékonyság-centrikus szemlélet ma már a termelékenység alakulására is objektivebb magyarázatot ad, a következők szerint:

$$\frac{T}{L} = \frac{E_2}{L} \cdot \frac{T}{E_2} ;$$

vagyis a termelékenység = az egy főre jutó eszközérték és az eszközhatékonyság szorzata.

Mivel a termelékenység további fokozása a célunk /az persze mint általános érvényű törvényszerűség is érvényesül!/, melyet főleg az egy dolgozóra jutó eszközállomány növelésével érhetünk el, a fentiek miatt ezt ma már csak a stagnáló vagy javuló eszközhatékonyságot eredményező, jól kiválasztott, korszerű technika alkalmazása eredményezheti. Vagyis a beruházási

döntéseinkkel szabjuk meg az egyenlet jobb oldalán szereplő mindkét tényezőt, s ezáltal a bal oldal értékét is.

A helyes műszai fejlesztési stratégia tehát ma már eszköz-/eszközhatékonyság-/ és hozzá kapcsolt technológia- centrikus, és csupán másodlagos szerepet tulajdonít a - természetesen - ma is nagy jelentőségű egyéb tényezőknek /pl. munkaszervezés/. Ezek szerepe azonban csak a beruházási döntések után kerül előtérbe, amikor a helyesen megválasztott technika minél kisebb költséggel járó üzemeltetése az új cél.

Az ilyen szemléletű és az ilyen alapokon álló műszaki fejlesztés eredményezheti ma már csak a termelés jövedelmezőségének javulását.

Az előzőekben felvázolt törvényszerűségek és a műszaki fejlesztés belső összefüggései - a mai társadalmi - gazdasági környezetben - természetesen nem érvényesülnek ilyen tisztán. A Ft belső konvertibilitásának fokozatos megteremtése, az élő- és holtmunka költségeinek kedvező irányú változásai, a vállalati döntéseket még korlátozó merev szabályok feloldása stb. azonban hosszabb távon minden területen a "szabályos", tehát a gazdasági hatékonyságot is javító műszaki fejlesztést fogja előtérbe helyezni.

Ma még - egyes részterületeken az egyértelműen gazdaságtalan gépesítésnek is helye lehet ágazatunkban, ha a termelést folytatni, sőt, növelni akarjuk. Az itt szerzett tapasztalatok az átlagos technika üzemeltetésénél is jól hasznosíthatók. Azonban tömegesen csak a gazdaságilag is hatékony műszaki fejlesztés a járható út ágazatunk növekedése-fejlődése során is.

Az OEE Oktatási és Közművelődési Bizottságának
véleménye és javaslatai
dr Bartucz Ferencz az OKB. tagja

Ahhoz, hogy a jelenlegi helyzet nehézségeit orvosolni tudjuk, a megoldáshoz a mai állapotot, az okokat összefüggéseiken 1967-től napjainkig dialektikusan elemezni kell. /OEF megszűnése, új gazdasági irányítási rendszer bevezetése, 1970-es átszervezés, kül- és belgazdasági változások/

Az élő-fakészlet folyó és átlagnövedék számsorait nem áll módunkban vitatni, mivel ezek reális elemzésére, nagyobb felkészülés és hosszú idő szükséges.

Véleményem az, hogy 11.000 m.Bm³ kitermelési lehetőség ne legyen kötelezettség mindaddig, amíg a kitermelés /szerkezet stb./ feltételei, s a hasznosítást biztosító megfelelő feldolgozó ipar nincs biztosítva.

Meg tudná-e ezt bármely állam erdészete önmaga erejéből teremteni? Ugy gondolom, hogy a válasz egyértelmű, nem. Miért várják akkor a magyar erdészettől a lehetetlen megvalósítását. Az előrelépés érdekében legfontosabbnak tartom:

- A vertikális kibontakoztatását
- Országos összehangolt fejlesztési terv, program elkészítését
- Felügyelet fejlesztését
- Érdekeltség fejlesztését
- XII. Pártkongresszus határozatának érvényesítését
- Tájéegységbeni gondolkodást
- Vállalat irányítás rendszerének, üzem nagyságának szabályozását, korszerűsítését

Jelenleg a kibontakozást gátolják:

- Parciált érdekeltség
- Szétforgácsolt erőforrások
- A felszerszámozatlanság
- Az egyértelmű extenzív fejlesztés, a kitermelési volumen növekedése
- A szabálytalan korosztályviszonyok
- Az ágazat, ma már a fejlődést akadályozó, irányítási rendszere
- Munkaerőhelyzet és tőkeszegénysége.

Egyszerű újratermelés

1. A jelenlegi fakitermelési volumen és a kitermelés szerkezeti standardizálása egyértelműen a tartamosság ellen hatna. Az elkövetkező 30 évben a véghasználatok arányát csökkenteni kell és a nevelővágások arányát fokozni szükséges. A jelenlegi korosztály viszonyok következtében 30-40 év múlva ismét egy nagy tömegű beérett véghasználati fatömeeggel kell számolni. Viszont pont az elkövetkező 30 év a legkritikusabb szakasza a tartamos erdőgazdálkodásnak és véleményem szerint a "versenyszférába" sorolt erdőgazdálkodásnak. Éppen ezért egy mennyiségileg és szerkezetileg reálisan számított 30 évre szóló hozamszabályozást a 60 éven felüli korosztályokra szükségesnek tartom a tartamos erdőgazdálkodás szempontjából. Gondot jelent azonban a természetes felújítás üzemmódban kezelt hegy és dombvidéki erdőállományok tervezése. A makktermés szakaszossága, hasznosulásának mértéke, a biotikus és abiotikus és vadkárak mind gyakoribb megjelenése, napjainkban a természetes felújítás csökkenését az őshonos fafajok /ktT,B/ visszaszorulását eredményezte.

Hosszú távon előfordulhat, hogy kiegyenlíthető a meg nem tervezhető kiesés, de csak akkor, ha az üzemtervi, illetve vállalati gazdálkodás szabályai rugalmasabbá módosulnak.

2. A hatalmas igen élől munka igényes feladat csak akkor teljesíthető, ha kellő számú kitermelő és közelitő gép, illetve gépsor beszerzést nyer központi támogatással. És nem utolsó sorban a kitermelt faanyag jövedelmező feldolgozása is megoldódik.

A kerületvezetők, műszaki vezetők elméleti és gyakorlati oktatása a modelltáblák használatára.

/Körlapméréshez eszközök biztosítása/

3. Tarvágásos üzemmódnál az erdősités gépesítési fokának növelése, a gépi technológia továbbfejlesztése, a kiszolgáló személyzet szakmai továbbképzése.

Felújítóvágás esetén a szakmai előírások szigorú betartása, a régi, de jól bevált felújítási módszerek maradéktalan alkalmazása, ha szükséges, úgy az új fakitermelési technológiába való beépítése.

A természetes újulat pótlását, de valamennyi pótlást mind nagyobb volumenben kell burkolt gyökérzetes csemetével végezni. Ezért a konténeres nagyméretű csemete termelésének, kiszállításának és ültetésének gépesítését intenzívebben kell fejleszteni.

Igy a sokszor felesleges és eredménytelen pótlások kiküszöbölhetők, az átadási idő lerövidítésével az erdők felújítása felgyorsul.

4. Az egyéni érdekeltség rendszerét a sikeres erdőfelújítást végző műszaki és fizikai dolgozók részére kell kialakítani, új érdekeltségi formák pl. akkordbérezés, vállalkozói díjazás stb. bevezetésével, hogy annak ösztönző hatása hosszabb távon is érvényesíthető legyen.

Javaslom a befejezett erdősités, a természetes újulat gyarapodás, a minőségi erdőnevelési munkák után olyan központilag megszabott összeg megállapítását, mely a vállalat eredményétől függetlenül kötelezően kifizetést nyerjen. Az 1950-es évek, 1960-as évek elején hasonló feladatok teljesítéséért kifizetett összeg igen jó húzóerőnek bizonyult. A 16/1985. MÉM-PM-ÁH miniszteri rendeletben foglalt büntető szankciók mennyiségét és mértékét megfelelőnek tartom a vállalat felé az egyszerű újratermelés érdekében 1. 2. 3. pontban leírt javaslatom sikeres végrehajtásához.

A bővített újratermelés

5. A jelenleg alkalmazott erdőművelési /erdőnevelési/ eljárásokat alkalmasnak tartom a hozamok növelésére, amennyiben érvényesítik a munkák végrehajtása során.

Megállapítható azonban, hogy e fontos követelmény nem érvényesül a kívánt mértékben. A munkát szervező, irányító kerületvezető erdészek tevékenysége nem eredményezi a kellő mértékben a bővített újratermelés szakmai követelményét. E hiányosság másik okát keresni kell még a szervezet és irányítás súlyos problémáiban.

/Átfogható vállalat, üzemnagyságok, jog- és hatásköri és érdekeltségi ellentmondások/

Fontos személy az erdőszet vezetője, akinek szerepéről nem kell külön szólni. De önkritikusan meg kell vallanom, hogy az új gazdasági irányítási rendszer bevezetésével és a 70-es átszervezés során és után az erdőszetvezetői beosztást devalváltuk. Nem különben bántunk el az erdőszet kerülettel sem.

A harmadik döntő személy az erdőtervező, akinek olyan elméleti és gyakorlati tudással kell rendelkezni, mely eredményezi az erdőrészlet stabilitását, s ehhez kapcsolódóan a termőhelynek legoptimálisabb célállományát.

6. Az erdőtervek készítése során az erdőtervező rangsorolja - kódolja - a nevelővágások végrehajtásának ütemét, mennyiségét. Itt kellene még mérlegelni és dönteni a végrehajtás módját, intenzitását kódolva. A fatermés minőségét /erdőtípus, származás-eredet, nevelővágások, törzsnyesés, üzemmód/ növelni kell az értékes, rönkököt adó célállományok esetén, más esetben a tömeg fogalma kerülhet döntővé. /pl. apríték termelés/
7. A nemesítettanyag hasznosításának csak a kezdetén vagyunk. Mérsékelt ütemű növekedését részben a szaporítóanyag hiány, részben a megállapított minőségi felár alacsony volta okozza. A jelenleg dotált fafajok területi növekedésének ütemét kell gyorsítani a felárak rendezésével.
8. Az őshonos fafajok közül a tölgy és bükk jelenlegi területét fenn kell tartani, elsősorban a természetes felújítások eredményességének fokozásával. Ezért a fakitermelést, a felújítóvágásokban a vegetáción kívüli időre kell korlátozni, s felújítási ciklusidőt biológiailag kell tervezni. A kiméletesebb közelítést a szabályozók további szigorításával kell megoldani. Az elfelejtett alátelepítést folytatni kell az őshonos fafajokkal. A szerkezetátalakítások során mozaikszerű kivitelben folytatni kell a fenyvesítés ütemét, különös figyelmet fordítva az erdővédelmi szempontokra.

A gyorsannövő fajok akác, nyár, fűz erdősítést a teljes technológiai sor alkalmazása mellett, a termőhelyileg indokolt erdőrészekben kell folytatni, azzal a megjegyzéssel, hogy a gépi ápolások technológiai előírás szerinti végrehajtásának elmulasztását is szankcionálni kell.

9. A szervezeti és irányítási forma korszerűsítése a szakma, a hivatás-szeretet, az erdészkerület és erdészvezetői posztok rehabilitálása és a kemény korrekt ellenőrzés visszaállítása mellett az erdőgazdálkodás ágazati, irányítási rendszerének észszerűsítése. /Tervezés, gazdálkodási forma - érdekeltség és intézményi rendszer anomáliáinak megszüntetése/ Az extenzív termelés-bővítés, a párhuzamos feldolgozás-fejlesztés, a tőkeszegénység, az átfoghatatlan területű erdőgazdaságok és erdészetek, az árú kibocsátás alacsony készültképe és ütemű színvonala az ágazat felszereltségének és korosztály viszonyok, az erdők egészségi állapota, s az erdővel szemben növekvő minden társadalmi igény alapvető ellentmondásban van az ágazat mai generál gazdasági irányító rendszerével.

Vérátömlesztésekkel /árrendezés, támogatás, stb./ még akutabbá lehet tenni az állapotot.

A veszteséges választékokra vonatkozóan is áll ez.

A magasabb árértékelő folyó harc az árútermelés állandó jellemzője, de azzal a vállalati növekedést soha nem lehetett biztosítani, tehát nem alapvető, nyilván állandóan harcolni kell a magasabb árakért, de a fejlődés alapja a szakadatlan gyártás- és gyártmányfejlesztés, amelyhez párosulnia kell a vállalati irányítási rendszer összehangolt szakadatlan fejlesztésének és ez az útja a vállalat dinamikus fejlesztésének.

Bővített újrateherelésről tehát, akár annak csak a biológiai,

akár teljes körét vizsgáljuk, csak az ellentmondásokat feloldó generál szabályozással lehet beszélni.

A verseny-szférás vállalati erdőgazdálkodást súlyos következmények nélkül nem lehet sokáig folytatni.

A jövedelmezőség c. fejezet kérdéseire részben már a 9. pontnál, illetve a továbbiakban egyben igyekszem válaszolni.

Hogy az élőfakészlet, a folyó és átlagnövedék forgalmi tartalma, miként változott, ne vitassuk, hogy a modell táblák, hogy a grafikus fatermési táblák jók-e, nem jók-e, ne firtassuk. Ettől még a tömeg az élőfakészlet az össz., illetve egységszerű terület évi vagy valamilyen átlag fatermése annyi, amennyi.

Ne csodálkozzunk viszont, hogy a szakemberek, s az odafigyelő laikusok enyhén szólva nem értik, hogy az ország élőfakészlete a 60-as években 130 mill. m³ volt, majd egyszer csak 210-230 lett, s most már 260 millió m³ élőfatőkének van!? A m³/ha/év kitermelési mutatószámmal toronymagasan megelőzzük a világ valamennyi országát.

Az ország összes fakitermelése 1969-ben kb. 5,5 mill. B. m³ volt, amely 1971-re 7 mill. B. m³ fölé emelkedett.

A 100 Ft/m³ perf., 1970-es sok hibával terhelt átszerv. tükrében. 1960-as évek végén lőttük fel az első petárdát 8 mill. m³-el, majd sorban pufogtattuk a 10 mill. m³-t, s most már a 11 mill.-t is leirjuk. Senki nem követelte az ágazattól ezt. De ki ne fogadná el a többet, s itt jön a baj, mert igenis joggal követelik tőlünk, a kötelességünk is a fakitermelési lehetőségek kihasználása.

A VII. ötéves terv fakitermelési évi tervszámot csak éles vita árán sikerült 8,7 mill. B/m³/év-et elfogadtatni.

Nem tudja az ágazat a lehetőséget kitermelni, s utána jön a magyarázkodás, sirás, "önmarcangolás".

Át kell tehát politizálni ezt. Mit vártunk ezeknek a számoknak a bedobásával?

Vártuk az ágazat megérdemelt társadalmi elismerését és felszerszámozását. Megkaptuk?

Nem kell tehát ezekkel a számokkal dobálódznunk. Igen mi ne vitassuk azokat, de szüntessük be az ágazatnak csak ártó pufogtatásukat. Helyette az ágazattal szemben álló és növekvő társadalmi igények és azok kielégítésének lehetőségei, feltételei és az ágazat hű szándéka legyen a központi kérdés.

De hogy ezek ne legyenek szólamok, az egész fagazdasági blokkra, deduktíve, megfelelően bontva, tagolva ki kell dolgozni egy fejlesztési programot - nem koncepciót, az semmit nem ér, s van belőle bőven.

Tájegységben - nem a közigazgatási, nem a vállalati határok közé benyomóritott - szektorálisan összehangolt átfogó fejlesztési terv kell, amely alapuljon a XII. kongresszus hosszútávon, s így ma is vonatkozású határozataira.

A sirás, önmarcangolás helyett ezt a tervet kell megcsinálni, az ágazatnak van rá szellemi kapacitása. Ez lehetne az alapja egy újabb 1040-es Korm.sz. határozatnak. Csak így tudjuk elérni azt az elismerést, amely útján megkapjuk azokat a feltételeket, amelyekkel az erdő mindhárom funkciójával szembeni erőteljesen fokozódó társadalmi követelményeknek megfelelni képesek leszünk.

Őstermelő ágazat vagyunk, a létünket és a társadalmi munkamegosztásban meghatározó szerepet vivő nyersanyagunkat, természeti értékeinket újra is lehet termelni. Ezek a "kiváltságok" a nehéz időben mindig az ágazat az erdő felé fordította, fordítja a nemzetgazdaságok, kormányok figyelmét.

Ne várjuk, hogy az ágazat átfogó fejlesztési tervét /nem koncepciót/ mások készítsék el, vagy ajánlják.

Nekünk magunknak kell ezt a fegyvert megkovácsolnunk. Azzal egy új 1040-et elérhetünk, amely során többek között az erdészetet, mint annak idején a mezőgazdaságot központilag felszerszámozták. Mert egyik fő probléma ez, hiszen ma nincs a fakitermelési lehetőséget /szerkezet: Eh, Vh/ végtermékig transzformáló, feldolgozó ipar, s nincs meg a kitermelő kapacitás sem.

Mi van most:

- Érték-túlhasználat a vh-ok aránytalan magas %-a
- Nevelő vágások elhagyása
- Termelési anyag-veszteség magas aránya
- Tarvágásos üzemmód
- Elszakadás az erdőtől az embertől
- Az erdőművelés válsága
- A termelési-szerkezet, s az árú kibocsájtás alacsony színvonala

Ez pedig mind extenzív fejl. jellemzője, amely egy bizonyos idő és mennyiségi ponton túl törvénytelenül a természeti erőforrások táltott kiaknázásához, nevén nevezve a gyereket, rablógazdálkodáshoz vezetnek.

Önmarcangolásnak tényleg semmi értelme, de az önámitás a gondok, problémák elkendőzése pedig nagyobb bajok forrása lehet.

Van kiút;

- tisztességes, okos helyzetelemzés
- tüneti kezelés helyett a bajok okainak kezelése
- harc a XII. kongresszus ágazatunkra vonatkozó határozataiért, egy újabb 1040/1953. Korm.számú határozatért
- ágazati fejlesztési terv

- fagazdasági blokkban való gondolkodás
- az erdőgazdasági vállalatok speciális irányítási rendszeréért küzdeni
- az egyesület a jogszabályok keretei között független társadalmi szervként működjön
- a "kivül álló" tudomány és társadalmi erők befogása /a mai ütközések helyett/

Én ebben látom az egyesületnek szakmai érdekvédő szerepét.

Az OEE Szeniorok Tanácsának
véleménye és javaslata
Fila József elnök

I. Az egyszerű újratermelés

ad.1/ A versenyszférába sorolt és ennek megfelelő gazdálkodási szabályozottságu ágazatunk hosszú - közép és rövidtávú egyszerű újratermelőkéességét az alapvető erőforrásának - a faállományoknak - az állapota, az ezzel behatárolt mennyiségi és minőségi anyagi termelési lehetősége, termelőerőinek kapacitása és végül termékeiknek hasznosítási lehetőségei határozzák meg. Ezekből a tényezőkből a gazdálkodási szabályozottságot /erdőtervi és ökonomiai/ és a faállományaink állapotát ismerjük; termelőerőinket befolyásolhatjuk, a piaci lehetőségeinket becsülhetjük, - részben befolyásolhatjuk, termelésfejlesztési szükségleteinket meghatározhatjuk, de lehetőségeink a gazdálkodási eredményünktől függ. Ágazatunk országos - és vállalatonkénti - hosszútávú 10-30 éves egyszerű újratermelési stratégiai programjának reális céljait faállományviszonyaink aktualizált; erdőterv szerinti állapotából, az ebben az időszakban kitermelhető fatömegek adataiból kiindulva lehet kialakítani. Az ERSZ által 1983. év végére aktualizált országos faállomány-állapot adatok szerint 30 év alatt vágáséretté válik, tehát véghasználatként kitermelhető:

	0-9 év alatt			10-19 év alatt			20-29 év alatt		
	ha	e m ³	m ³ /ha	ha	e m ³	m ³ /ha	ha	e m ³	m ³ /ha
A rövid vágásfordulóban kezelt fafajokból /A, NNY, HNY, ELL./	210230	43343	206	150757	32617	216	84987	16231	191
1981-1985-ig végzett, de az erdőtervekben még nem szereplő első kivitelü erdőfelújításokból							50322	9611	191
első kivitelü erdőtelepítésekéből							17206	3286	
/Ezek 20-29. években várhatóan kitermelhetők lesznek/									
Közép-vágáskorban kezelt fafajokból /CS, GY, EKL, FF./	60118	17613	293	63842	17485	274	63430	17653	278
Hosszú vágáskorban kezelt fajokból /KST, KTT, ET, B, EF, EGYF./	48841	18741	384	65242	25659	393	77826	31703	407
A hasznosítható becsült előhasználatok fatömege		20000			20000			20000	
Ö S S Z E S E N :		99697			95761			98484	

Az átlagos átmérők alakulásához nincs megbízható adat, de vélelmezhető, hogy ha a 10 évenkénti vágási lehetőséget kitermelik, az átlag átmérők a maihoz viszonyítva nem nőnek, mert korábban jellemzően a jobb állományokat termelték ki. A nevelővágások sem voltak időben és szakszerűen kivitelezettek. A 10 éves csoportosításban kimutatott fatömeg adatok szerint a rövid vágás fordulóban kezelt fafajokban igen jelentős területi és fatömeg mennyiségi eltérések vannak. A közép vágáskorú fafajokban közel egyenlő kitermelési lehetőségek vannak. A hosszú vágáskorú fafajok évtizedenként növekvő kitermelési lehetőséget mutatnak.

Az évi egyenletes mennyiségű és értékű, költségkihatású, használati fatömeg kitermelési lehetőségét úgy lehet biztosítani, hogy az erdőtervezés és az erdőfelügyelet a 3 évtized kitermelési lehetőségeit - 5 éves időszakokra újra, és úgy szabályozza, hogy a jobb termőhelyen álló fafajok mai vágásérettségi korát megemeli vagy csökkenti; 5 évenként egyenlő mennyiségű és egyforma minőségű fatömegek kitermelését írja elő. Egyidejűleg kikényszeríti, hogy - különösen a nyár felújításokban - a területi lemaradásokat felszámolják. Akár az új nyár erdőtelepítésekkel, vagy a III-IV th.-en álló nyárasok helyett akáccal erdősitett.

Az országos adatok azonban vállalatonként nagy szóródást takarnak. Ezért vállalatonkénti helyzetismeret alapján lehet az ajánlást konkrét hozadék szabályozási átrendezésekkel megoldani. Ha a rövid vágáskorú erdők termelési lehetőségeit ott csökkennek /11-29 év alatt/, ahol a hosszú vágáskorú fafajok kitermelési lehetősége nő, akkor az egyenletes jövedélmezőség érdekében nincs szükség hozadékszabályozási korrekciókra. Érdemes

mérlegelni, hogy az erdőművelési modellek 3 évtized alatt az erdőtervi előirányzatokhoz viszonyítva - az optimális hozadékok feltételezésével - 37977 ha-al kevesebbet ajánlanak ha-i kitermelésre. Ez az "elméleti" különbség azonban csak az évenkénti erdőtervezés szabályozásai keretében, helyszíni mérlegelés alapján, hosszútávon egyenlíthető ki, mert a fafajonkénti faállományok szerkezete ma lényegesen eltér a modellezett faállományszerkezetektől. Ez általában minden fafaj, minden korosztálynak erdőnevelési szabályozására is vonatkozik.

ad.2/ A nevelővágásokat a fiatal és középkorú faállományokban már most is a modellek ajánlásai szerint kellene végezni, mert ezekben az erdőrészekben van lehetőség a modellek szerinti optimális állományszerkezetnek az érett fejlődési szakaszig való kialakítására. A növedékfokozó gyéritések - az eddigi jellemzően túlgyéritettségek miatt - már alig korrigálhatják az eddigi hibákat. Ahol még lehet, a modelleknek megfelelő állapotok kialakítására, szigorúbb erdőtervi szabályozással és erdőfelügyelettel kell az állapotokon javítani. Az ezutáni erdőfelújításokban és telepítésekben a modellek szerint kellene erdősiteni, előhasználatot végezni

ad.3/ Az élőfa egyszerű újratermelésének elvileg az a kritériuma, hogy folyamatosan, - tenyész-év kihagyása nélkül - legalább olyan értékű élőfa produkciót hozzunk létre a meglevő erdőkben minden évben, - azonos ciklusidőszak alatt - mint amennyi élőfaértéket a véghasználatokkal kitermeltünk. Ezt a követelményt az erdőtervi szabályozások és az erdőfelügyelet kényszerítheti ki, de az erdőgazd. szervezett, céltudatos munkája az

eredményességben való érdekeltsége is szükséges hozzá.
Ennek érdekében:

- A természetes felújítások évi arányát évi 5-6 m³/ha-ra kellene növelni,
- A tarvágásos területeket legfeljebb egy tenyészidőt követően mesterségesen be kellene erdősíteni, a pótlási arányt 40-50 %-ra kellene csökkenteni, az eredményes befejezés időtartamát 3-4 évre kellene csökkenteni.
- A letermelt fafajjal való újraerdősítés még nem garancia arra, hogy az új faállomány nemzedék a letermelttel azonos értékű lesz. /Pl.: A, CS, sarj erdő újra sarjaztatása, a IV-VI th-o. akácok, NNY-asok azonos fafajjal való felújítása stb./ Ezért az ilyen th-eken álló faállományok helyett egyrészt más, értékesebb, produktívabb fafajokat, másrészt nagyobb genetikai értékű szaporítóanyagot kell használni. F-esek esetében lomb elegyes fenyveseket kell létrehozni.

A fatermesztési munkák eredményességének alapvető követelménye a felelős tervezés, a jó szaporítóanyag és a felelősen, érdekelten műveztett kivitelezés. Ezekben van a legnagyobb tartalék és lehetőség.

ad.4/ Az 1-3 pont alatti célok, követelmények teljesítését az erdőtervezés szabályozó követelményeivel, következetes erdőfelügyelettel, az erdőállomány vagyoneértékének 5 évenkénti összehasonlító mérésével, az értékelt eredményektől függő negatív és pozitív vállalati ösztönzéssel lehetne a mainál hatékonyabbá tenni. Az Erdőfenntartási Alap kezelési rendjét szabályozó 16/1985. MÉM-PM-ÁH

rendelet a fatermesztés kívánatos eredményének kikényszerítését segíti ugyan, de csak negatív ösztönzéssel, a kívánatos alkotási aktivitást nem lehet elérni. E nélkül az anyagi termelés jövedelmezősége kerülhet sok vállalatnál veszélybe. A faállománygazdálkodás és az anyagi termelés célkitűzéseinek egyensúlyát csak a vállalati érdekeltségen alapuló cselekvő szándék biztosíthatja folyamatosan. Szükséges, hogy vállalaton belül olyan szabályozás történjék, amely a fatermesztési feladatok végrehajtására alkalmas szervezetet létrehozza, ezen belül a kivitelezés tervezési, szervezési és végrehajtási hatásköröket, konkrét feladatokat és felelősségeket, az eredményekért az anyagi ösztönzéseket szabályozza. Az érdekeltség alapja a termelési folyamat-szakaszok mérhető, - célhoz, - követelményekhez viszonyított eredményességnek a végterméke, /Term. felújítás, vágást követő felújítás, elsőkivitele, szaporítóanyag, pótlási arány, eredményes befejezés átfutási ideje, modellekhez viszonyított állományszerkezet, termőhelynek megfelelő fafaj megválasztás, stb./, a költség-normatívák betartása.

II. A bővített újratermelés lehetőségei.

ad.5/ Elvileg igen, de a mai gyakorlat szerint a lehetséges eredményt nem biztosítják azért, mert a feladat-komplexum elemeinek hatékonyság-követelményei, feltételei, mérési,- érdekeltségi és felelősségi rendszere munkakörhöz, személyhez kötötten sem országosan, sem vállalaton belül nincs kidolgozva, ill. következetesen érvényesítve.

Kifogásolható:

- a természetes felújítások mai gyakorlata és aránya,
- a termőhelyi adottságok minősítése, figyelmen kívül hagyása; az erdőfelújítások és erdőtelepítések esetekben, a rövid és közép vágáskorral kezelt fafajoknál, különösen a mikroklimatikus és talajvizezháztartási adottságok vonatkozásaiban /az A, NY, CS, EF, FF mesterséges erdősitéseiben/, az elegyes erdők kialakításában,
- a szaporítóanyag termesztése, erdősités előtti kezelése,
- a mesterséges erdősitések kivitele /művezetés hiánya/
- a nevelővágások mechanizmusa, szakszerűsége, a felelős művezetés hiánya, az erdőművelési modellek figyelmen kívül hagyása,
- a "különleges célú" erdők nevelésének, állománygazdálkodásának szabályozatlansága, a hézagos szabályozás végre nem hajtása,
- az erdők egészségi állapota,
- a használatoknak a rövidtávú vállalati és személyi anyagi-érdekekhez kötődése és ezeknek a fatermesztési érdekek fölé rendelése,
- a túlzott ápolási célú vegyszerezés.

Ha ezeket a kifogásolható mai gyakorlati módszereket a tudomány által már tisztázott és a gyakorlat számára alkalmazhatóvá tett módon és szinten csinálnák, az újszerű gyakorlati eljárásaink jelentős tartalékai a bővített újratermelésnek.

ad.6/ A "minőségi fatermelést" az I-III th-en álló KST, Szlavon, T, KTT, B, K, LF, EF, VF, am.dió, H, fehér CS

mageredetű, továbbá az I-II th.o.-on álló KNY, KNY, ONY, A, fafajokból tartom fontosnak. Ezeknek a fafajoknak a területét - nekik megfelelő termőhelyeken - az erdőfelújításokban fafajcserékkel és a telepítésekben növelni kívánatos. De ez fontos a különleges célú erdőkben is! A mesterséges felújítást és telepítést nemesített, szelektált szaporítóanyaggal - a T, B, LF, és részben az Ef-esekben a természetes felújítás kívánatos. A rövid vágásfordulóban kezelt fafajok közül a III-VI th.o.-on álló NNY-ak A, továbbá a HNY, FÜ, és egyéb LL-os fafajoknál, továbbá a közép vágáskorban kezelt "vörös CS, ill. IV-VI th.o. Cs, GY, É, FF, Ef állományoknak és a minőségi célra nem alkalmas KST, KTT, B, K.L és EGY F fafajoknak minőségi fatermék termelés helyett a dendromassza mennyiségi termelési növelését kellene szorgalmazni, ennek megfelelő felújítási módokkal, szaporítóanyaggal, nevelési eljárásokkal és vágáskor szabályozásokkal. Az olcsóbb fatermesztési technológiai módszereket, kitermelési és hasznosítási lehetőségeket ki kellene dolgozni.

Mielőbb szükséges volna dönteni az energia célú és cellulózgyártási célú ültetvény jellegű erdők mértékéről, termesztési módszereiről, vágásfordulókról, hasznosítási módjukról, az ügyekben érdekelt termelők és felhasználók köréről, az egész vonatkozó tevékenységi kör ökonomiai szabályozási elveiről. A meglévő és létesíthető erdők /A NNY H NY/ -főleg a mezőgazdasági nagyüzemek - területein - számításom szerint mintegy 170 m³/ha akác energia célú, - ill. 86 m³/ha cellulóz és lapgyártási célú ipari erdőt volna célszerű létrehozni sarjztatással, ill. mesterséges telepítéssel a mainál sűrűbb hálózatban, nevelővágások nélküli termesztéssel, apritékként hasznosítva a lomb nélküli dendromasszáját.

/vastag-vékonyfát és tuskót/. Az energia célú erdők 15-20 éves vágásforduló mellett évi 8500 ha sarjaztatással felújitható véghasználati vágásterületen. 1.3 millió $m^3 = 780 m^3/tonna$, á 1000 Ft/t összesen 780 millió Ft értéket produkálnának. A 86 m^3/ha cellulóz- és lapipari nyár ültetvény 15 éves vágásfordulóval évi 5733 ha vh területen 600 ezer m^3 nyár apríték termelését teszi lehetővé á 500 Ft/ m^3 300 millió Ft. értékben. Az energia célú erdők gazdaságosabbnak és gyorsabban megvalósíthatónak látszik. /sarjaztatással, ápolás és a nevelővágás mellőzhető, a véghasználat és a hasznosítás eszköz és költség-szükséglete a mainál kevesebb, népgazdasági és vállalati jövedelmezősége viszont nagyobb. A nyár ip.erdők jövedelmezőségi rátája kisebb az előbbinél, de a mainál nagyobb lehet. /mély talajműveléssel való mesterséges erdősités /NNY/ és 1-2 évi ápolás is szükséges./ A nevelővágás felesleges. A kidolgozandó termesztési, termelési és hasznosítási rendszer technológiája alapján részletes érték és költség elemzés döntheti el az ipari erdők jövőbeli létjogosultságát, a tevékenység egészének szabályozási feladatait.

ad.7/ A már nemesített, szelektált T. A. EF. NNY. HNY fajoknak országosan kötelező szaporítóanyag felhasználását kellene az erdőtervekben előírni, a mesterséges erdőfelújításokban és erdőtelepítésekben. A jövő faállomány nemzedék érték-hozadékát ily módon évi mintegy 8-10 ezer ha-on lehetne 10-20 %-al növelni. Gyorsítani kellene a NNY, HNY, FÜ, fehér CS, K, H, GY nemesítés ill. szelektálási kísérletek beindítását.

ad.8/ A hazai szükséglet, export lehetőséget és a helyi adottságokat mérlegelve, hosszútávon kívánatos növelni:

mintegy 100 ezer ha-on a KST, Szlavon, T, KTT területét a mai CS-esek rovására és az új telepítésekben 50 ezer ha-al a B-ösök területét a mai elegyetlen GY-osok, Gy-tölgyesek rovására, ill. az új telepítésekben, 100 ezer ha-al az EF és FF-esek területét a ma IV-VI th.o-on álló A és NNY-asok területén, ill. az új telepítésekben, 10 ezer ha-on a VF és LF területét a domb és hegyvidéki területek GY-os és IV-V th-én álló KTT és ET-esek rovására, 20 ezer ha-al a H, J, K területét - elegyfaként - a hegy és dombvidéki KTT, B, EF, VF és LF állományokban, ill. az új telepítésekben, 20 ezer ha-al a HNY és FÜ /szürke és rezgőnyár/ területét a ma III th-o-on álló NNY, továbbá a domb és síkvidéki EF és FF-esek-ben, 30-50 % elegyarányban, ill. az új erdőtelepítésekben, végül a fentebb javasolt A és NY ipari-célú erdők létesítésével. Általában mind a természetszerű, mind a mesterséges ültetvényekben - a helynek és főállománynak megfelelő fafajokkal 20-30 %-os árnytűrő fajokkal kellene az elegyes erdőszerkezeteket kialakítani /a cserjéket is tünni!/ az erdők ökológiai hatékonyságának és vadeltartóképességének javítása céljából. Fentiek alapján mintegy 100 ezer ha-al csökkenne a CS-esek, 50 ezer ha-al a gyertyánosok és 50 ezer ha-al a mai gyenge NNY és A-osok területe.

ad.9/ Az I. fejezetben javasoltakon túl a ma meglevő erdőkben bővített ujratermeléssel létrehozott erdő-vagyonérték növekményt, az ERSZ által 5 évenként vállalatonként is aktualizált erdőállapot változások értékelt adatai alapján az állam - a célcsoportos beruházási keretből - a kialakítandó értékszámítás alapján honorálja /az Erdőfenntartási Alapba/. Ezzel a vállalatok évi "járadék" befizetési kötelezettségeit csökkenteni lehetne.

A Környezetvédelmi Hivatal az erdők ökológiai és közjóléti szolgáltatási potenciálját javító erdőszerkezet átalakításához - vállalatonként differenciált költség-érték normatívák szerint, évi hozzájárulást fizessen az Erdőfenntartási Alapba. Az erdőtervezők, a vállalati fatermesztők, a főhatóság irányelvei alapján, vállalati belső szabályozás szerint - érdemeikkel arányos anyagi juttatást kapjanak.

A vadgazdálkodás jogi alanyai az évenként kilőtt nagyvad után, az erdő nyújtotta természetes vadtakarmányért, ill. a vadkárokért és vadkár elhárítás költségeiért a főhatóság által megállapítandó tőrárat fizessenek az Erdőfenntartási Alapba. Végül szükséges volna a "különleges rendeltetésű erdők" faállomány gazdálkodását is egységes elvek szerint szabályozni és a felmerülő többletköltségeket, értékvesztéseket az Erdőfenntartási alappal szemben szabályozni.

III. A jövedelmezőség.

ad.10/ A szellemi munka azzal alapozhatja meg és javíthatja a jövedelmezőséget, ha a vállalati természetes adottságokat, a meglevő és megteremthető reális termelési, termékhasznosítási lehetőségeket összefüggésükben és kölcsönhatásukban - különböző szinteken megismeri. Ezért üzemenként és vállalatonként hosszútávú faállománygazdálkodási stratégiai programot kellene készíteni az ERSZ aktualizált faállományadatai, - az erdőtervi szabályozások és az adott lehetőségekre alapozott - a II/8 pontban foglalt - vállalati célprogram megvalósítására. Ezekre az 5-5 éves bontású programokra kellene 5 éves anyagi termelési és termékhasznosítási

cselekvési célprogram-rendszert vállalatonként és üzemként készíteni. Ezek a programok marketing szemléletben - a termelés - feldolgozás, - hasznosítás, - fejlesztés konkrét feladatait, termelőerő szükségletét, szervezeti, - hatásköri, - felelősségi és anyagi érdekelttségi rendszerét, működési mechanizmusának belső szabályozását, az ellenőrzés és értékelés tárgyait és módszerét is magában kell foglalják. A programok elkészítésébe a vállalati, üzemi végrehajtói /művezetói/ szféra, - célokban és feladatokban felelőssé és anyagilag érdekeltté tett - szakembereit is be kell vonni. A jó szabályozás, ellenőrzés és eredmény értékelés az alapja a fegyelemnek, a felelősségnek, a munka céljával azonosuló végrehajtói magatartásnak. Elengedhetetlen a vállalatban belüli üzemi, sőt munkacsoportonkénti igazságos önelszámolási rendszer kialakítása, amelyen belül a lehetségeshez viszonyítottan létrehozott értéket, költségeket mérik és minősítik.

ad.11/ Az innovációs ötleteknek, a szellemi kapacitás hasznosítási inspirációjának a forrása a vállalat egész tevékenységét átfogó, munkafolyamatokra vonatkozó értékelemzési munka. Csak így lehet a tevékenységek folyamatában, azok kapcsolatrendszerében fellelhető, a jövedelmezőségre kiható negatívumokat feltárni, racionális megoldásukra vonatkozó módszereket kidolgozni. Szűz terület még a gazdálkodó szervezeteknek egymásközötti, a feldolgozó, felhasználó és tudományos szervezetekkel való közös anyagi érdekelttségen alapuló gazdálkodási, fejlesztési hosszútávú együttműködésének, célszerű munkamegosztásának a kialakítása. Az ERFATERV adatai szerint évente 2200 ezer m³ gömbfát ma - két műszakban 5243 ezer m³ fűrészelési kapacitással dolgoznak fel.

Az arányok érzékeltetik a feleslegesen létrehozott, ill. korszerűtlen eszköz-beruházások arányát. Ezekben, és a fentebb javasolt megoldásokban, továbbá a munkaszervezés javítási lehetőségeiben van a szellemi kapacitások a jövedelmezőségre kiható, mobilizálható tartaléka. Azt sem volna felesleges ágazati méretben és vállalatonként felülvizsgálni, hogy a szakemberek érdemleges munkával való leterhelése megfelelő-e? A ma hasznosítatlan fahulladék hasznosításának megoldása is hasznos feladat lehetne az érintett ágazatokkal közös cselekvéssel.

ad.12/ Érték és költség elemzés tisztázhatná vállalatonként a veszteséges fafajok és választékok körét. A mai helyzetben veszteséges fafajokról és választékokról kell beszélni. Általában veszteséges ma - terepadottságaitól és földrajzi helyzetétől függően a OS. A és NY fajok minden terméke, továbbá minden fafajból a vastag és vékony tűzifa tuskó, a farost és forgácslap, kérgezett gömbfa, T. B. és F kivételével a III.-o-on aluli fűrészrönk.

Árkorrekció ill. támogatás kellene minden minőségileg exportképes kérgezett papírfára, a lapgyártáshoz szükséges gömbfára és a tűzifára. A veszteséges fafajok és választékok strukturáját, mennyiségét jelentősen megváltoztatná az, ha a fent javasolt ipari célú erdőket, ill. a nem ipari célú erdők energia célra alkalmas fafajainak vastag és vékony faanyagát, a mai fahulladéknak legalább a felét aprítékként, tonnánként legalább 1400 Ft-ért biztonsággal hosszútávon értékesíthetnénk.

ad.13/ Ezt a költségtöbbletet két részre kellene bontani. Az állománygazdálkodást érintő többletköltséget a

Környezetvédelmi Hivatal kellene térítse az Erdőfenntartási Alapba. A csökkent értékű kitermelt fatermékek értékvesztését, ill. kitermelési többletköltségét a vállalatnak adandó adókedvezménnyel kellene rendezni.

ad.14/ Az erdőgazdálkodási tevékenység komplexumát 2 fő tevékenységi csoportba kell sorolni; eltérő szabályozással. Az első csoportba kell sorolni a fatermesztési és faállománygazdálkodási tevékenységeket. A második csoportba az anyagi termelési tevékenységek komplexumát kell sorolni. Az első csoportba tartozó tevékenységeket az erdőtervek és az Erdőfenntartási Alappal való gazdálkodást szabályozó rendeletek keretei között, az erdő vagyoneértékének alakításához, ezen belül a hatékonysághoz kötött szabályozások szerint kell végezni. Kívánatos lenne 5 évenként erdőtervi revízióval megállapítani a faállományok állapotában keletkezett változásokat. Ebben a csoportban is lehet és szükséges évenként is mérni a jövedelmezőséget.

A második csoportba tartozó tevékenységeket a ma érvényes ökonomiai szabályozás szerint kell mérni és minősíteni. A vállalatokat az aktuális "erdőképekben" kifejeződő adottságaik szerint jó, közepes és gyenge adottságú csoportosításba kellene sorolni és a járadék elvonás differenciálása mellett eltérő adózással, nyereség-elvonással differenciálva szabályozni a jövedelmezőségüket.

Az OEE Győri Helyi Csoportjának
véleménye és javaslata

Egyesületünk Vezetőségének helyi csoportunkhoz érkezett felhívását sokszorosítottuk és erdészeti összekötőinken keresztül tagjaink többségéhez eljuttattuk. A felvetett gondolatokra történt reagálásokat összegezve és megfelelő formába öntve próbáljuk meg véleményünket nyilvánítani. Először a levél elején szereplő alapgondolatokhoz hozzászólva, majd a későbbiekben a felvetett kérdések sorrendjében szeretnénk a témákkal foglalkozni.

A vitának, amely az élőlakészlet, a folyó és átlagnövedék nagysága körül folyik csak akkor lehet értelme, ha a fogalmak illetve tartalmuk változása tisztázott. Ennek hiányában vagy ismertetni kellene a szakközönség előtt a tartalom változásának mibenlétét, vagy abbahagyni az értelmetlen vitát.

A rablógazdálkodással való vádaskodás is adódhat személetbeli különbségből. A gyorsannövő fafajok - nemesnyárák, fűzek, fenyők - előtérbe helyezése /ami hivatalosan meghirdetett fafajpolitikai irányelv volt és részben ma is az/ időszakosan visszaszorította az értékes kemény lombfajokat /tölgy, kőris, bükk/. Ebből eredően ezen fafajok aránya csökkent, kevesebb a véghasználati koru állomány, egyes korosztályok hiányát majd, később érezzük meg. Ezeknél a fafajoknál tehát beszélhetünk túlhasználatukról /rablógazdálkodás ?/ és a felújításoknál kedvezőtlen arányeltolódásról. Más szemszögből nézve viszont a gyorsannövő fafajokkal történő felújítás és telepítések révén növeltük az élőlakészletet, a hozamot; a szakma összességében eleget tett a bővített újratermelés és a tartamosság követelményeinek. Más dolog az érték alapján történő megítélés. Ehhez bonyolult számításokra van szükség, bizonyos jövőbelátásra és a fapiac alakulásának prognosztizálására. Az bizonyos, hogy a három lombos fafajunknak - tölgy, bükk, kőris - mindenkor

lesz piaca. A lány lombosfa - elsősorban a nemesnyárok - mellett szól az az érv, hogy 20-30 évenként véghasználható. Nagyobb munka és költségráfordítás mellett gyakrabban jelentkező árbevétel. Ha fafajpolitikánkban követtünk is el hibákat /?/ ez időben már mögöttünk van, felesleges nagyöbra verni /ha van egyáltalán mit?/ és rágódni rajta. Sokkal fontosabb - és ez szolgálja a jövő érdekeit - a felismert tévedések kiküszöbölésének ösztönzése, a gazdálkodók érdekeltséggel történő orientálása a kívánatos irányba. Legdöntőbb szerepet /szakmai egyszeregy/ a jelenben és a jövőben is a termőhelynek kell játszania. A termőhellyel kapcsolatos gondokra a későbbiekben szeretnénk még visszatérni.

Az ujratermelés és jövedelmezőség kérdéseihez:

- ad 1/ A szakmailag kellően megalapozott erdőtervek előírásai hivatottak elsősorban az erdőgazdálkodás tartamosságát biztosítani. További előírások beiktatása, kötelezővé tétele a már ma is túltengő adminisztrációs kötöttségek tömkelegét növelné.
- Ellenőrzésként a számítógépes adatfeldolgozás segítségével ezen feltételek meglétét időnként vizsgálni lehetne. Erdőgazdaságunk egészére vonatkozóan a fakitermelés jelenlegi szintjét /170-180 ezer nettó m³/ tartani lehet, esetleg kismértékben növelni.
- ad 2/ A modell táblák általában megfelelnek az üzemi igényeknek. Bizonyítja ezt az a tény, hogy pl. a nemesnyárok nevelővágásai során eljutottunk olyan állomány-szerkezetekhez, melyeket később a modell táblák számszerűen is igazoltak. Az egységes értelmezés és szemlélet szükségessé tenné, hogy a bizonyítottan alkalmas modell táblák előírásainak betartása egyértelműen legyen

kötelező az erdőrendezés, az erdőfelügyelet és az erdőgazdálkodó számára.

Az indokolt egyéni elgondolások és a kísérletező szellem érvényesülését pedig tegye lehetővé az, hogy esetenként a gyakorlatban a helyi viszonyoknak is megfelelően az előírásoktól 10-15 %-al el lehessen térni

ad 3/ Az erdőfelújítások maradéktalan és jóminőségű végrehajtásának több feltétele van. Ebből hányat /tálán a legfontosabbakat/ kiragadva,

régóta elfogadott szakmai alapelv, hogy a termőhely határozza meg a fafajt. A megvalósítás során azonban gondként jelentkezik, hogy a termőhelyfeltárást nem tudjuk olyan részletességgel elvégezni, mint ahogy azt a valóság megkívánná. Ugyancsak a termőhelyhez való szoros alkalmazkodást nehezíti a technológiák gépesítése, amely nem teszi lehetővé a termőhely mozaikszerű változásának nyomon követését. Ez utóbbi körülmény is közrejátszott abban a törekvésben, hogy a korábbiakhoz képest nagyobb erdőrészek kerüljenek kialakításra az erdőtervezés során.

Az erdőfelújítások végrehajtása során az esetek többségében a gondok az ültetés után kezdődnek. Az első kivételek elvégzése után olyan események következnek, amelyek ma már egyre több helyen az erdőállomány-gazdálkodás perspektíváit teszi tönkre. Az erdőművelés a vadgazdálkodással folyó együttélésben soha még ilyen alárendelt szerepbe nem került, mint napjainkban. Ez nemcsak jövedelmezőségi és tartamossági problémákat vet fel, hanem a tehetetlenség az erdőművelők szakmai magatartását is demoralizálja.

További súlyos gondként jelentkezik az erdőfelújítások ápolásának alacsony színvonal, ami bérgazdálkodásunk

és munkaerőhelyzetünk hosszútávú negatív hatásaként jött létre.

ad 4/ A helyesen megválasztott vállalati és egyéni érdekelt-ség vagy annak rendszere feltétlenül elősegíthetik meg-határozott célok megvalósítását. Az anyagi érdekelttség és az erkölcsi elismerés bizonyos korlátokkal ösztönző hatásu. A magasabb értékű állományok létesítésénél saj-nos ma ezek a korlátok elég erősen érvényesülnek, ha-tásukat az előbb említett érdekelttséggel vagy szankció-
val csak részben lehet befolyásolni. Az erdőművelő leg-jobb szándékai ellenére sem tudja csökkenteni a vadlét-számot, megszüntetni a vadkárelhárító kerítések vad és vadászok által okozott rongálását /legfeljebb vég nélkül javíthatja/, nem rajta múlik, hogy rendelkezik-e üzemsze-rű működésre képes géprendszerrel, a vállalati munka-erő-bértömeg ellátottságot csak nagyon kismértékben tudja befolyásolni. A szankcionálás jelenlegi formájá-ban népgazdaságunkban elég egyedi jelenség és részben az előbb elmondottak alapján nem is vezethet eredményre. Az erdőítési hátralékok szankcionálása során az erdő-felügyelőségek nem egyszer hátralékosnak nyilvánítanak olyan erdőrésztleteket, melyekben csak egyes foltok ál-lapota kifogásolható. Pedig az erdőítési munkát a gazdálkodó ugyanolyan gondossággal, ugyanazzal a tech-nológiával végezte el az egész területen, de valami-lyen oknál fogva - termőhely változás, termőhely + idő-járás, vadkár - az alkalmazott fafaj nem, vagy hiányo-san maradt meg. A gazdálkodó szempontjából az ilyen szankcionálás igazságtalan, hiszen a terület nagyobbik részén a munkát kifogástalanul elvégezte. Szankcioná-lásra ilyen esetben, akkor kellene sort keríteni, ha a feltételek biztosítása ellenére az eredmény bizonyítha-

tóan gondatlanság, hanyag csemete kezelés, elkésett erdősítés miatt maradt el. Ennek eldöntését az erdőfelügyelőkre kellene bízni, akik tapasztalatunk szerint jól ismerik, hogy mi történt a rájuk bízott területen. A szankcionálás, mint egyedi jelenség illusztrálására szeretnénk egy testvérágazati példát felhozni. A mezőgazdasági földeken gyakori hátrány, hogy a kukorica, cukorrépa, gabona vagy más kultúra, foltokban hervadozik, termése csökken, esetleg el is marad. Senkinek nem jut eszébe, hogy ezt szankcionálni kellene. Hasonló a helyzet az apadék kérdésével is. A mezőgazdaságban szankcionáló jelleggel senki nem vizsgálja, hogy a megtermelt terményből mennyi marad betakarítatlanul, mi lesz a kukoricaszárral vagy szalmával. Arról nem hallottunk, hogy valakit vagy valakiket felelősségre vontak volna a vadgazdálkodás területén azért, mert a kialakult helyzet egyes területeken már az erdőgazdálkodás létét, jövőjét teszi lehetetlenné. Ezzel összefüggésben jogosan merül fel az kérdés, hogy miért kell az erdőgazdálkodót ilyen szigorúan megítélni vétkesség hiányában is akkor, amikor az eredmények elismerése a minimálisnál is kevesebb.

ad 5/ A jelenleg ismert és alkalmazott eljárások biztosítanák a hozam szintentartását, esetleg kismértékű növeledését. Ez utóbbit azonban a korábban elmondott problémák megkérdőjelezzik, de legalábbis bizonytalaná teszik. Nem szabad azonban szó nélkül elmennünk olyan jelenségek mellett, amelyek elsősorban a gyorsannövő fajoknál figyelhetők meg.

Gondolunk itt elsősorban a fenyegekben jelentkező erdővédelmi gondokra, a nemesnyárasok második generációjának megteremtésével kapcsolatos biológiai-környee-

zeti problémákra.

- ad 6/ A fatermesztés során elsősorban a minőségi szemléletet, a minőségi faanyag nevelését kellene támogatni. A fatermés minősége szoros kapcsolatban van a termőhellyel, tehát az kell, hogy meghatározza a termelési célt. A rentábilis gazdálkodás alapja a minőségi rönk, papirfa jó termőhelye ennek termesztésére kellene irányulni. Gyenge termőhelyen az erdőnevelés egyszerűsíthető, olcsóbbá tehető. Az aprítás, a biomassza termelés feladataink végrehajtásában csak egy leágazás lehet, ebből megélni nem lehet. Minőségi fatermés eléréséhez az erdőt gondosan nevelni kell, mint azt elődeink tettek, és hagyták ránk örökül a jelenlegi /sajnos egyre fogyó/ értékes állományokat.
- ad 7/ A nemesítés minden erdőművelőnek szívügye volt és kell legyen a jövőben is. Nem szabad azonban divattá tenni, felületesen dönteni és mindenáron változtatni. Még több kísérleti állományt kell indítani, ahol az új fajták tulajdonságait hosszútávon figyelemmel lehet kísérni. A nemesítést elsősorban rezisztenciára kellene fokozni, mert a nagyobb hozamra történő nemesítés általában maga után vonja a kártevőkkel szembeni érzékenység növekedését.
- ad 8/ Jelenlegi fafajpolitikánk lényeges változtatásra nem szorul. A "divatos" fafajok az idők folyamán elfoglalták erdőgazdálkodásunkban az őket megillető helyet. A termőhelynek megfelelő fafaj alkalmazásának, a nemesítésnek és a minőségi faanyag termesztésének támogatásával fafajpolitikánk jó irányban halad.

ad 9/ Az ösztönzéssel /legyen az pozitív vagy negatív/ már a korábban leirtakban is foglalkoztunk. Annak megismétlése nélkül: az anyagi ösztönzésnek mozgató, mozgósító ereje van. Ezen túlmenően azonban hangsúlyozottan ki kell emelni az erkölcsi elismerés hatását is. Meg kell dicsérni plénium előtt is azt a szakembert, aki hosszabb ideje becsületos, eredményes munkát végez, vagy konkrét feladatot sikeresen hajtott végre. Arra érdemesnek adjunk megkülönböztető címeket, biztosítva ezzel az erkölcsi kiemelkedés lehetőségét. Értékes szakmai kutatási témákat kidolgozó szakemberek kapjanak anyagi és erkölcsi elismerést, egyben bizonyítási lehetőséget is.

ad 10/ A munkaszervezésben még nagyon sok tartalékunk van. Kihasználását több feltétel hiánya akadályozza.

Ezek közül néhány

- üzemszerű működésre folyamatosan képes gépek, eszközök
- szükséges képesítéssel rendelkező dolgozók
- anyagi eszközök, melyek hiányában minimális lehetőség van a differenciálásra.

ad 11/ Innovációs ötlet volna az előbbieken említett sokrétű szakmai kutatási téma. Az élet nagytömegű megválaszolatlan kérdést vet fel, melyeknek anyagi, állománygazdálkodási háttere van. Megoldásukra mozgosítani kellene /anyagi, erkölcsi elismerés/ a szakembereket. Korunk határozottan innovatív és szakmánknak e folytonosan megújuló környezetben kell pozícióit megtartani. A fejlesztési forrás hiánya már régóta tartó és várhatóan még hosszán elhúzódó folyamat.

Kedvezőtlen hatásának kivédésére néhány gondolat:

- tőkekoncentráció, üzleti megfontolásokon alapuló kooperáció.
- esetleg nemzetközi kooperáció
- tisztességes haszonnal működő lising szerződések
- egységesebb számítástechnika alkalmazása

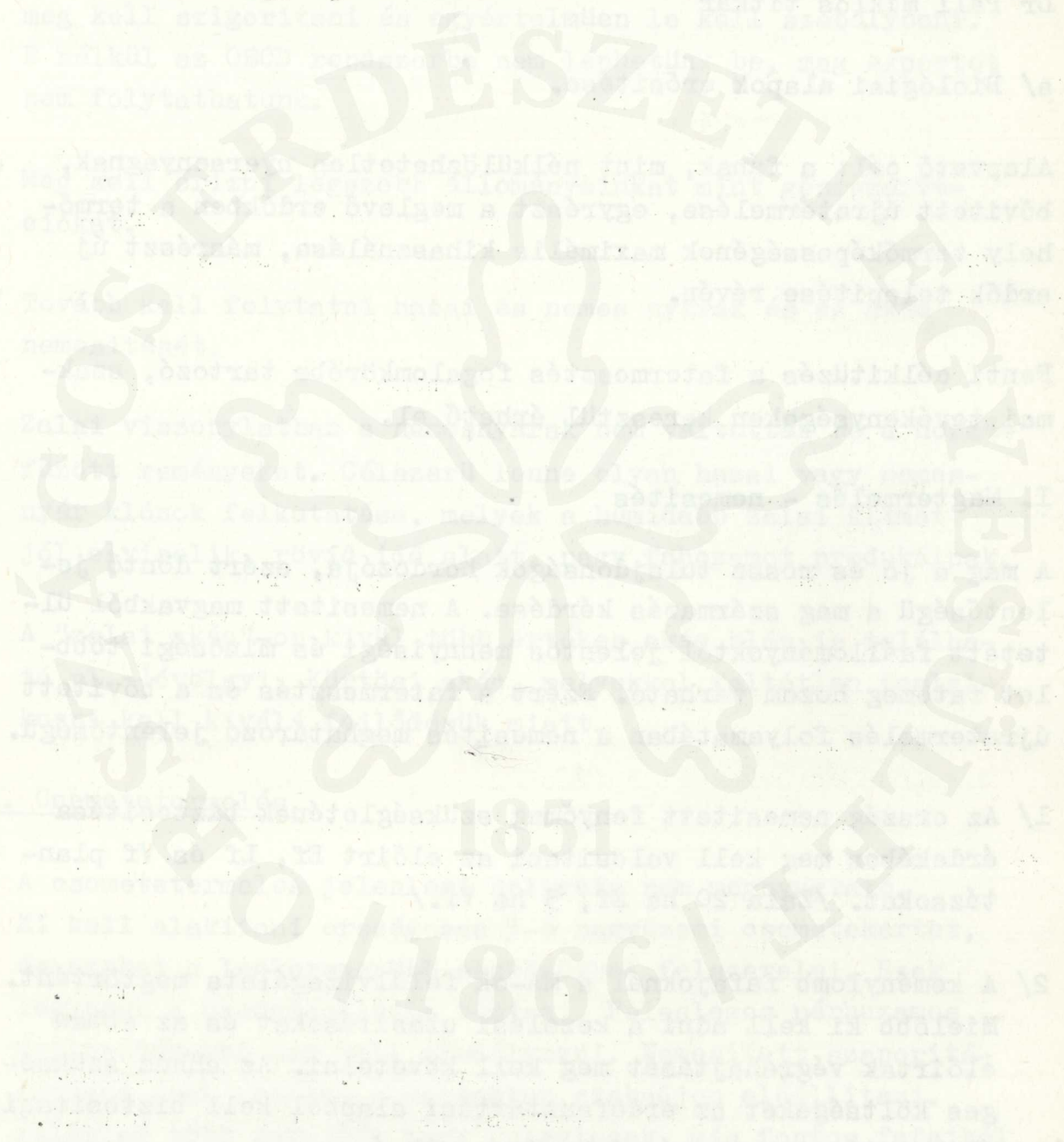
ad 12/ Faállományaink adottak. Tudomásul kell vennünk, hogy az egyes választékokban, illetve azok árában meglevő nyereségtartalom nem azonos. Ha a gazdálkodás összességében nyereséges, akkor ez még elviselhető. Egyes választékok legutóbbi ármódosítása helyére tett néhány /tüzifa, bányászati anyagok/ terméket. Az erdőgazdálkodás jövedelmezőségének további javítása leginkább a költségvetési elvonások mértékének csökkentésével képzelhető el. Primer választékként kell értékesíteni azt a faanyagot, amely megmunkálás után nem hoz nagyobb hasznot.

ad 13/ Az erdőgazdálkodás által nyújtott inmateriális szolgáltatást az ágazat sohasem könyvelhette el bevételként. Jelenlegi gazdasági helyzetünkben ennek értékelése és bevételi forrásként való belépése nehezen képzelhető el /hacsak nem új szolgáltatásként jelentkezik/.

Az erdő túltermelését bizonyos hatósági korlátozásokkal lehetne csökkenteni.

ad 14/ Nehezen képzelhető el, hogy jelenlegi, a normativitásra törekvő szabályozási rendszerünkben a rövid és hosszútávú célok, a jövedelmezőség és a bővített újratermelés bármelyik sérelme nélkül biztosítható lenne.

Nagy szakmai hozzáértéssel, elkötelezettséggel, ugyanakkor a körülményeket messzemenően figyelembevevő szervezéssel el lehet érni, hogy a különböző célokat ért sérelem egy optimálisához közeli mértéket érjen el.

Az OEE Nagykanizsai Helyi Csoportjának
véleménye és javaslatai
a VII. ötéves terv erdőállománygazdálkodási feladatainak
végrehajtásához.

Dr Páll Miklós titkár

a/ Biológiai alapok erősítése.

Alapvető cél: a fának, mint nélkülözhetetlen nyersanyag, bővített újratermelése, egyrészt a meglévő erdőkben a termőhely termőképességének maximális kihasználása, másrészt új erdők telepítése révén.

Fenti célkitűzés a fatermesztés fogalomkörébe tartozó, szakmai tevékenységeken keresztül érhető el.

I. Magtermelés - nemesítés

A mag a jó és rossz tulajdonságok hordozója, ezért döntő jelentőségű a mag származás kérdése. A nemesített magvakból ültetett faállományoktól jelentős mennyiségi és minőségi többlet fatömeg hozam várható. Ezért a fatermesztés és a bővített újratermelés folyamatában a nemesítés meghatározó jelentőségű.

- 1/ Az ország nemesített fenyőmag szükségletének biztosítása érdekében meg kell valósítani az előírt Ef, Lf és Vf plantázsokat. /Zala 20 ha Ef, 5 ha Vf./
- 2/ A keménylomb fafajoknál a MÁ-ok felülvizsgálata megtörtént. Mielőbb ki kell adni a kezelési utasításokat és az abban előírtak végrehajtását meg kell követelni. Az ehhez szükséges költségeket az erdőfenntartási alapból kell biztosítani. /Bekerítés, magtermés fokozása, stb./

- 3/ Az egyéb hasznos kísérő fafajok /KsH, nyír, stb./ MÁ-ait is ki kell jelölni és a szükséges kezelési utasítást megadni.
- 4/ A nemesített magok gyűjtését, tárolását és forgalmazását meg kell szigorítani és egyértelműen le kell szabályozni. E nélkül az OECD rendszerbe nem léphetünk be, mag exportot nem folytathatunk.
- 5/ Meg kell őrizni legszebb állományainkat mint génrezervációkat.
- 6/ Tovább kell folytatni hazai és nemes nyárok és az akác nemesítését.

Zalai viszonylatban a nemesnyárok nem váltották be a hozzáfüzött reményeket. Célszerű lenne olyan hazai vagy nemesnyár klónok felkutatása, melyek a humidabb zalai klímát jól elviselik, rövid idő alatt, nagy fahozamot produkálnak.

A "zalai akác"-on kívül több értékes akác klón is található pl. Jóvölgyi, Kürtösi akác, melyekkel feltétlen foglalkozni kell kiváló fejlődésük miatt.

II. Csemetetermelés.

- 1/ A csemetetermelés jelenlegi helyzete nem megnyugtató. Ki kell alakítani országosan 5-6 nagyüzemi csemetekertet, és azokat a legkorszerűbb eszközökkel felszerelni. Ezek legyenek a csemeteellátás bázisai. Felesleges párhuzamos fejlesztéseket meg kell akadályozni. Nemesített szaporítóanyagot csak ezekben a kertekben szabadjon előállítani. Jelenleg több fafajból nagy feleslegek, más fontos fafajból

hiányok vannak. /Sok felesleges munka történik, csemete termelődik./ A csemetetermelést és forgalmazást országosan kell koordinálni.

- 2/ A bővített újratermelés a fatermesztésben leginkább a nemesített szaporítóanyag tömeges kiültetésével érhető el. Ezért az előző pontban leírt bázis csemetekertekben arra kell törekedni, hogy minél nagyobb mértékben termeljenek nemesített szaporítóanyagot, a felhasználókat pedig kényeszeríteni kell rá, hogy azt felhasználják.
- 3/ Meg kell oldani egyes értékes fafajok vegetatív úton való szaporítását. /Pl. zGf, szl. tölgy. bükk./
- 4/ Fokozni kell - főleg az értékesebb fafajok esetében - a burkolt gyökerű csemeték termelését /zGf, Vf, B/.
- 5/ A szabadföldi csemetetermelés /elsősorban tölgy/ komplex gépesítését meg kell oldani, illetve tovább kell fejleszteni.
- 6/ Be kell lépni az OECD rendszerbe és a bázis kertekkel rendelkező EFAG-ok részére az export fokozása érdekében nagyobb piacutatási lehetőséget kell biztosítani.

III. Erdőfelújítás, erdőtelepítés

- 1/ Felül kell vizsgálni a jelenlegi célállományokat. Javasoljuk a táji erdőművelés és termőhelyi adottságok alapján, az alkalmazandó célállományokat erdőgazdasági tájcsoportonként meghatározni. Az őshonos fafajokat előtérbe kell helyezni, de a nagy fatömeget adó külföldi fafajokkal is foglalkozni kell /zDf, Ny/.

2/ A célállományok felülvizsgálatával egyidejűleg meg kell határozni a termelési célkitűzést, felül kell vizsgálni a vágáskorokat. Az egyes fafajoknál a növedék kulminálása után, illetve annak jelentős csökkenése előtt kell a vágáskort meghatározni.

Zalában a cser, gyertyán, erdeifenyő vágáskorának csökkentése, az értékes szlT, ktT, ksT vágáskorának növelése célszerű. Javasoljuk a vágáskor kérdését tájanként is megvizsgálni.

3/ Az egyre nagyobb erdőfelújítási feladatokat a munkaerő hiány miatt, mindig nehezebb körülmények között kell végrehajtani.

Ezért az erdőfelújítások komplex gépesítését meg kell oldani. /Vágástakarítás - talajelőkészítés - ültetés - ápolás./

4/ Át kell térni a nagyobb méretű, kevesebb csemeteszámmal történő erdősitésekre. /Ennek előfeltétele a terület tűrőképességét nem meghaladó vadállomány./ Így az erdőápolási munkák nagyrésze megtakarítható lenne. Addig kénytelenek vagyunk a jelenlegi magas csemeteszámmal dolgozni.

5/ Egyes területeken vadkerítés nélkül eredményes erdősitést nem lehet létrehozni. Tehát itt az erdősités tartozéka a kerítés és azt az erdőfenntartási alapból kell finanszírozni. /K-1-es/

6/ Az államilag elismert nemesített magvakból származó csemeték elültetése legyen kötelező. /Tehát bizonytalan származású csemetéket addig ne lehessen elültetni, amíg nemesített magból, vagy származásilag azonosított magból nevelt csemetekészletek állnak rendelkezésre./

7/ Az akácok szakszerű sarjfelújításáról gondoskodni kell. Ki kell dolgozni a sarjról + nemesített akác szaporítóanyagról történő felújítási módszer technológiáját.

8/ A B és T állományokban - ahol azt a th-i viszonyok gazdaságosan lehetővé teszik, - a természetes felújítást kell alkalmazni.

A természetes felújítások tervezésével lényegesen többet kell foglalkozni. Javasoljuk a ZEFAG-nál bevezetett tervezési rendszert országosan bevezetni. /Az Erdő 1981. júliusi számában jelent meg ismertetés./

Részletes technológiai utasítást /felhasználási erdőművelési/ kell kiadni és azt szigorúan betartani.

A fakitermelőket, gépkezelőket anyagilag is érdekeltté kell tenni afv-ban.

9/ Ahol azt a th-i tényezők megengedik, kiterjedten kell alkalmazni a méretes fenyőfácskákkal történő tághálózatú erdősitését, /Lf, zDf, Sf, Vf/. Nagy megtakarítást lehet elérni az ápolásoknál és a nevelővágásoknál is.

Vadkár ellen az ilyen területeket be kell keríteni.

10/ A mezőgazdasági termelés intenzitásának fokozódásával Zalában mintegy 15 ezer ha új erdő telepíthető. Itt nagy lehetősége van a fenyvesítésnek, de rövid vágásfordulója "papirfa erdők" /pl. nyír/ ültetésének is.

Elsősorban ide kell több pénzt biztosítani, ahol aránylag rövid idő alatt értékes állományok hozhatók létre.

IV. Vágásbesorolás

- 1/ A vágásbesorolásba 10 éves üzemtervi időszakon belül a piac függvényében bizonyos rugalmasság vihető be. A gazdálkodó részére meg kell hagyni ezt a lehetőséget, hogy az üzemtervben előírt erdőrészletekből a piaci igényeket figyelembe véve sorolhasson be. A véghasználatok esetében a jó és rossz fafajokat arányosan kell besorolni.
- 2/ A B, T egyenletes kitermelése a gazdálkodó létérdeke, a felújítás szempontjából viszont hátrányos. Ezért a B és T véghasználatra vonatkozóan több alternatívát tartalmazó üzemtervi előírást kellene megadni.
- 3/ A nevelővágásokat differenciáltan kell az üzemtervben megtervezni. Jelenleg még sok a sablonos előírás.
Minden olyan állományban, ahol értéktermelés a cél /ide tartozik a zalai állományok töme/ a válogató erdőnevelési eljárásokról nem szabad lemondani.
A sematikus eljárásokat az elegyetlen homogén nyárasokban, akácosokban, gyertyánosokban, vöröstölgyesekben, lúccs, sima és homoki erdeifenyvesekben szabad használni.
A beavatkozás mértéke és gyakorisága az állomány fafajösszetételétől függ elsősorban.
- 4/ Elegyetlen fenyő és lomb fiatalosokat még 1,5 - 2,0 m-es magasság elérése előtt egyszer feltétlen meg kell tisztítani. Utána a fiatalost magára kell hagyni, amíg el lehet benne járni. /20-25 éves kor/. A második tisztítást ilyenkor kell végrehajtani.
Elegyes B. T. Gy - főleg természetes újulatokból származó fiatalosok esetében, a gyertyán visszaszorítása érdekében többször is meg kell az állományt tisztítani.

- 5/ A törzskiv. gyéritéseket feltétlenül végre kell hajtani.
- 6/ A növedékfokozó gyéritéseknél óvakodni kell a túlerős be-
lenyúlásoktól. Egyes fafajoknál szinte el is hagyható, vi-
sszont más fafajoknál feltétlenül végre kell hajtani. /Pl.
bükösben egy szakszerű gyéritéssel jelentős mennyiségi és
főleg értéktöbblet termelhető, ami szintén a bővített új-
ratermelést szolgálja./
Ujabban sok kéregrsérülés jelentkezik a növedékfokozó gyé-
ritések során, ami nagy hiba. Ugyanis épp azok a törzsek
korhadnak be, melyeknek érdekében gyéritettünk.
A visszamaradó törzsek 5 %-ánál több törzs nem sérülhet meg.
Ez úgy érhető el, hogy ki kell jelölni a közelítőutakat.
A döntés irányát meg kell határozni és a ledöntött fákat a
helyi terep- és állományviszonyok figyelembevételével kell
eldarabolni. Nem szabad a hosszúfában való anyagmozgatást
erőltetni
- 7/ A fafajcserés átalakításra való besorolást alaposan mérle-
gelni kell. Ki kell dolgozni egy egységes egyszerű eljá-
rást, amellyel az állományszerkezeti, ökológiai és ökonó-
miai tényezők alapján egyértelműen eldönthető legyen a
fafajcsere szükségessége.
/A 70-es években Zalában minden akácost át kellett alakí-
tani, most helyenként túl sok az akác sarjaztatás. Egyik
sem helyes./
- 8/ A vágásbesorolásoknál még a mennyiségi szemlélet az ural-
kodó. Inkább kevesebbet kellene vágni és azt felkészíteni.

V. Erdővédelem.

A nagy koncentrált tarvágások kialakítása a sok vágáshulladék visszamaradása, a monokulturák előtérbe helyezése a biotikus és abiotikus károsítások növekedését idézték elő.

Az erdők egészségi állapotát a légszennyeződés és a helyenként túlszaporodott vadállomány is veszélyezteti.

1/ A megnövekedett erdővédelmi problémák szükségessé teszik a velük való intenzivebb foglalkozást. Ezért javasoljuk a Megyei Növényvédő Állomásokon "erdészeti csoport" beállítását. Az erdészeti és növényvédelmi szakemberekből álló team foglalkozna az abiotikus, biotikus károsítások, a biológiai, a vegyszeres növényvédelem, a vegyszeres gyomirtás és a vadkár kérdéseivel.

A növényvédő állomásoknak kitűnő a felszereltségük és véleményünk szerint szabad kapacitással is rendelkeznek. Fentiekén kívül minden jelentősebb erdőgazdálkodást folytató vállalatnál szükséges legalább egy fő növényvédő szakmérnök beállítása.

Arra kell törekedni, hogy az erdészeti műszaki vezetők közül is minél többen megszerezzék a növényvédő szakmérnöki képesítést.

2/ A vegyszeres gyomirtásról nem lehet lemondani. A helikopterrel, teljes területet érintő gyomirtás helyett át kell térni a földigépes, csak a csemete környékét érintő gyomirtásokra. Ez az eljárás lényegesen olcsóbb, kevésbé környezetszennyező és a vadkár csökkentése szempontjából is előnyösebb. /Több táplálék marad a vad részére vissza./

- 3/ Tovább kell folytatni az erdészeti gyakorlat számára alkalmas szelektív gyomirtók, valamint egyes forgalomból kivont vegyszerek helyett, /Pl. Hungária L-7-es, Trifenoxin 80 és 100 stb./ újak felkutatását.
- 4/ Kiemelten kell foglalkozni a biológiai védekezési eljárásokkal. /Vegyszerekkel még egy kártevőt sem sikerült kiirtani./
- 5/ Nagyobb gondot kell fordítani a károsítások megelőzésére. Elegyes állományokat kell létrehozni, csökkenteni kell a koncentrált vágásterületek nagyságát.
- 6/ A nagyüzemi csemetekertekben intenzív növényvédelmi tevékenységet kell folytatni. Egyre újabb és több gomba és rovarkárosító jelentkezik, melyeknek gyors hatékony leküzdése kiemelten fontos feladat.

A változó gyomflóra miatt a vegyszeres gyomirtás is egyre bonyolultabb.

Ezért a megfelelő növényvédelmi képesítésű szakmunkások, technikusok és mérnökök, valamint az 1. pontban javasolt kutatók munkája nélkülözhetetlen.

b/ Ajánlott technológiai modellek, javasolt géprendszerek.

1/ Csemetetermelés.

Az előző pontban javasolt 5-6 nagyüzemi csk.-et a legkorszerűbb eszközökkel kell ellátni.

A szabadföldi csemetetermelés komplex gépesítését meg kell oldani.

Erre az Egedál, Rath gépsorokon kívül - amelyek nyugati

import gépek - a csehszlovák géprendszer látszik alkalmasnak. Egyik fenti gépsorral sem megoldott a "kombájn"-szerű kiemelés. Javasoljuk a svájci Bärtschi cég ilyen típusú gépét tanulmányozni, kísérleti célra beszerezni.

Fenti nagy kerteket el kell látni "Kanizsa" tekerceselő és tasakoló gépekkel is.

Folytatni kell az egyéb burkoltgyökerű csemeteféleségek termelésének gépesítését is.

A nagy kerteket el kell látni hűtőházzal, munkacsarnokkal. E nélkül a termelés folyamata egyenlőtlen lesz, főleg a munkacsúcsok idején.

2/ Erdőfelújítás, erdőtelepítés.

Vágástakarítás: Raumfix /osztrák/ típusú vágástakarító adapter beszerzése vagy hasonló kialakítása.

Talajelőkészítés: Tuskós vágásterületen 60-80 cm széles, jól megdolgozott /15-20 cm mélyen/ pászta készítésre alkalmas gép lenne szükséges. /Pl. Hidromotorral hajtott TTS talajelőkészítő/. A jelenlegi eszközök /Vértési láncos talajelőkészítő, ERTI pásztahúzó/ fenti követelményeknek nem felelnek meg.

A Danszky féle altalajtisztító + Erti tárcsa pedig drága, mivel 2 ütemben többször kell a területre rámenni.

Ültetés: Quickwood, vagy a csehszlovák ültetőgép jól bevált. Nagyméretű, gomolyos csemete ültetésére alkalmas ültetőgép kísérleti kipróbálása.

Ápolás: Szelektív vegyszerekkel, földi géppel részleges területen.

Adapteres fűrészek alkalmazása.

FKH függesztett késes henger módosítása.

1,40-es sortávú erdősitésekben is lehessen vele dolgozni.

Tisztítás: A IV. 3. pontban leírt állományokban a sablonos tisztítás bevezetése. Máshol adapteres motorfűrészek alkalmazása.

Gyéritések: A IV. 3. pontban leírt állományokban a sablonos gyéritések bevezetése. /Bobcat, bolgár kistraktor/. Az elegyes természetű erdőkben továbbra is motorfűrészszel kell a kitermelést végezni. A lóval való közelítésről nem lehet lemondani.

LKT-s közelítés esetén szigorú technológiai előírások betartásával el kell érni, hogy a törzsek 5 %-nál több törzsön, kéregsérülés ne keletkezzen. Csőrلők fokozott alkalmazását javasoljuk.

Véghasználat:

Tarvágás: Olyan gépsorok alkalmazása célszerű, amelyek a kitermelt fát minél nagyobb mértékben felkészítik, tehát a vágásterületen minél kevesebb hulladék marad. /Pl. Hosszúfás kitermelés + apríték termelés./

Felújítóvágás: Javasoljuk a hordozható kötélpályák különféle csőrلők fokozott alkalmazását fv-okban. /A Mecseki EFAG tapasztalatai úgy biológiai, mint az ökonómiai szempontból kedvezőek. Ezen kívül munkaerő is megtakarítható vele./

c/ Ökonómiai feltételek fejlesztése.

I. Magtermelés.

A MÁ-ok kezelési és védelmi, valamint a plantázsok létesítési és fenntartási költségeit központi alapból kell finanszírozni a jövőben is.

II. Csemetetermelés.

A II. 1. fejezetben javasolt nagyüzemi csk-fejlesztését továbbra is központi támogatásban kell részesíteni.

III. Erdőfelújítás.

1/ Az erdőfenntartási alap képzésével egyetértünk, de a befizetési kötelezettség kirovását nem tartjuk helyesnek. /Befizetünk 71,2 milliót és visszkapunk 37 milliót!/
ERDŐSZLET

A fatermesztés végterméke lényegében a véghasználatok során realizálódik. Egy ha zalai véghasználati állomány, úgy mennyiségben, mint minőségben lényegesen nagyobb értéket képvisel, mint pl. egy alföldi. Bármilyen ellentmondásosnak is tűnik, 1 ha erdősitésre esetenként a befejezésig Zalában több munkát és költséget kell ráfordítani, mint pl. az Alföldön. /Zalában tuskos terület, dombos terepviszonyok, kézi vágástakarítás, ültetés, nagy gyomosodás, vadkár, stb., az Alföldön vágástakarítás, tuskozás, szántás, gépi ültetés, gépi ápolás, stb./

Ennek eredménye, hogy amíg nálunk az erdőfelújítási ágazat épp hogy nyereséges, addig az Alföldön jelentős a nyereség. Tehát az a véleményünk, hogy ahol a nagyobb érték képződik, oda kell többet visszajuttatni.

2/ Jelentős műszaki fejlesztést kellene az erdőművelésben végrehajtani. Ehhez az erdőfenntartási alapból kell nagyobb lehetőséget biztosítani.

3/ Az új gazdasági mechanizmus bevezetése óta a hangsúly a végtermék realizálását végző ágazatokra /fahasználat, fafeldolgozás/ tevődött, ami az erdőművelési ágazatok háttérbe szorulását vonta maga után.

Az erdőművelés alapozó tevékenység, végterméke hosszú idő alatt realizálódik. Ezért nem helyes az éves nyereségre orientált fahasználati vagy fafeldolgozási ágazattal összehasonlítani.

Sajnos az EFAG-ok nyeresége csökkenő tendenciát mutat. Minél kisebb a nyereség, annál kevesebb figyelem és költség marad az erdőművelési munkára.

Ezért az erdőfelújítási munkák elszámolására két alternatívát javasolunk.

A/ Az erdőfelújítási munkákra a kidolgozott technológiák és időnormák alapján éves költségvetést kellene összeállítani. A költségvetést az erdőfelügyelőség hagyná jóvá, és azt az erdőfenntartási alapból finanszírozzák.

A műszaki átvételek rendszere megmaradna. Az erdőfelügyelőség az I. kivitelekét és a befejezett erdősitéseket venné át.

Ez esetben az erdőfelújítás, mint szolgáltató ágazat szerepelne /végterméke a fahasználati és fafeldolgozási ágazatnál realizálna/.

Minden negyedik évben befejezettként átadott /T, B, FE/ erdősités után, amelyre 1,3 ha-nál több ráfordítás nem

történt, jelentős minőségi felárat kellene kifizetni. Ez lenne az ágazat nyeresége.

Az összes erdősitési kötelezettség alá vont állomány 2 %-ot meghaladó hátralékos erdőrészletek után viszont, súlyos büntetést kellene fizettetni. /A hátralék megállapítása /ha/év/ a jelenleg érvényben levő rendelkezés szerint történne./ Ez lenne az ágazat vesztesége.

Igy biztosítva lenne, hogy minden szakmailag szükséges műveletet elvégezzenek, ugyanakkor a gazdálkodó érdekeltté volna téve, hogy az erdősités mielőbb kiváló minőségben és minél kevesebb ráfordítással befejezze.

B/ A jelenlegi elszámolási rendszer maradna érvényben az alábbi kiegészítésekkel.

Az elszámoló árakat legalább két évenként karban kell tartani. A jelenlegi elszámolóár nem tükrözi a minőséget. Ezért javasoljuk, hogy az egységárakat differenciálni kellene az alábbiak szerint. T, B, fenyő erdősités esetén, melyet negyedik évében befejezettnek átadnak és 1,3 ha-nál több ráfordítás nem merült rá fel a jelenlegi egységárnál lényegesen többet, amelyik erdősitést ötödik vagy hatodik évben lehet átadni és 1,3 ha-nál nagyobb a ráfordítás, lényegesen kevesebbet lehessen elszámolni. Így több pénzt ez nem jelentene, mivel nagyjából kiegyenlítődnének a pénzüsszegek, viszont a minőségi munka el lenne ismerve.

Minden tevékenységnél van kiesés. /Pl. fahasználatnál apadék, aratásnál szemveszteség, stb./. Ezért az erdősitési kötelezettség alá vont terület 2 %-át nem meghaladó hátralékot nem helyes szankcionálni.

Az ennél nagyobb mérvű hátralékot és az üres vágásterületek arányának indokolatlan emelkedését viszont súlyosan kellene szankcionálni. /Kivétel, ha az ok elemi kár./

Mind a két esetben javasoljuk az alábbi ösztönző prémium rendszer bevezetését.

Minden olyan befejezett erdősités után, amely kiváló minőségű és érte a gazdaság az előzőekben leírt minőségi felárat, illetve felemelt egységárat kapja, abból a kivitelezőket anyagilag is érdekeltté kell tenni. /A kivitelezést irányító erdészt, műszaki vezetőt, erdészvezetőt./

Ezzel lehetne elősegíteni a minőségi munka fokozását, a ráfordítás csökkentését, az átfutási idő rövidítését.

- 4/ Az erdőtelepítéseket továbbra is célcsoportos keretből kellene finanszírozni. Az egységárakat úgy kellene megállapítani, hogy kivitelezésre érdemes legyen az ilyen munkákat elvállalni.

Javasoljuk, hogy a mezőgazdasági üzemek részére, meliorizáció címén biztosított jelentős összegekből is lehessen erdőtelepítéseket végezni.

Az OEE Pilisi Helyi Csoportjának
véleménye és javaslatai

"A bővített újratermelés és jövedelmezőség az erdőgazdálkodásban" c. téma kérdéseire általánosságban és részleteiben is szükséges válaszolni.

Általánosságban: a osodavarással fel kell hagynunk, mert az erdőgazdálkodásban sohasem a "gyökeres változás" hozta meg a kedvező fejlődést, hanem csak a mindenkori gyakorlat és az érvényben levő utasításhalmaz gondos és tárgyilagos elemzése és az ennek során megállapított kedvező irányzatok felerősítése, és a romlást okozó hibák megszüntetése szisztematikus hatékony munkával.

A kérdések között vannak olyanok, amelyek nem oldhatók meg csupán az ágazaton belül, az ország általános elmozdulása szükséges a kedvező változáshoz.

Ha nem oldja meg a felső vezetés a reá tartozó feladatokat, akkor az "alulnézet" sem fogja megtenni a magáét.

Mivel az elnöki levél ismételten felhívta a figyelmet, a rövid, a lényegét tömören tartalmazó válaszadásra, ezért az adott esetekben az elemzések ismertetése helyett csupán ennek szükséges elvégzésére mutatunk rá.

Részleteiben:

Egyszerű újratermelés:

ad 1. Az erdőgazdálkodás tartamossága nem biztosítható a fatermelés nagyságának és az átlagos átmérőnek a jelenlegi szinten történő limitálásával, /nem csökkenhet/

még hozzá azzal a megkötéssel, hogy a vágásterület az utolsó három korcsoportban nem csökkenhet, /talán még növekedhet is?/.

Ez a feltételrendszer csak addig tartható, "ameddig a készlet tart".

Ez a feladat -t.i. a tartamos gazdálkodás biztosítása változatlanul az erdőtervek készítőinek és az erdőfelügyeletnek a kezében van. Azt kell megvizsgálni, hogy miért nincs maradéktalan bizalom az erdőtervek iránt, miért nem vesz részt sokkal aktívabban az erdő kezelője az erdőtervek készítésében, és miért nincs meg a kívánt eredményessége és presztízse az erdőfelügyelet hatósági munkájának.

Végző soron miért nincs meg az elengedhetetlenül szükséges együttműködés /nem megalkuvó/ a tervezés, a megvalósítás és az ellenőrzés között.

- ad 2. A modell táblázatok szerinti erdőnevelés legfőbb akadálya az a helyzet, hogy az 1975-ben kiadott /MÉM Erdészeti és Faipari Főosztály/ erdőművelési modell táblázatoknak a gyakorlatban legfeljebb egy-egy példánya lelhető csupán fel, a ma érvényben levő, új modell-táblázatokat pedig, amelyek 1984-ben jelentek meg a "Fatermesztés Műszaki irányelvek, IV. Erdőnevelés" o. kiadványban /MÉM, EFH/ csupán 400 példányban nyomtatták ki. Ennek következtében az erdészek egyszerűen nem ismerik ezeket a táblázatokat. Még a 60-as években voltak olyan erdészetek, amelyeknél az egyes erdészkerületekhez tartozó erdőrészletek üzemtervi előírása, a hozzájuk tartozó nyilvántartási rovattal és térképpel egy zsebkönyvbe kötve az illetékes kerületvezető erdész kezébe került. Így vált az üzemterv a mindennapos gyakorlat élő részévé. E zsebkönyv használatát újra fel

kellene újítani, amelynek melléklete lehetne az erdészkerületre érvényes erdőnevelési modell-táblázatok közérthető kivonata is.

Nehezíti a táblázatok számsorainak a gyakorlatban való érvényesítését az a gond is, hogy a belépő erdőrészek egyes részleteinek a faállományát eddig nem a modellnek megfelelően nevelték. Ez azt jelenti, hogy szélső esetben egyáltalán nem, más esetben pedig csak hosszabb idő alatt, többszöri belenyúlással közelíthető meg a modell. A sikerhez jól felkészült erdészetvezetőkre, szakelőadókra és kerületvezető erdészekre van szükség.

ad 3. Ezt a sommásan felvezetett kérdést nem lehet egyszerűen megválaszolni. /Lásd a 16/1985. /XII. 28./ MÉM-ÁH-PM sz. együttes rendeletet, az erdők fenntartásának és bővítésének pénzügyi rendjéről./

ad 4. A 4. 9. és 14.-es kérdésekre együtt válaszolunk.

Bővített újratermelés:

ad 5. A jelenleg alkalmazott erdőművelési /erdőnevelési/ eljárások alkalmasak a hozam mennyiségi és minőségi növelésére. Az eljárások kivitelezésébe azonban egyre több hiba csúszik. A külső körülmények nehezebbé válása elsősorban a szakmai tudás és a lelkiismeret iránt támaszt az eddiginél lényegesen nagyobb követelményt. - Másfelől a bővített újratermelés, sőt egyes helyeken már az egyszerű újratermelés egyik legfenyegetőbb akadályává válik a túlszaporodott vadállomány. A bekövetkezett "demográfiai robbanás" -- amelynek egyik

oka a kitűnő magyar állategészségügy - amiért is megszüntek a házi- és vadállományt megtizedelő járványok, másik oka pedig a vadászás eltorzult gyakorlata, - elódázhatatlanná teszi az erdő és a vad életének radikális egybehangolását. A feladat rendezéséhez magas szintű jogszabályozás és a hatósági intézkedéseken túl a helyi kezdeményezés, a közvagyon következetesebb megóvása, az erdészeti érdekek bátrabb megvédése, még olyan áron is, ha az kisebb-nagyobb kockázattal vagy veszéllyel jár, szükséges.

Az erdőpusztulás arra figyelmeztet, hogy az agrártechnikai forradalmat az erdőművelésben is alkalmazni kell. Az erdészek is csak azt termelhetik ott és úgy, ahol a veszélyek elhárításának, megfékezhetőségének a feltételeit megteremtik. Az erdészetnek is élnie kell a talajerő gazdálkodás, a műtrágyázás és növényvédelem teljes eszköztárával.

ad 6. Ezt a kérdést csak egyértelműen fogalmazott és elfogadott erdőosztályozás alapján lehet megválaszolni.

Ilyen osztályozás ma még nincs közforgalomban az erdészek között. Az 1984-ben megjelent "Utmutató az erdőállománynevelési tervek /erdőtervek/ készítéséhez" c. kiadványban megtalálható a termelési célok szerinti osztályozás, amely bizonyos kiegészítéssel alkalmas lehet az eligazodásra. A felsorolt célok egyikéhez - a biológiai adottságai és közgazdasági megfontolások alapján - az adott erdőrészletet hozzá lehet rendelni.

A célok a következők:

1. A minőségi fatermelés. Célja méretes, hengeres, ágmentes, egészséges szövetű, értékes faanyag, I.o. fűrész, vagy lemezipari rönk termelése. Magas vágáskort alkalmazó, intenzív fatermelési mód. Az erdőnevelési modell-táblák I-III. termelési osztályába tervezhető.
2. Mennyiségi fatermelés. Alacsony vágáskor alkalmazó módszer, amelynél a legkisebb költséggel megtermelhető legnagyobb fatermés a cél. Ezekben az állományokban papirfa, rostfa, apríték, tűzifa termelhető. Elsősorban a IV-VI. fatermési osztályba tervezhető. Ezt a kategóriát célszerű kiegészíteni az "ültetvényyszerű fatermesztés" /ipari erdő/ fogalmával, amely módszer teljesen sajátos, és nem hozható kapcsolatba sem a modell-táblázat állományszerkezetével, sem a szokásos nevelővágások /válogató, sematikus, kombinált/ közé.
3. Alternatív fatermelés. Kettős céllal indított fatermesztés, amelynél mind a minőségi, mind a mennyiségi termelésre át lehet térni. A modell-táblák előírásainál igénytelenebb erdőneveléssel kezelhető állományok.

Ennek az erdőosztálynak az alapján most már eldönthető, hogy mely esetekben lehet és érdemes növelni a fatermés minőségét és mely esetekben lehet a cél a mennyiségi termelés.

Minőségi fatermesztést, válogató kezelővágás alkalmazásával főleg a domb- és hegyvidéki természetes erdők és általában jó termőhelyeken /I-II. fatermési osztályban/ célszerű végezni. - Az elterjedésnek egyik oka az, hogy e módszer nélkülözhetetlen irányelvei - mint azt a 2. pontban említettük - csupán 400 példányban jelent meg 1984-ben.

- ad 7. A termőhely potenciáljának a jelenleginél jobb kihasználását a termőhelynek megfelelő célállomány fenntartásán túl, - a főfajok érvényesülésén belül, ezen fafajok legjobb egyedeinek a továbbfejlődését biztosító nevelővágásokkal érhetjük el. E tömegméretű nemesítés megvalósításához az kell, hogy az erdészek a legfontosabb fafajaink /ktt, kst, B, stb./ ígéretes egyedeit már azok 3-20 éves korában fel tudják ismerni. - Ezt az eljárást csak a jó termőhelyen álló, jó minőségű állományokban érdemes alkalmazni.
- ad 8. A magyar erdészek bölcs önmérséklettel és szakmai tudással egyetlen korszakban sem hódoltak a mindenkori divatos fafaj tömeges elterjesztésére irányuló áramlatoknak. Alapjában megtartották azt az elvet, hogy az adott területen lehetőleg az ott őshonos fafajokból kell állományokat nevelni. Ez nem mond ellent annak a helyes törekvésnek, hogy lesz erre alkalmas termőhelyeken - kisebb területeken - gyorsan növvő fafajokból kell állományokat létesíteni a népgazdaság érdekének kielégítésére. Ezek az állományok azonban nálunk sohasem jelentettek nagy területet, egyetlen, idegen fafajokból álló egykoru állományokat, mint Közép-Európa jelentős térségeiben, ahol a múlt század második felében és a jelen század első felében nagy területeken alakították át

az őshonos lombállományokat lucfenyvesekké. A jelenlegi erdő-pusztulás két alapvető gondra hívta fel a figyelmet:

1. Minél intenzívebb valamely monokultúra, termelése, annál nagyobb védelmi apparátusra van szükség, hogy fenntartható legyen.
2. Minél gyorsabban növekszik az élőlény, annál kisebb lesz ellenállóképessége. -

-- A helyes fafajpolitika tehát változatlanul az lehet, hogy termőhelyálló, őshonos fafajainkból álló, elegyes állományokat tartsunk fenn, és jól előkészített feltételek biztosítása mellett, megfelelő nagyságu, ültetvényyszerű /ipari/ erdőket létesítünk és hasznosítunk.

A jövedelmezőség:

ad 10. Az ökonómusok egy része, valamint az erdőtől idegen szervezők és gépesítők az erdőt legszivesebben egy csarnokba tolnák be, ahol a fával csak mint lignummal /nyersanyaggal/ foglalkozhatnának és nem kellene a fával, mint valamely ökoszisztéma tagjával bajlódniuk. Minden olyan szervezés, amely egyre messzebb állítja az erdészszakembereket az erdőtől, katasztrófálisan veszélyes. Lassan oda jutunk, hogy el lehet indítani a mozgalmat: "erdészek, vissza a természethez!" Részletesen meg kell vizsgálni azokat az okokat, amelyek az erdészeknek az erdőből történő kiszorulását eredményezik és ezek ismeretében a hatékony intézkedéseknek olyan sorozatát kell végigvinni, amelynek eredménye lehet az, hogy a szakemberek - bizonyos esetekben a családjukkal együtt - szívesen vállalkoznak külső szolgálatra is.

A munkafegyelem megszilárdulásához nem ösztönzők kel-
lenek, hanem az ország általános elmozdulása ebben a
kérdésben. Addig csak egyes kiemelkedő példák bizonyít-
hatják, hogy aránytalanul nagy energiával el lehet
érni a fegyelmezett munkát.

- ad 11. Az erdészeti ágazatban különösen alapvető feladat, hogy
jó és időtálló vállalati stratégiát dolgozzanak ki és
valósítsanak meg. Ez az igény nem áll ellentétben a
rugalmas piaci alkalmazkodással. Az innováció éppen a
hatékony alkalmazkodó készség megvalósulását segítheti
elő. Tudomásul kell venni az erdészet vezetésének is,
hogy a nagyobb nyereség általában nagyobb kockázatvál-
lalással érhető el. Ezért lehetőséget kell adni az
erdőgazdaság különböző szintű vezetőinek az ésszerű
kockázatvállalásra. El kell érni, hogy mind a vezetők,
mind a dolgozók fogékonyak legyenek az új gondolatok
módszerek befogadására. Ennek megvalósításának az út-
ját meg kell határozni.
- ad 12. Ez a kérdés a mindennapi gyakorlatban korántsem olyan
jelentőségű, mint amilyen terjedelmes a kérdés felte-
vése. Az 1985. évi gazdasági eredmények is azt bizonyít-
ják, hogy a fakereskedelem nem a leggyengébb pontja az
erdőgazdálkodásnak.
- ad 13. Az erdő, illetve pontosabban az erdőgazdálkodás túl-
terhelését nem az olyan hagyományos feladatok okozzák,
mint amilyen a fatermesztés, a környezet- és tájvéde-
lem. A gondot a városba tömörülő népességnek az termé-
szetbe özőnlése jelenti: sportolás, üdülés, turizmus
stb. céljából.

Az "Utmutató az erdőállomány-gazdálkodási tervek /erdőtervek/ készítéséhez /1984./" c. kiadvány az elsődleges rendeltetés szerinti csoportosításban - a "közjóléti erdők" kategóriájába sorolja a parkerdőket, a sétaerdőket, az üdülőerdőket, stb.

E feladatok ellátásának alapvető pénzügyi forrása a célcsoportos állami beruházás. Az erdőgazdaságok e forrás bővítését leginkább az idegenforgalomban érdekelt hivatalokkal, vállalatokkal, szervezetekkel kialakított hatékony együttműködéssel érhetik el. Nem lehet olyan vállalati magatartást követni, amely mereven elzárkózik a turizmus igényei elől, mert ez nem csupán kedvező lehetőségek elszalasztását jelenti, hanem gyengíti az erdőszet pozícióját az erdőgazdálkodás társadalmi megítélésében is.

ad 14-9-4. Az erdőgazdálkodás hosszútávú céljait, a bővített ujratermelés feltételeinek létrehozását, ma az Erdőfenntartási Alap és a célcsoportos állami beruházás forrásai biztosítják. A rövidtávú célok megvalósítását a nyereségközpontu, állandóan változó szabályozó rendszer stimulálja.

A 16/1985. MÉM-PM-ÁH együttes rendelet az erdők fenntartásának és bővítésének pénzügyi rendjéről intézkedik. E rendelet elismeri, ill. bünteti mindazokat a szakmai eredményeket, ill. hibákat, amelyek alapvetően befolyásolják az erdő termőképességét, az erdei termőhelyek potenciáljának jobb hasznosítását biztosítják, vagy gyengítik az erdőgazdálkodás tartamosságát. E rendeletben szabályozott érdekeltségi rendszer a gazdálkodó szervezet egészére vonatkozik.

Az eredményességet ösztönző szabályozás megteremti a vállalat fejlesztésének és a dolgozók egyéni boldogulásának /bérfejlesztés, prémium, szociális juttatások stb./ a feltételeit.

Konfliktushelyzet akkor áll elő, ha a nyereség egy része a tartamos gazdálkodás megsértése révén keletkezik.

A helyzet elkerülésére - olyan prémiumrendszer bevezetését /az irányított döntésért járótól a vezérigazgató prémiumáig kihatóan/ javasoljuk, amely az e téren elkövetett hibákért az egyébként "megtermelt" prémiumnak olyan jelentős részét vonja el, amely már kemény határt jelent.

Egy ilyen prémiumrendszer hatékonyságának az a feltétele, hogy az erdőfelügyelet tárgyilagos és korrekt helyzet felmérést adjon és az értékelés súlya minden felelős személyt egyaránt érintsen.

Javaslat gazdálkodás-politikai stratégiára

Dr Kassai Jenő OEE Szeniorok Tanácsa

A gazdaságpolitika és a népgazdasági tervezés elmélete nem foglalkozhatott a fagazdaság perspektivikus szerkezeti problémáival.

Kialakítani kell ezért egy lényeges elveken alapuló fagazdasági stratégiát, amely jól beilleszthető - az erdészeti speciális problémái mellett is - az általános népgazdasági gazdaságpolitikába éppen úgy, mint a tervgazdálkodás aktuálisan továbbfejlesztett elméletébe.

Ez a stratégia az erdőgazdasági politika egyéb szempontjai mellett a következő alapelveken kellene működjék.

1/ Famérleg készítése, mely szerkezetileg és részleteiben magában foglalja bemenő oldalán a hazai fatermesztés fajonkénti és termőhelyi osztályokra vetített fő és mellékhaszonbevételét /forrásonként is részletezve/, valamint a potenciális importot és a hulladékfelhasználásból eredő fatömeg egyenértéket. Kibocsájtásként részletezni kell a famérlegben a felhasználók szerinti primer szükségletet, a továbbfeldolgozás nyersanyagaként jelentkező alapanyagmennyiséget, valamint a megengedhető reális exportot.

Ilyen famérleg végre tudatos tájékoztatást nyújt a felsővezetés szintjére a gazdálkodás célszerűségére és megalapozza a szükséglet optimális kielégíthetőségét.

A famérleg adatai annak adnak információt arra, hogy a faipar milyen részét és hogyan kell fejleszteni, vagy milyen új termelő vagy értékesítő szektorokat kell létesíteni, vagy erősíteni, vagy éppen visszafejleszteni a kialakuló

kinálatti szerkezet egyensúlyba hozására. Ellenkezőleg is; a szükséglet mutassa meg a felújítás, vagy telepítés fafaj-szerkezetét is.

Célszerű lenne a fafajonkénti használati százalékot is képezni, vagyis, hogy a tényleges hozadék /évi vágás + a természetes uton keletkezett apadékok/ hány százaléka a növedéknek.

Másoldalról, - globális számításaink azt mutatták, hogy a tényleges hozadék felhasználása a következőképpen alakult:

tövön megtermelve	1,0 m ³
tő mellett kitermelve	0,8 m ³
erd.rak.kiközelítve	0,67 m ³
primer feldolgozás után	0,53 m ³
szekunder feld. után	0,50 - 0,30 m ³

Az előrejelzésekben 2000.-ig várható bruttó fatömeget ennek figyelembevételével kell értékelni.

A fakészlet /famérlegből/ és a vágáskor elválaszthatatlanul összefüggő gazdasági mutatók. Az önköltségi /jövedelmezőség/ számítás hiánya pedig óvhatatlanul gazdaságtalan felhalmozódáshoz fog vezetni, vagy az elmaradt haszon kárát okozza. Az említett használati százalékok alighanem meglepő képet adnának néhány fafajunkról.

2/ Fafajpolitikát /termőhelyi lehetőségekkel behatárolva/ kellene lefektetni. Ezen belül feltétlen vizsgálni kell az egyes fafajok termesztésének jövedelmezőségét, ami viszont két kérdést vet fel, mégpedig:

3/ A követendő árpolitikát és az előbbieket szerint célszerűnek mutatkozó fafajonkénti és termőhelyenként meghatározandó optimális vágásfordulót.

Valamennyi itt felsorolt alapkövetelményt a jövedelmezőségnek, - az erdő egyéb /pl. környezetvédelmi/ feladatának, - a szükséglet optimális fedezésének, - az erdőművelés biológiai elveinek, - mint meghatározó feltételeknek egy kompromisszumban egyesített integrációjaként kell figyelembe venni.

A fafajpolitika kialakításában döntően fontos annak a mérlegelése, hogy a megfigyelés tárgyát képező fafaj, a rendelkezésre álló termőhelyek nagyságának arányában jövedelmező-e. Nem lehet jövedelmező az a fafaj, melynek vágásérettségi kora viszonylag hosszú, de kitermelhető választékaik közül csak az alacsonyértékűeknek /papirfa, rostfa/ van megoldva a nagytömegű értékesítése, míg méretes rönkje nem keresett cikk a piacon /cser, fek.fenyő/. Ezek termőhelye néhány pionir előfordulástól eltekintve alkalmas más jövedelmező fafajok termesztésére is/pl. EF./, melyek értékesítésében elsősorban a magas értékű választék, a rönk alkalmas a hosszú időn át felmerült költségek fedezésére. E szempontból meg lehet kérdőjelezni a "Cellulóz-nyár" célállományok gazdasági ésszerűségét is, amikor is a költségeket lényegében fedező, vagy fedezhető fűrészrönk termeléséből eredő haszonról mondunk le.

Piacképes pozitív jövedelmezőségű az a fafaj, melynek választékait nagy tömegben jól el lehet adni bel és külföldi piacokon is. és amelyeknek legalább fűrészrönk értékű választékai döntőek az értékesíthetőségben. Amely fafajból, csak bányafa, papirfa, vagy rostfa értékesíthető nagy

tömegben, - pl. Cser, F.fenyő - mivel e választékok ára a II.o. fűrészrönk árának 100-as index számához viszonyítva csak 55, illetve 51, illetve 18-as indexüre tehetők, - nem fogadhatók el piacképes pozitív jövedelmezőségűnek. Ezek árbevétele távolról sem fedezi a vágásforduló során felmerülő költségeket, sem azok kamatait.

A jövedelmezőségi számítások nem lehetnek modellszerűek.

Magukban kell foglalják a termesztési időszak alatt felmerülő összes, a fafajtól nem függő, de valóban felmerülő és csak tapasztalat alapján kigyűjtött minden általános költséget is - a tulajdonos népgazdaság és a vállalat szempontjából bevételnek, vagy kiadásnak minősülő költségek elkülönítésével /Pl. erd.fent.jár. adók, a tiszta jöv. elvonása egyik szempontból kiadás a másik szempontból bevétel/. Ilyen módon népgazdasági és vállalati jövedelmezőségről lehet beszélni. Az időtényező számításbavételét csak mind a költségek, mind a bevételek kamatos kamattal történő szám-bavétele biztosíthatja.

A jövedelmezőségi számítások során kiviláglott, hogy minden korcsoportra és minden fafajra létezik egy jellemző választékszerkezet mely az értékelés alapját képezi. A jövedelmezőség meghatározója az ár. Ám az ár rendkívül gyorsan változó és nem mindig hűen fejezi ki az értékarányokat, különösen, ha a mi "eltérített" árainkat alkalmaznánk. Ezért e helyen a jelenlegi választék árjegyzék alkalmazását figyelmen kívül kell hagyni és a bevételt csak abszolút arányszámokban kell képezni. Ezeket bármikor, bármilyen pénznemben ki lehet fejezni a Fatermékek árai és árarányai" című táblázatok használatával /Kassai 1976/. Az idézett táblázatok az európai fakereskedelemben több évtizeden át szokásos árarányokat fejezik ki, ilyen módon a konjunktúrális ingadozások ellenére is hosszú időn át változatlanok te

tekinthetők. Jelenlegi gazdaságunkban az áraknak csak egyirányú mozgását ismerjük. A reform tendenciája a világpiaci árakhoz való orientálódás abból a célból, hogy ösztönözzön a gazdasági döntésekben. Ám a világpiacon az ár két irányban mozog, s ha egy konjunkturális időszak magas áraihoz igazítjuk a mi szabályozott árainkat, dekonjunktúra esetén a belföldi, csak felfelé mozgó árakon előállított terméket csak veszteséggel lehet exportálni. Mivel a fagazdaság az egész népgazdaság környezetében működik - e kölcsönhatások miatt nem a maximális ár elérésére kell törekedni, hanem az optimális, tehát a világpiaci viszonyoknak megfelelő értékarányokon alapuló árat kell megtalálni.

Vizsgálatainkban azt tapasztaltuk, hogy a fajok korcsoportonkéntük jellemző választékszerkezetet tartalmaznak. Jól érzékelhető ez az előhasználatok és a véghasználatok választékszerkezetének összehasonlításakor is. Ez a jellemző választékszerkezet koronként közelített vagy eltér a szükséglet választékszerkezetétől, de minden korcsoportban jellemző értéket is reprezentál.

Gazdálkodásunkban a biológiai vágásérettségi kor sem a szükségleti szerkezetre, sem a maximális jövedelmezőségre nem ad kedvező eredményt. Az optimumot a szélső értékektől egyenlő, vagy közel egyenlő távolság mutatja. Hiánygazdálkodásunkban a népgazdasági bruttó nemzeti jövedelemben való rendkívül alacsony részarányunk miatt is, figyelembe kell venni a szükséglet optimális kiegyenlíthetőségét /legkedvezőbb választékszerkezet/ és az optimális jövedelmezőséget. E két követelmény optimális kielégíthetősége határozza meg egy faj adott termőhelyi osztályát az optimális vágásfordulót.

Az előbbiek figyelembevételével az optimális vágásforduló adja meg a tudatos fagazdálkodás döntési alapjait adott lehetőségeink között. Biztosíték arra, hogy sem rablógazdálkodást nem folytatunk, sem gazdaságtalan felhalmozódást nem képezünk. Emellett illúzióktól mentes erdőgazdasági politikát konkrétizálunk a bővített újratermelés képzelete nélkül. Ez ugyanis hazai erdőgazdálkodásunkban nem alkalmazható jelenleg. Az összes kitermelhető fatömeg növekedése ugyanis csak az egész erdőállományra vonatkozik és nyilván az összes terület és az átlagkor növekedésének következménye. Szerkezetben és értékben egészen más képet mutat. Emellett minden ésszerűen gazdálkodó erdőtulajdonosnak az a törekvése, hogy minden vágásfordulóban, mint az előbbitől független termelési ciklusban a maximális értéket termelje meg. Sajnos, a mi erdőgazdaságunkban a nagy felújítási hátralékok miatt is még a tartamos erdőgazdálkodás követelményeit sem tudjuk teljesíteni.

Végül, a hazai erdőfelügyelőségek részére a fentiek alapján kidolgozott eljárási szabályzatot volna szükséges kiadni.

Irodalomjegyzék:

- Kassai., Untersuchungen über die Rentabilität des Anbaues der Nadelholzarten in Ungarn. Erd.Kut. 1972. Vol.68.II.p.201.
- Kassai., A fenyőfa árak összefüggései Erd.Kut.1976.Vol.72. I.p.67.
- Kassai., Some price problems of the coniferous wooden commodities with special reference to the Hungarian and European timber markets. Erd. Kut. 1976. Vol 72.II.p.112.

- Kassai., Fenyőfagazdálkodás. in Keresztesi-Solymos:
Fenyők termesztése és fenyőfagazdálkodás.
Akadémia Kiadó 1978. Bp. p.477.
- Kassai., A termelővállalatok értékesítés szemléletű gaz-
dálkodásának módszerei. in Keresztesi-Márkus:
A fagazdasági vállalatok ökonomiai alapjai.
Mezőgazd.Kiadó Bp. 1976. p.130.
- Kassai., Erdő és fagazdasági vállalatvezetés fejlesztése
értékesítés szemléletű módszerekkel Doktori
értekezés. Bp. 1973.
- Kassai.: Fenyő árugazdálkodás optimalizálása. Kut.Jel.
Bp. 1974.
- Kassai., A fenyőgazdálkodás egyes kérdései. Erd. Kut. 70.
Vol. 1974. p.174.
- Kassai., Fenyőfa árugazdálkodásunk és árösszefüggései
Kut.Jel. Bp. 1975.
- Kassai., Fa és fatermékek árai és arányai Kézirat Bp.
1976.
- Kassai., Fatermékek árképzése és piacai. Kézirat. Bp. 1977.

Erdőállomány-gazdálkodásunk minősítésének javítása

Dr Király László

Az ország erdeivel való gazdálkodás Magyarországon elsősorban a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatalának feladata.

Ebben a munkában az erdőleltározás és a hosszútávú tervezés terén az Erdőrendezési Szolgálat, az ötéves és éves tervezés, valamint a tervek végrehajtása terén az erdőgazdálkodó szervezetek az ellenőrzés és a hatósági funkció terén az erdőfelügyelőiségek, az adatok feldolgozása és elemzése terén az Erdőrendezési Szolgálat és az Erdészeti Tudományos Intézet támogatják.

Az évi erdőállomány-gazdálkodás országos értékelése minden évben elkészül az u.n, erdőrendezési mérlegben. Ezenkívül esetenként tanulmányok készülnek az MTA, a MÉM és Az Erdő című szaklap számára.

A tanulmányok és éves erdőrendezési mérlegek általában jól tükrözik erdőállomány-gazdálkodásunk helyzetét, s jó alapot szolgáltatnak a szükséges intézkedések meghozatalához.

Az 1960-as években felvetődött, hogy az éves értékelés mellett érdemes lenne 5 évenkénti alaposabb elemzést is bevezetni. Erre azonban mindeddig még nem került sor.

Az értékelés további finomításához, egzaktabbá tételéhez, valamint a nagyobb mélységű 5 évenkénti értékelés bevezetéséhez tovább kellene fejlesztetni az erdőrendezési információs rendszert, s szélesebb kör számára kellene hozzáférhetővé tenni az adatbázist. Ehhez adatszolgáltatási szabályzat kiadása lenne szükséges.

Visszamenőleg helyesbíteni kellene a statisztikai adatokat, a jelentkező ellentmondások feloldása céljából.

A korábbi évekre vonatkozó hivatalos statisztikai adatok - az akkori értelmezési és felvételi módszereknek megfelelően - irreálisan alacsony élőfakészletet és növedéket rögzítenek.

A hibás adatokkal való érvelés ideig-óráig hatásos lehet, hosszú távon azonban kételyeket ébreszthet a jó adatokkal szemben is.

Ma pl. 30 év alatt /1950-től 1980-ig/ 137-147 millió m^3 -rel nőtt az élőfakészlet, 3,1-ről 7,6 millió köbméterre nőtt a fakitermelés, és 5,3-ról 10,8 millió köbméterre emelkedett a növedék, akkor az élőfakészletnövekedésből 57-87 millió m^3 valamilyen különleges magyarázatot igényel. A növedék és fakitermelés eltéréseiből ugyanis legfeljebb 2,2 - 3,2 millió m^3 évi élőfakészlet-akkumuláció adódik. Az élőfakészletnövekedés 30 év alatt tehát legfeljebb 80-90 millió m^3 lehet. A mortalitást/fapusztulást/ figyelembe véve /kb. 0,5 - 1,0 millió m^3 évente/ pedig csupán 60-80 millió m^3 akkumulációval számolhatunk.

A korábbi statisztikai adatok korrigálása meglehetősen nagy munka, de véleményem szerint megéri.

Ha fafajcsoport-korosztály részletezésben elkészülnek a korrekciós tényezők, az egymást követő üzemtervek élőfakészlet és növedékadatai összekeverhetőek lesznek. /Sajnos az 1966-1974-es felvételi üzemtervek mágnesszalagon tárolt eredeti adatai szervezési hiba folytán megsemmisültek, ezért a régi adatokat újra rögzíteni kell a számítógép számára./

Ahhoz, hogy erdeink állapotának javulását vagy romlását

kellőképpen megítélhessük, megfelelő részletességgel országos távlati erdőképre /jövőképre, célállapotra/ lenne szükségünk. A mezőgazdaság "agroökológiai potenciál" néven csinál valami hasonlót az ezredfordulóra, s az erdészeti is erre az időpontra állt rá. Pedig számunkra a hátralevő 15 év már nem sok változást hozhat. Az erdőállománygazdálkodás számára legalább 150-200 éves távlati célt kell kitűzni. /Sokan úgy érvelnek, hogy ez teljesen felesleges, mert ez a cél ugyse érhető el, s elegendőnek tartják a 30 éven belül vágásérett állományok előfajészletével való gazdálkodást. Véleményem szerint ez a szemlélet túl nagy jelentőséget tulajdonít a pillanatnyi vágásérettségi koroknak./

Ez a távlati erdőkép /jövőkép/ a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, dinamikus egyensúlyban levő, optimális szerkezetű erdőállomány, az országos erdészeti termelésszabályozás távlati céljának tekintendő.

Az erdőszerkezet változásainak vizsgálata többnyire csak néhány - többé-kevésbé önkényesen kiválasztott - ismérv alapján történik, s nem egyszer eltérő sokaságra vonatkoztatva /pl. a fatermelési elsődleges rendeltetésre/. Célszerű lenne a fafajcsoport-korosztály szerkezetet választani alapmodellnek, s ebben előállítani valamennyi fontos összeget /terület, élőfakészlet, törzsszám, növedék, a tervezett és végrehajtott véghasználat területe, fatérfogata, törzsszáma, növedéke, tervezett és végrehajtott előhasználat területe, fatérfogata, törzsszáma stb./

Ugyancsak ilyen /fafajcsoport-korosztály/ szerkezetben lenne célszerű előállítani a fontosabb eloszlás- és átlagadatokat is /m²/ha, átmérő, magasság, fatermési osztály, sűrűség, vágásérettségi kor, egészségi állapot/.

erdőállomány, az országos erdészeti termelésszabályozás távlati céljának tekintendő.

Az erdőállományok szerkezetének vizsgálata

Ilyen összesítések alapján a változásokat mérlegszerűen lehetne vizsgálni, s prognózisokat is könnyebben lehetne előállítani. A prognózisok alkalmasak lehetnek az éves illetve ötéves értékelés során feltárt tendenciák hosszú távon várható hatásainak előrejelzésére is.

Az erdőállomány-gazdálkodás minőségének megítéléséhez a legbiztosabb alapot az erdőtervi előírások teljesítésének ellenőrzése adja.

A korábbi üzemtervek és az új erdőtervek sürgősség-adatainak eltérő értelmezése megnehezíti az összevetést. Az átmeneti nehézségek megszüntetése céljából indokolt lenne a korábbi üzemtervek sürgősségeinek átdolgozása az új - népgazdasági ötéves tervekkel szinkronba hozott - sürgősségekre. Ez számítógépes algoritmussal és erdőtervezői, erdőfelügyelői ellenőrzéssel és helyesbitéssel történhet. Az egységes sürgősség segítségével a folyamatban levő és a soronkövetkező ötéves terv összesített tervelőírása számítógép segítségével bármilyen területi egységre /erdőgazdálkodó, megye, egész ország/ előállítható, s az ötéves terv végén a terv-tény összevetés sürgősségi kategóriáinként jól elvégezhető.

A tervteljesítés mértékének egyértelmű meghatározása céljából az erdőtervekben világosan el kell különíteni az erdőrészlatszintű - sürgősséggel megadott - előírásokat, az erdőtervi szintű - alsó, ill. felső korlátokkal megadott átfogó előírásoktól. Ez utóbbihoz az Erdőtervezési Utmutató kiegészítése szükséges.

Az Erdőfelügyeleti Utmutatóban ugyancsak egyértelműen meg kell határozni, hogy mi tekintendő szigorú erdőtervi előírásnak /kötelezően előirt tervfeladatnak/.

Az erdőállománygazdálkodás minőségének megítéléséhez segítséget nyújthat az erdőértékszámítás is.

Az ujratermelés bővítésének, illetve esetleges szűkítésének mérésére az erdőrészletenként megadott célállomány típus /fafaj, eredet, elegyarány, sűrűség/, a jelenlegi állománytípus, és a vizsgált időszak elején nyilvántartott előző állománytípus befejezett erősítési egységáron számított "alapértékeinek" összevetése, illetve a megfelelő összesített adatok összevetése alkalmazható.

Az előbbieken felül a kort és az állományminőséget, illetve az átlagátmérőt is számításba vevő faállomány-értékelés segítségével az erdővagyon élőfaállományának értékváltozása is nyomon követhető.

Az értékelés során felvetődhet a probléma, hogy vajon az értéknövekedést mindig kedvező változásnak minősíthetjük-e. Hiszen az erdőállomány nem kívánatos mértékű előregedése - főként, ha a gyengébb fatermőképességű állományokban következik be - valójában nem jelent vagyonérték-növekedést.

Nemigen képzelhető el olyan - erdőrészletenkénti, vagy fafajcsoport-korosztályra kimutatott erdőérték összesítésével dolgozó - erdőértékelés, amely önmagában képes lenne megfelelően kifejezni az ország élőfaállományának a termelési folyamatban betöltött gazdasági szerepét, jelentőségét. Nem is szólva az erdők különleges rendeltetéseiről.

Megfontolandó lenne egy célállapottól való eltérésen alapuló kiegészítő értékelés kidolgozása.

Az ország élőfaállományának értékváltozásán felül foglalkozni

kellene az erdőgazdasági földterület /termőterület és érté-
kelt, művelés alól kivett terület/ értékváltozásával is.

Ehhez és a távlati erdőkép kidolgozásához feltétlenül szüksé-
ges az erdészeti termőhelyfeltárás, termőhelytérképezés meg-
gyorsítása, a termőhely fatermőképességének egzaktabb meghatá-
rozásával egybekötve.

Ez utóbbi szükségessé teszi, hogy az erdőállomány-adattárban
erdőrészletenként megőrizzük az előző - kitermelt - faállomány
uralkodó fafajainak korát és magasságát, illetve fatermési
fokát. Ezt az adatot még visszamenőleg is érdemes pótolni, a
régi üzemtervek felhasználásával.

Erdőállomány-gazdálkodásunk országos megítéléséhez hasznos
lenne az adott évben elkészült erdőtervek elmúlt tervidőszak-
ra vonatkozó értékelésének összegezése. Igaz ugyan, hogy ez
csak az ország erdőterületének mintegy 1/10-ét jellemzi, de
10 éves időszakra vonatkozik, és alapos, teljeskörű adatfel-
vételre támaszkodik. A változások egzakt meghatározása, egy-
értelmű minősítése /vártnál kedvezőbb, normális, kedvezőt-
len/ és a változások okainak megbízható megállapítása az
értékeléshez feltétlenül szükséges lenne. Ugyancsak fontos
lenne, hogy az erdőterveknek ezt a fejezetét az erdőfelügyelő
és az erdőtervező valóban együtt állítsák össze.

Az éves erdőrendezési mérlegek elsősorban a műszaki átvételi
jegyzőkönyvekre támaszkodnak. Ezen a téren a gazdálkodás jobb
értékelése céljából a következők javasolhatók:

- az előhasználatok műszaki átvétele során meg kellene ha-
tározni az elegyarányváltozást /a befejezett erdősítés-
hezem illetve az előző fahasználat időpontjához viszonyít-
va/, a közelítés okozta károkat és a vad által okozott
károkat,

- az erdőtervben előírt vágásszakasz végén, ha a fakitermelést nem hajtották végre, műszaki átvétel szükséges annak megítélésére, hogy az előírást nem teljesítése milyen kárt okozott a faállományban,
- ellenőrizni kellene a vágásjelölés és vágásbecslés elkészültét és szakszerűségét,
- célszerű lenne a kitermelt törzsszámot is kimutatni az erdőtervi nyilvántartás számára,
- a műszaki átvételek során át kellene venni a bekerített kis erdőfelújítási mintaterületeket, a kijelölt erdőnevelési mintaterületeket és a V-fa jelölést, mindazokban az erdőrészletekben, ahol erre erdőtervi előírás van
- az erdősitések műszaki átvétele során az erdőtervben nem elsőként előírt célállomány létesítése, nem a legmegfelelőbb szaporítóanyag, illetve erdősitési eljárás alkalmazása esetén az egységárból megfelelő összeget el kellene vonni, s ezt a ténytet az erdőtervi nyilvántartás számára rögzíteni.

Az erdőállomány-gazdálkodás értékeléséhez, valamint az erdőgazdaságpolitikai döntések előkészítéséhez hasznos lenne egy országos nagyterületi erdőleltározás bevezetése

- az erdő egészségi állapotának vizsgálata,
- a növedék- és élőfakészlet-adatok, és más erdőtervi információk megbízhatóságának ellenőrzésére,
- egyéb kiegészítő adatok felvétele céljából és
- a műszaki átvételek megbízhatóságának ellenőrzésére.

A felsoroltakon kívül esetenként még számos olyan erdőállomány-gazdálkodási probléma is felvetődhet, amely rövid

időn belül tisztázható, szerződéses kutatás keretében, Célszerű lenne ennek fedezetét az Erdőfenntartási Alapban biztosítani.

Az erdőállomány-gazdálkodással kapcsolatos, hosszabb időt igénylő kutatásokat az EFE, ERTI és MÉM Erdőrendezési Szolgálat költségvetésében célszerű szerepeltetni, a megfelelő adatokhoz való ingyenes hozzáférés egyidejű biztosításával.

Összefoglalás.

Az erdőállomány-gazdálkodás országos értékelése történhet:
évenként

- éves erdőrendezési mérleg összeállításával /erdőfelügye-
lőség/
- az adott évben elkészült erdőtervek elmúlt tervidőszak-
ra vonatkozó értékelésének összegezésével /MÉM Erdőren-
dezési Szolgálat/
- nagyterületi mintavétel adatainak elemzésével /MÉM Erdő-
rendezési Szolgálat, ERTI, vagy EFE/,

ötévenként

- ötéves erdőrendezési mérleg készítésével /erdőfelügye-
lőség, MÉM Erdőrendezési Szolgálat/

esetenként és folyamatosan

- erdőgazdaságpolitikai döntések megalapozására rövid és
hosszútávú kutatási feladatként /EFE, ERTI, MÉM Erdő-
rendezési Szolgálat/.

Az értékeléshez szükséges meghatározni

- az erdőben bekövetkezett változások mértékét, jellegét,
kedvező, vagy kedvezőtlen voltát,

- az erdőtervi előírások teljesítésének mértékét, szakszerűségét, a beavatkozás időpontjának helyességét,
- a bekövetkezett változások okát,
- a gazdálkodás minőségét.

Az értékelést végre kell hajtani

- erdőrészlet szinten
- erdőgazdaság, illetve megye-szektor szinten
- országos szektoronként és mindösszesen.

Az erdőállomány-gazdálkodás minősítésének eddigi rendszere bevált. Továbbfejlesztéséhez a következő intézkedésekre lenne szükség!

- országos távlati erdőkép /jövőkép/ kimunkálása
- fafajcsoport korosztály tagoltságú összegek és átlagok előállítása az erdőszerkezet-változások felderítésére
- erdőszerkezetváltozások vizsgálata mérlegegyenlőségek segítségével
- a mutatkozó tendenciák távlatban várható hatásának prognózisokkal való kipuhatolása
- fafajcsoport-korosztály szerkezetű élőfakészlet- és növedék-korrekcións táblázatok előállítása
- az erdőstatisztikák visszamenőleges korrigálása
- az erdőállomány-adattárhoz való hozzáférés szabályozása
- korábbi üzemtervek adatainak mágneses adathordozóra rögzítése
- az érvényben levő üzemtervek előírásaihoz egységes -nép-gazdasági ötéves tervekhez igazodó - sürgősség hozzárendelése
- az erdőtervek átfogó előírásaihoz alsó és felső korlátok hozzárendelése

- bekerített erdőfelújítási mintaterületek, erdőnevelési mintaterületek létesítésének és a V-fák jelölésének erdőtervi előírása
- erdőértékszámítás fejlesztése
- a termőhelytérképezés fejlesztése, gyorsítása
- az erdőállomány-gazdálkodás ötévenkénti értékelésének bevezetése
- az erdőtervi gazdálkodás-birálatok éves összegezése
- nagyterületi mintavételes ellenőrző eljárás bevezetése
- az erdőállomány-gazdálkodás javítását elősegítő kutatások támogatása, szervezése.

Néhány keresetlen szó egy vitaülés alap gondolatáról

Király László OEE Rendszerszervezési Szakosztály Vezetője

1985. november 25-i keltezéssel Egyesületünk elnöke, dr Herpay Imre tájékoztatta az OEE Szakosztályait és Bizottságait arról, hogy az OEE Vezetősége 1986. májusában egész napos vitát kíván rendezni "Bővített újratermelés és jövedelmezőség az erdőgazdálkodásban" címmel.

A tájékoztató lerögzíti a vitaülés alap gondolatát:

"Nem látjuk értelmét a meddő vitának, amely az élőfakészlet, a folyó- és átlagnövedék nagyságáról folyik, mert sokak előtt még ma sem világos a fogalmak tartalmának az idők során bekövetkezett változása.

A vita tulajdonképpen a rablógazdálkodás megakadályozása érdekében keletkezett. A fakitermelések nagyságát és helyét azonban kizárólag a vágásérettségi kor és az u.n. sürgősség dönti el és nem az előbb felsorolt paraméterek."

"Hangsúlyozni szeretném, hogy nem a mult önmarcangoló vizsgálatával, hanem a rövid- és hosszú távú célokat egyaránt figyelembe vevő reális, megvalósítható intézkedések /szabályozások/ felvázolásával kellene foglalkozni. Ebben a szemléletben először az erdőgazdálkodás tartamosságának biztosítását vizsgáljuk meg, ami még csak egyszerű újratermelés, aztán a bővített újratermelés /mennyiség és minőség/ feltételeit, végül a jövedelmezőség biztosításának fő követelményeit."

A megfogalmazásból kitűnik, hogy ez az állásfoglalás az OEE Vezetőségének egységes véleményét tükrözi.

Szükségesnek tartom leszögezni, hogy a vázolt alap gondolattal

nem tudok egyetérteni, mert az túlzott mértékben korlátozná a vita menetét.

Nem tartom meddőnek azt a vitát, amely az élőkészlet, a folyó- és átlagnövedék nagyságáról folyik. Éppen ellenkezőleg: nagyonis alkalmasnak tartom arra, hogy szakközönségünk újra megismerkedjen a dendometriai, faterméstani, erdőrendezési alapfogalmakkal és problémákkal. Igaz, hogy sokak előtt még nem világos a fogalmak tartalmának az idők során bekövetkezett változása, de ebben semmiképpen sem szabad belenyugodnunk, sőt inkább mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy a félreértések tisztázásával olyan szaknyelvet alakítsunk ki, amelyiknek segítségével valóban megérthetjük egymást.

Az 1950-ben bevezetett, s lényegében még ma is érvényben levő erdőrendezési módszer valamennyi erdőrészletre kötelezően előírta

- az élőkészlet összesfában való erdőrészletenkénti számbavételét,
- a folyó- és átlagnövedék erdőrészletenkénti meghatározását /ugyancsak összesfában/,
- a kitermelt bruttó fatömegnek üzemtervi nyilvántartásban való rögzítését,
- az erdőrészletek területének, a területi változásainak felmérésen alapuló meghatározását,
- az erdőrészletek fafaj- és kor szerinti összetételének megállapítását,

azzal a nyilvánvaló célzattal, hogy a terület- és fatérfogat-

adatok változásai - fafaj-korosztály szerkezetben és összesen - mérlegszerűen megvizsgálhatók legyenek.

A bekövetkezett változások vizsgálatát a 100/1955. OEE sz. Erdőrendezési Utasítás kiegészítő rendelkezései, valamint az újabb üzemtervezési, erdőtervezési útmutatók kötelezően előírják.

Az erdőrendezés számítógépesítése lehetővé tette, hogy ezeket, a vizsgálatokat hatékonyabban elvégezhessük, s nemcsak a múlt, hanem a jövőre is kiterjeszthessük jövőképek /távlati erdőképek/ és prognózisok készítésével.

A múlt és a jövő vizsgálata azonban összefügg; nem választható el egymástól büntetlenül. Más kérdés, hogy annak a vizsgálatnak "Önmarcangolónak" kell-e lennie. Véleményem szerint nem. Lehet tárgyilagos is. Igaz, hogy joggal tehet magának szemrehányást az is, aki az ellentmondások nyilvánosságra hozatalát - jóhiszemű, de nem stratégiai, hanem csupán taktikai megfontolások alapján - megakadályozta, s azt is aki feladata a reménytelennek látszó küzdelmet, s nem mozdított meg mindent követ annak érdekében, hogy az általa felismert problémák napvilágra kerüljenek.

Volt és van még egy jellegzetessége az 1950-óta érvényben levő erdőrendezési módszernek, éspedig a vágásérettségi kor erdőrészletenkénti meghatározása, amely 1971-től a "sürgősség" -gel bővült.

Az OEE Vezetősége - s szakközönségünk jelentékeny része - úgy véli, hogy kizárólag a vágásérettségi kornak és a sürgősségnek kell eldönteni a fakitermelések nagyságát és helyét. Kétségtelen, hogy ennek a véleménynek a kialakulásához az

erdőrendezési utasítások, útmutatók maguk is hozzájárultak, mivel túlzott hangsúlyt helyeztek ezekre a tervezési ismérvekre, s nem hangsúlyozták kellőképpen a távlati célt, az - idealista csökevénynek nyilvánított - szabályos /ideális, normál-/ erdőt, csak burkoltan utaltak rá.

Pedig a pillanatnyi vágásérettségi kor nem az a biztos tervezési ismerv, amelyre -- mint egyetlen pillérre -- azerdészeti termelés szabályozás óriási időbeli fesztávolságú hidját ráépíthetnénk. A vágásérettség kor sok esetben rendkívül bizonytalan, rontott és túltartott erdők esetében többnyire a tervezett vágáskort adják meg helyette /sokszor nem is tehetnek mást, mert nullát mégsem írhatnak be/. A sarj eredetű erdők-re irányszámok sem állnak rendelkezésre /sem a termőhely-típusváltozatok táblázatában, sem az erdőnevelési modell-táblákban/.

Egyre emeljük a vágáskorukat, holott már rég át kellett volna alakítanunk. /Hol van már az az elképzelés, mely szerint a véghasználati terület legalább felének átalakítandó sarjerdőnek kell lennie?!/

Nem tudok egyet érteni a tartamosság fogalmának túlzottan leszűkített értelmezésével sem.

A gyakorlat a tágabb értelmezést fogadta el, amely szerint mind az egyszerű, mind a bővített újratermelés belefér a tartamos erdőgazdálkodás fogalmába.

Az eddigi vita elsősorban nem "a rablógazdálkodás megakadályozása érdekében keletkezett". A vitát éppen az váltotta ki, hogy dr Szilágyi László súlyosan elmarasztalta az egész hazai erdőgazdálkodást a rablógazdálkodás vétségében. A vita éppen

akörül alakult ki, hogy rablógazdálkodás folyik-e Hazánkban, vagy sem.

Bár Dr. Szilágyi László vádjai teljesen megalapozatlanoknak bizonyultak /semmiféle bizonyítékot nem tudott bemutatni/, újra felszínre kerültek azonban a sokak által már korábban is hangoztatott ellentmondások és visszásságok, s ezek körül gyűrűzött a vita tovább. Felvetődött az is, hogy egyáltalán hogyan is tehet szert valaki olyan bizonyítékokra, amelyekkel egyértelműen ki lehetne mutatni az esetleges országos szintű rablógazdálkodást.

Nyilvánvaló, hogy messze túlnyomó többségben vagyunk olyanok, akiknek erre nincs, s nem is lesz módjuk.

De vajon az következik-e ebből, hogy egyszersmindenkorra lemondjunk ezeknek a kérdéseknek a feszegetéséről? Az következik-e ebből, hogy elég ha csak a rablógazdálkodás megakadályozására törekszünk, tekintet nélkül arra, hogy létezik-e az, vagy sem? Elég-e, ha csak rámutatunk arra, hogy érdekellentétek vannak, s ezek veszélyeztethetik az erdőállományt? Elég-e csak a veszélyeztetettség csökkentésére irányuló intézkedésekkel foglalkoznunk?

Minden kérdésre egyértelmű "nem" a válaszom. Adott az országos erdőállománygazdálkodás felelőseinek köre. Ez a kör egyben jogosult is a szükséges információkhoz való hozzáférésre. Lehetősége is van az információk korszerű feldolgozására, elemzésére, sőt még az adatgyűjtés tartalmának, módjának megváltoztatására is. Vagyis lehetősége van arra, hogy választ kapjon és adjon az erdőállománygazdálkodást érintő súlyos kérdésekre.

Mit tehet az OEE Vezetősége és tagsága?

- a/ Jól megfogalmazott kérdéseket tehet fel erdőállománygazdálkodásunk minőségével kapcsolatban, s megkövetelheti, hogy ezekre kielégítő válaszokat kapjon.
- b/ Javaslatokat tehet az erdőállománygazdálkodás információs rendszerének olyan irányú fejlesztésére, hogy a ma még megválaszolhatatlan kérdésekre is előbb-utóbb feleletet kaphasson, s megkövetelheti, hogy ezekkel a javaslatokkal érdemben foglalkozzanak, s a javaslattevő felvetésére megfelelő választ kapjon. Végül pedig
- c/ Javaslatokat tehet olyan intézkedésekre, amelyek javíthatják az erdőállománygazdálkodást, s joggal elvárhatja, hogy javaslatait az illetékesek komolyan vegyék, a javaslattevők bevonásával megvitassák, és elvetés esetén megfelelő indoklással is szolgáljanak.

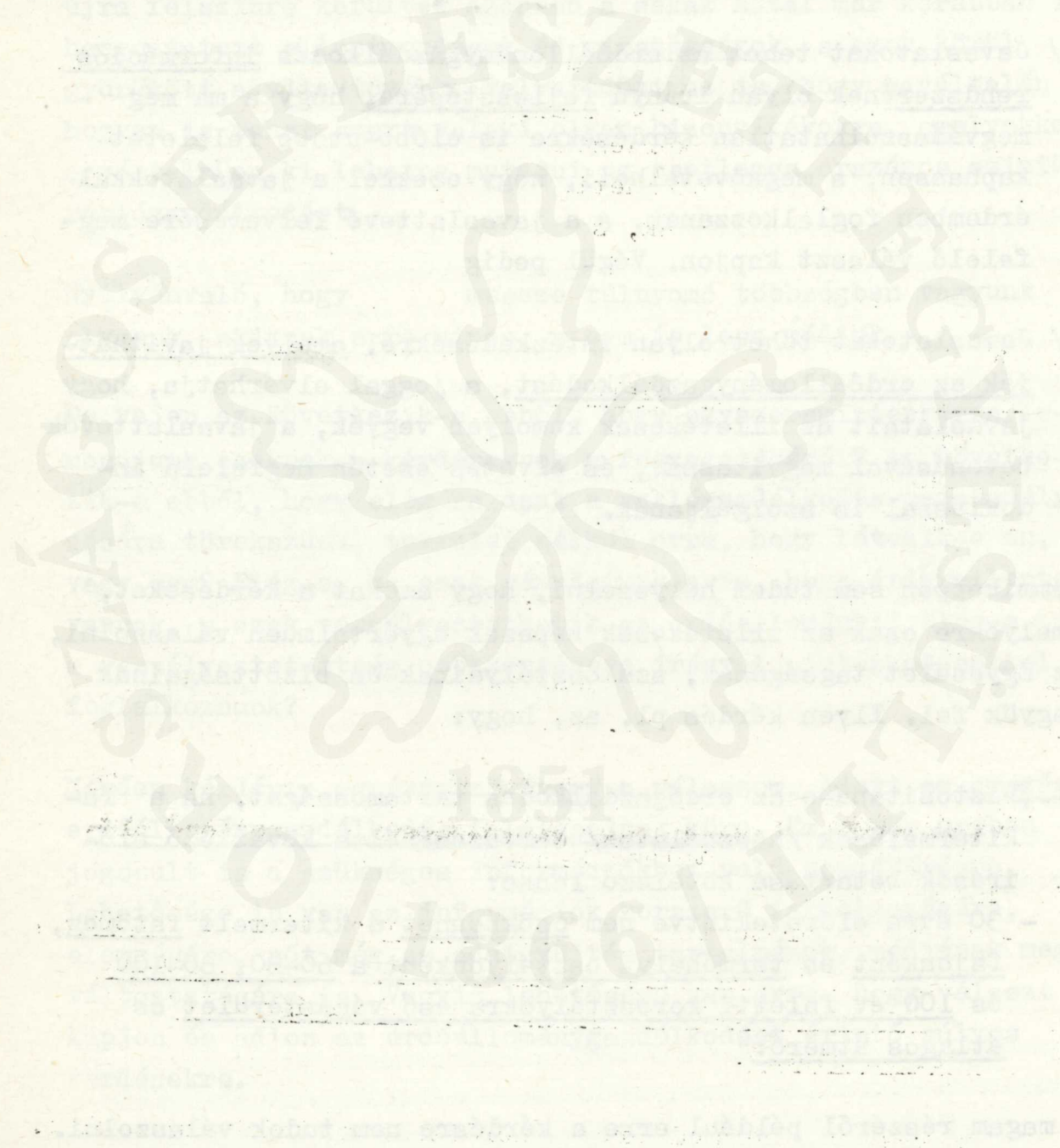
Semmiképpen sem tudom helyeselni, hogy azokat a kérdéseket, amelyekre csak az illetékesek képesek egyértelműen válaszolni, az Egyesület tagságának, szakosztályainak és bizottságainak tegyék fel. Ilyen kérdés pl. az, hogy:

"1., Biztosítaná-e az erdőgazdálkodás tartamosságát, ha a fakitermelések /használatok/ tervezésénél a következő előírások betartása kötelező lenne:

- 30 évre előre tekintve nem csökkenhet a kitermelt fatömeg, fajonként és termőhelyi osztályonként a 60-80, 80-100 és 100 év feletti korosztályokra eső vágásterület és átlagos átmérő:"

A magam részéről például erre a kérdésre nem tudok válaszolni.

Azt javaslom, hogy rendezzünk két vitaülést. Az elsőt alakítsunk ki állásfoglalást az a, és b, alattiakkal kapcsolatban, másodikon pedig térjünk rá a c, alatti javaslatok összeállítására /ez most úgysem olyan sürgős, várjuk ki először a jelenlegi szabályozórendszer hatásait/.

Élőfakészlet, fakitermelés, fapusztulás, növedék

Király László OEE Erdőrendezési Szakosztály

Az erdőrendezés alapgondolata: Alapos erdőleltározás és az erdő multjának beható vizsgálata alapján ki kell dolgozni azt a - távlati célként kitűzhető - szabályos erdőt, amely már folyamatosan biztosítani képes a társadalom számára elvárható optimális hozamot, mellékhatást és szolgáltatást, majd meg kell tervezni azokat az intézkedéseket, munkákat, amelyeknek végrehajtásával a kitűzött cél, a társadalom számára legelőnyösebb módon elérhető.

Eleinte ezt a koncepciót az erdőterület felmérésével, üzemszaktályok alakításával, illetve vágásfordulók meghatározásával és a terület vágásokra osztásával valósították meg.

Később egyre nagyobb súlyt helyeztek az élőfakészlet megállapítására és változásainak vizsgálatára is.

Hazánkban az 1950-ben bevezetett erdőrendezési eljárás kísérelte meg először ennek az elvnek következetes megvalósítását.

"Az 1950-től folyamatosan készített erdőgazdasági üzemszaktályok minden faállomány fatömegét ebben a felfogásban mutatják ki, tehát minden esetben az összes /vastag + vékony együttes/ fatömegét." /Sali E. 1966./.

A növedékre vonatkozóan feltételezhetően hasonló elgondolás érvényesült a 100/1955. sz. Erdőrendezési utasításban. Ezt bizonyítja, hogy a megállapított hozadék indokolásakor a növedékadatokból le kell vonni a tervezett évi előhasználat fatérfogatóját, s csak az így kapott különbséget kellett szembeállítani a véghasználattal.

Megfelelő adatok esetén ez az eljárás biztosította volna az évi élőkészletfelhalmozás megtervezését is. A fakitermelési tévyszámok üzemtervi nyilvántartásának kötelező előírása pedig statisztikailag is kimutathatóvá tette az élőkészlet alakulását.

Az elgondolás jó volt, érvényesítéséhez azonban hiányoztak a korszerű hazai fatermési táblák. /Csak akácra és tölgyre álltak rendelkezésre Fekete Z. táblái./ Jobb híján a Greiner-féle táblákat dolgozták át hektárra. A vastagfáról összesfára való átdolgozás azonban elmaradt, csupán extrapolálás történt az alacsony korokra, az origó felé történő grafikus interpolálással.

Ugyancsak elmaradt a mellékállomány hozzávetőleges előállítás, s ezzel az összfatermelés és a valódi növedék kiszámítása is. Feltehetően azért, mert a számításokat túl nagy bizonytalanság terhelte volna. /Persze más okok is közrejátszhattak./

Tovább torzította az adatokat az az előírás, hogy a fatermési osztályok szerint nem szabad sem interpolálni, sem extrapolálni.

A Greiner-féle fatermési táblák szórásmezeje - amint arra Magyar János rámutatott - túl szűknek bizonyult a valóságos szórásmezőhöz képest. Ezért azután az I. fatermési osztályba sorolt faállományok élőkészletét többnyire erősen alábecsültük. Ezt némileg ellensúlyozta a VI. fatermési osztály ellentétes hibája.

További alábecslést eredményezett az a körülmény, hogy a táblák csak a főállomány fatérfogatót adták meg, s ugyanakkor

100 %-nál nagyobb sűrűséget nem lehetett alkalmazni.

Az alkalmazott fatermési táblákhoz használt sűrűség /záródás viszonyszámok - a becsült erdőrészeszletekre vonatkozó vizsgálatok szerint/ Király-Fejérdy / - általában alacsonyak voltak. Ez is hozzájárult az élőfakészlet alábecsléséhez.

Az erdőrendezési használatra átdolgozott fatermési táblákban következetesen csak a főállomány és az ahhoz tartozó készlet-növekmény /helytelenül "a főállomány folyónövedéke" félrevezető elnevezéssel/ szerepelt, még azokra a korszerű táblákra is, amelyek az összfatermesre és annak növekményére - a valódi folyónövedékre - is tartalmaztak adatokat.

Igy kerültek bevezetésre folyamatosan az elkészült újabb hazai fatermési táblák is. Az 1960-ban bevezetett grafikus fatermési táblák /Király/ már az Extrapolációt is lehetővé tették. Újabb fatömegtáblák készültek, s a fatömegtáblás élőfakészletmeghatározás aránya is nőtt. A műszerpark bővülésével lehetővé vált a körlapösszegmérés elterjedése is. Mindezek az élőfakészletalábecslés fokozatos csökkenéséhez vezettek.

A 100/1955 sz. Erdőrendezési Utasítás és kiegészítő rendelkezései alapján készült üzemtervek adatait az "Erdőleltár 1970" című kiadvány foglalta össze az egész országra.

Az 1971-es évtől kezdődően már az új - 1970-ben kiadott - Üzemtervezési utmutató előírásai szerint számoltuk ki a fatermési táblás élőfakészletet és a növedékadatokat.

Ennek a módszernek a bevezetése előtt az 1960-as évek második felében kísérleti üzemtervek készítésével, nagyterületi

erdőleltározással és fatermési vizsgálatokkal igyekeztünk ki-
puhatolni az élőkészlet és növendék meghatározás terén vár-
ható változásokat.

A Vas megyében elvégzett erdőleltározás mintegy 60 %-kal na-
gyobb élőkészletet adott a korábbi üzemtervi adatoknál.
A korábbi adatok alapjául szolgáló üzemtervek felvétele óta
eltelt idő megközelítően sem eredményezhetett ennyi élőfa-
készlet többletet, tehát az eltérést elsősorban az üzemtervi
adatok hibájára lehetett visszavezetni.

Az ugyancsak Vas megye területén a Körmentői erdészetre elké-
szített - új típusú ERTI fatermési táblákat alkalmazó - kísér-
leti üzemterv összesített élőkészlet adatai csak 2,3 %-kal
tértek el a nagyterületi erdőleltározás megfelelő adatától.

Az ERTI fatermési táblák lehetővé tették a valódi folyó- és
vágáskori átlag növedék üzemtervi kimutatását is. A korábbi
élőkészlet növekményről a valódi növedékre való áttérés
várható hatását ugyancsak megvizsgálta az Erdőrendezésfejlesz-
tési csoport. Átlagosan mintegy 54 %-os növekedés volt vár-
ható, csupán az értelmezésbeli korszerűsítés eredményeképpen.
További növekedést okozhatott még az élőkészlet meghatározá-
si módszer változása is.

A vizsgálatok köre - sajnos - meglehetősen korlátozott volt,
ezért szükségesnek tartottuk volna, hogy - egy-két év
alatt végrehajtott aktualizálással - a kétféle üzemterve-
zési módszerrel meghatározott élőkészlet- és növendék- ada-
tokat egy időpontra vonatkoztatva országosan szektoronként
és régióként is összevegyjük, s az új adatok helyességét nagyte-
rületi erdőleltározási módszerek alkalmazásával felülvizsgál-
juk. /Az aktualizálásra és a nagyterületi erdőleltározásra

már az 1960-as évek elején több javaslat készült./

A javaslatokat nem fogadták el, s így az összevetés és az adatok helyességének szabatos ellenőrzése is elmaradt.

Az újtipusu üzemtervezés előrehaladtával a nagyobb élőfakészlet adatok és a jóval nagyobb növedék-adatok évről-évre kiszorították a régi üzemtervi adatokat.

1981-ben azután, amikor "Magyarország erdőállományainak főbb adatai" címen az 1970 évi Üzemtervezési útmutató szerint előállított és aktualizált adatok összefoglalva szakközönségünk elé kerültek, mindenki számára lehetővé vált az "Erdőleltár 1970" adataival való összehasonlítás.

Nem lehet csodálkozni azon, hogy - a részletek kellő ismeretének hiányában - sokan nem hittek az újabb adatok helyességében. A korábbi adatok helyességét éppen eleget bizonyította az erdőrendezés ahhoz, hogy az újban ne higgyenek.

Bár a magam részéről inkább hiszek az újabb üzemterveknek, mint a régebbieknek, változatlanul szükségesnek tartom a szabatos, mintavételes ellenőrzést /nagyterületi erdőleltározást/, valamint a korábbi erdőstatisztikák korrekcióját/ először faterméstani alapon, azután a multa vonatkozó élőfakészletmérlegek kidolgozásával/. Meggyőződésem, hogy a multa kellő ismerete nélkül a jövőt sem lehet kellő biztonsággal előre vetíteni.

Azt hogy a korábbi erdőstatisztikák korrekciójának hiánya, vagy nem tökéletesen sikerült végrehajtása milyen ellentmondásokra vezethet, jól mutatják az ország élőfakészletének alakulásával foglalkozó tanulmányok /Pl. Sali Emil: A Magyar-

országi erdők főbb jellemzői, 1959. kandidátusi értekezés:
Sali Emil: Mennyi fánk van? Az Erdő, 1966. 8.;
Sali Emil: Erdeink növedéke, Az Erdő 1967. 4.;
Bondor Antal: Az erdőnevelés az erdőgazdasági gyakorlatban,
Az Erdő, 1984. 2.; Sólymos Rezső, Allg. Forstztg. 1985. 8.;
Sali Emil: Ismét az élőfakészletről, Az Erdő 1985. 8./.
Anélkül, hogy a kiváló szerzők érdemét valamivel is kisebi-
tenénk, megállapíthatjuk, hogy az adatok számos vonatkozásban
egymásnak ellentmondanak.

Részben ezeknek a tanulmányoknak felhasználásával, részben
kiegészítő adatok többé-kevésbé önkényes feltételezésével be-
mutatok néhány elképzelhető változatot az 1950-től 1980-ig
terjedő időszak országos élőfakészletének alakulására /I. táblá-
lázat/.

A táblázatban alkalmazott rövidítések:

- i a vizsgált időszak kezdő éve /január 1. kezdő idő-
ponttal/
 j a vizsgált időszak befejező éve /ugyancsak január 1./
 $j-i$ a vizsgált időszak terjedelme, években megadva.
 V_i élőfakészlet az időszak elején /nyitókészlet/ millió m^3
 $K_{i,j}$ fakitermelés bruttó fatérfogata az időszakban, millió m^3
 $M_{i,j}$ fapusztulás /mortalitás/ fatérfogata az időszakban
millió m^3
 $Z_{i,j}$ növedék az időszakban, millió m^3
 V_j élőfakészlet az időszak végén /zárókészlet/, millió m^3
 K_i évi fakitermelés az időszak elején millió m^3
 $\bar{K}_{i,j}$ évi átlagos fakitermelés az időszakban, millió m^3
 \bar{K}_{j-1} évi fakitermelés az időszak végén, millió m^3

\bar{M}_i	fapusztulás az időszak első évében, millió m ³
$\bar{M}_{i,j}$	évi átlagos fapusztulás az időszakban millió m ³
\bar{M}_{j-1}	fapusztulás az időszak utolsó évében, millió m ³
\bar{D}_i	élőfakészlet-felhalmozás az időszak első évében millió m ³
$\bar{D}_{i,j}$	Évi átlagos élőfakészlet-felhalmozás az időszakban, millió m ³
\bar{D}_{j-1}	élőfakészlet-felhalmozás az időszak utolsó évében, millió m ³
\bar{Z}_i	növedék az időszak első évében, millió m ³
$\bar{Z}_{i,j}$	évi átlagos folyónövedék az időszakban, millió m ³
\bar{Z}_{j-1}	növedék az időszak utolsó évében millió m ³
A_i	erdőterület az időszak elején millió ha
A_j	erdőterület az időszak végén millió ha
V_i	hektáronkénti élőfakészlet az időszak elején m ³
V_j	hektáronkénti élőfakészlet az időszak végén m ³
Z_i	hektáronkénti növedék az időszak elején m ³
Z_j	hektáronkénti növedék az időszak végén m ³

1. táblázat

Magyarország élőlőfakészletének alakulása az 1950-1980 időszakban

Az ismérv rövidítése	1. változat	2. változat	3. változat	4. változat	5. változat	6. változat
i	1950	1950	1950	1950	1950	1950
j	1980	1980	1980	1980	1980	1980
j-i	30	30	30	30	30	30
V_i	120	121	150	160	170	170
$K_{i,j}$	150	150	150	150	150	150
$M_{i,j}$	13	19	15	15	30	15
$Z_{i,j}$	300	300	270	262	267	252
V_j	257	252	255	257	257	257
K_i	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	33,1
$K_{i,j}$	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
K_{j-1}	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3
M_i	0,20	0,40	0,3	0,3	0,8	0,3
$M_{i,j}$	0,43	0,63	0,5	0,5	1,0	0,5
M_{j-1}	0,66	0,86	0,7	0,7	1,2	0,7
D_i	5,90	2,80	3,8	3,2	3,1	2,6
$D_{i,j}$	4,57	4,37	3,5	3,2	2,9	2,9
D_{j-1}	2,84	5,54	2,8	2,8	2,3	2,8
Z_i	9,2	6,3	7,2	6,6	7,0	6,0
$Z_{i,j}$	10,0	10,0	9,0	8,7	8,9	8,4
Z_{j-1}	10,8	13,7	10,8	10,8	10,8	10,8
A_i	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17
A_j	1,62	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60
V_i	103	103	128	137	145	131
V_j	159	158	159	161	161	161
Z_i	7,86	5,38	6,15	5,64	5,98	5,13
Z_{j-}	6,67	8,56	6,75	6,75	6,75	6,75

Megjegyzés: A valószínűtlennek tűnő adatokat zárójelbe tettem

Az élőfakészlet-mérlegben a növedéket tekintetben - viszonylagosan - ismeretlennek. Meghatározása:

$$Z_{i,j} = V_j - V_i + K_{i,j} + M_{i,j}$$

A fakitermelési tényszámokat a statisztikából vettem.

Helyességéről ugyan nem vagyok teljesen meggyőződve, de jöhat adni nem tudok.

Az öngyérülés, környezetszennyeződés és a különböző egyéb biotikus és abiotikus károsítások miatti fapusztulás mértékét az adott példákban meglehetősen önkényesen vettem fel. Ezek az adatok tehát vitathatók. Célszerű lenne erre vizsgálatokat végezni. /Az ÉRTI hosszúlejáratú erdőnevelési kísérleteinek kiértékelésével és nagyterületi erdőleltározási módszerekkel./

Az I. táblázatban szereplő változatok részletes magyarázatára nincs szükség. Csupán néhány megjegyzést kívánok hozzáfűzni.

Az első változat a hivatalosan elfogadott korrigálatlan élőfakészlet-~~adatokra~~ és az 1980 évi növedékadatra épül. Jellemzője: A hektáronkénti növedék csökken /ez nem látszik valószínűnek/.

A második változat trendszámítással kiegyenliti a hivatalosan elfogadott korrigálatlan élőfakészletadatokat s nem fogadja el az 1980 évi növedéket, hanem a hektáronkénti növedék nagy mértékű növekedésével számol. /A több mint kétszeresére növekvő évi fakitermelés mellett még az évi élőfakészlet-felhalmozás is csaknem kétszeresére emelkedik. Ez nem valószínű./

A következő négy változat különböző korrigált nyitókészlettel és az 1980 évi 10,8 millió m³-es növedékkel számol. A fapuszt-

tulásra átlagosan évi 0,5 és 1,0 millió m³-t ad meg. Nehéz kiválasztani közülük a legvalószínűbbet. A kérdés megnyugtató eldöntése további vizsgálatokat igényelne. Az induló élőfakészlet korrekciója mindenképpen indokolt - ez egyébként már az 1960-as években is nyilvánvaló volt -, de mértéke vitatható.

A vázolt egyszerű vizsgálati módszer az élőfakészlet alakulását részletesen bemutató hivatalos /KSH/ statisztikai adatokra is alkalmazható, időszakról időszakra előrehaladva, vagy ellentétes irányban, a jelen állapottól visszafelé.

Ennek a vizsgálatnak során 1. táblázatban bemutatottnál jóval nagyobb ellentmondások mutatkoznak. Olyan nagyok, hogy a nem szakember számára is nyilvánvaló az adatok összehangolatlansága. Célszerű lenne a jövőben kerülni az ilyen adatközlést.

Összefoglalás:

Korábbi élőfakészlet-és növedék-adataink korrekcióra szorulnak. Az élőfakészlet alakulásának vizsgálhatósága érdekében faterméstani vizsgálatokkal meg kell kísérelni korrekciós tényezők kidolgozását, majd ezek segítségével mérleg-szerű vizsgálatokat célszerű végezni országosan és üzemtervenként egyaránt.

A multa vonatkozó statisztikai adatokat gondosan ellenőrizni kell, s ellentmondások esetén gondoskodni kell azok kijavításáról.

Ajánlatos az aktuális üzemtervi adatokat nagyterületi erdőleltározási módszerekkel ellenőrizni, adatfelvételi módszereink pontosságát, illetve korszerűsítését érdekében a statisztikai adatközlésben fokozott gondot kell fordítani az adatok összehangoltságának biztosítására.

Az erdőterület bővítésének költségkimélő lehetősége a természetes erdősülés folyamatainak felhasználásával.

Dr Péti Miklós ,OEE Erdőművelési Szakosztály

Az erdőterület bővítése a VII. ötéves népgazdasági tervnek is egyik kiemelt fontos feladata.

A potenciálisan erdőtelepítésre javasolt földterület nagysága folyamatosan nő.

A nagyüzemi módszerekkel gazdaságosan nem művelhető, gyenge minőségű szántó területek, az intenzív legelőgazdálkodásra alkalmatlan gyepterületek a racionális földhasznosítás alapelve szerint a közeljövőben, vagy távlatilag erdőként hasznosíthatók, jelentős részükön már évtizedek óta nem folyik gazdálkodás.

Csak Veszprém megyében mintegy 2 400 ha az erdőtelepítésre javasolt gyepterület és ezen felül mintegy 11 ezer ha 6 ha nál kisebb talajvédelmi gyepeként nyilvántartott földterület, mely a gyepgazdálkodással, sem, valamint az általánosan alkalmazott technológiák szerint erdőtelepítéssel sem hasznosítható gazdaságosan.

Napjainkban tehát az erdőterület bővítésének elsősorban a rendelkezésre álló anyagi eszközök behatárolt volta, valamint a technológiai korlátok szabnak határt, nem pedig a területhiány.

Mivel az erdőterület növelése hosszútávú népgazdasági érdek, keresni kell a lehetőséget a nehezen, vagy csak igen nagy költséggel telepíthető, "parlagok" erdővé alakítására is. Ennek érdekében 1977-től vizsgálatokat végeztem a Bakonyban az önmaguktól erdősülő parlagterületeken.

Célom volt, hogy az erdősülési folyamat elemzésével költség-
kimélő erdősítési eljárásokat és racionális erdőművelési
beavatkozásokat dolgozzak ki, melyek az erdőterület "biotech-
nikai" bővítési lehetőségét szolgálják.

Vizsgálataimat a középhegységi viszonyok között 250-500 m
tengerszint feletti magasságban az erdőtenyészetnek kedvező
termőhelyi körülmények között végeztem, tehát megállapításaim is
ilyen jellegű területekre érvényesek konkrétan.

Vizsgálati helyek: Jásd, Szentgál, Bakonyjákó, Iharkút közsé-
gek határában.

A mintaterületeken részletes florisztikai és fa-állományszer-
kezeti felvételeket készítettem. Elkülönítettem a természetes
erdősülés szukcessziós stádiumait és a faállomány "felépülésé-
nek" időbeni fázisait.

Felvételeim alapján modelleztem az ökoszisztéma regenerációját
felhagyott fás legelő és legelő esetére.

Elemeztem a talajviszonyok és a klimatikus viszonyok változá-
sát is /lásd 1.sz. modell ábra./

Ugyancsak modell ábrán foglaltam össze a fafajok betelepülési
módját, fáslegelő és legelő formáció esetére. /2. és 3.sz. ábra/

A vizsgálatok alapján az alábbi megállapításokat tettem:

- 1/ Az újraerdősülés a mezőgazdasági művelés megszűntével azonnal
megindul.
- 2/ Az ökoszisztéma regeneráció a növénytársulások szibocesszi-
óján keresztül a klimazonális erdőtársulás kialakítására irá-
nyul.
- 3/ A szukcessziós folyamat stádiumai - különösen a zárótag- a
fafajmegválasztáshoz nyujtanak segítséget.

A faállomány felépülésének időben jól elkülöníthető fázisai az erdősítési technológiák, erdőművelési eljárások ki-munkálásához adnak útmutatást.

- 4/ A lágyszárúak és cserjék a parlagterületeken az erdőműve-lési folyamatot - szélsőséges esetektől eltekintve - in-kább segítik.
- 5/ A természetes erdősülés attól függően, hogy nyílt, vagy fás legelőn indul, 70-40 év alatt vezet zárt erdő kiala-kulásához.
- 6/ Az erdősülő parlagok táplálékbősége miatt a kialakuló fa-állományt jelentősebb vadkár nem éri.
Ezért az erdőművelési, erdősítési beavatkozásokat a gyep és a cserje állomány fokozott kimélete mellett kell végez-ni.
Ennek igazolására lásd az 1.sz. táblázatot:

1. sz. táblázat:

A nagyvadak számára táplálékot jelentő hasznos gyepnövényzet borítása és a csemetesűrűség természetes erdősülő legelőn és vágásterületen

Regenerációs fázis		I	II	III
Hasznos lágyszárú borítás	%	87	75	35
csemetesűrűség	%	103	20	25
Vágásterület		1 éves	2 éves	többéves
Hasznos lágyszárú borítás	%	10	20	25
csemetesűrűség	%	30	65	80

A megállapítások figyelembevételével kidolgoztam az alkalmazható erdősitési és erdőművelési technológiákat, melyek a jelenlegi erdőművelési elszámolási rendszerünkbe beilleszthetők.

A technológiák lényege a természetes erdőszülés eredményeként keletkezett faállomány figyelembevétele erdősitéskor, s az ültetési hálózat célszerű megválasztása.

Igy lényegesen kisebb területet kell érinteni ültetéssel és elmarad a hagyományos technológiák tetemes költséghányadát kitevő bozótirtás és teljes talajelőkészítés.

A beavatkozások részben gépesíthetők.

Összefoglalóan lásd a 2.sz. táblázatban.

A javasolt kiegészítő jellegű erdősitési technológiák azokon a legalább közepes fatermőképességű parlagterületeken alkalmazhatók, ahol a nehéz hegyvidéki viszonyok miatt hagyományos erdőtelepítési módokat nem lehet követni.

Az erdőművelési eljárásokat a gazdasági küszöb alatti parlagterületek előrehaladott természetes erdőszülésű faállományainak kezelésére javasoltam, így ezek is erdővé alakíthatók át kis költséggel.

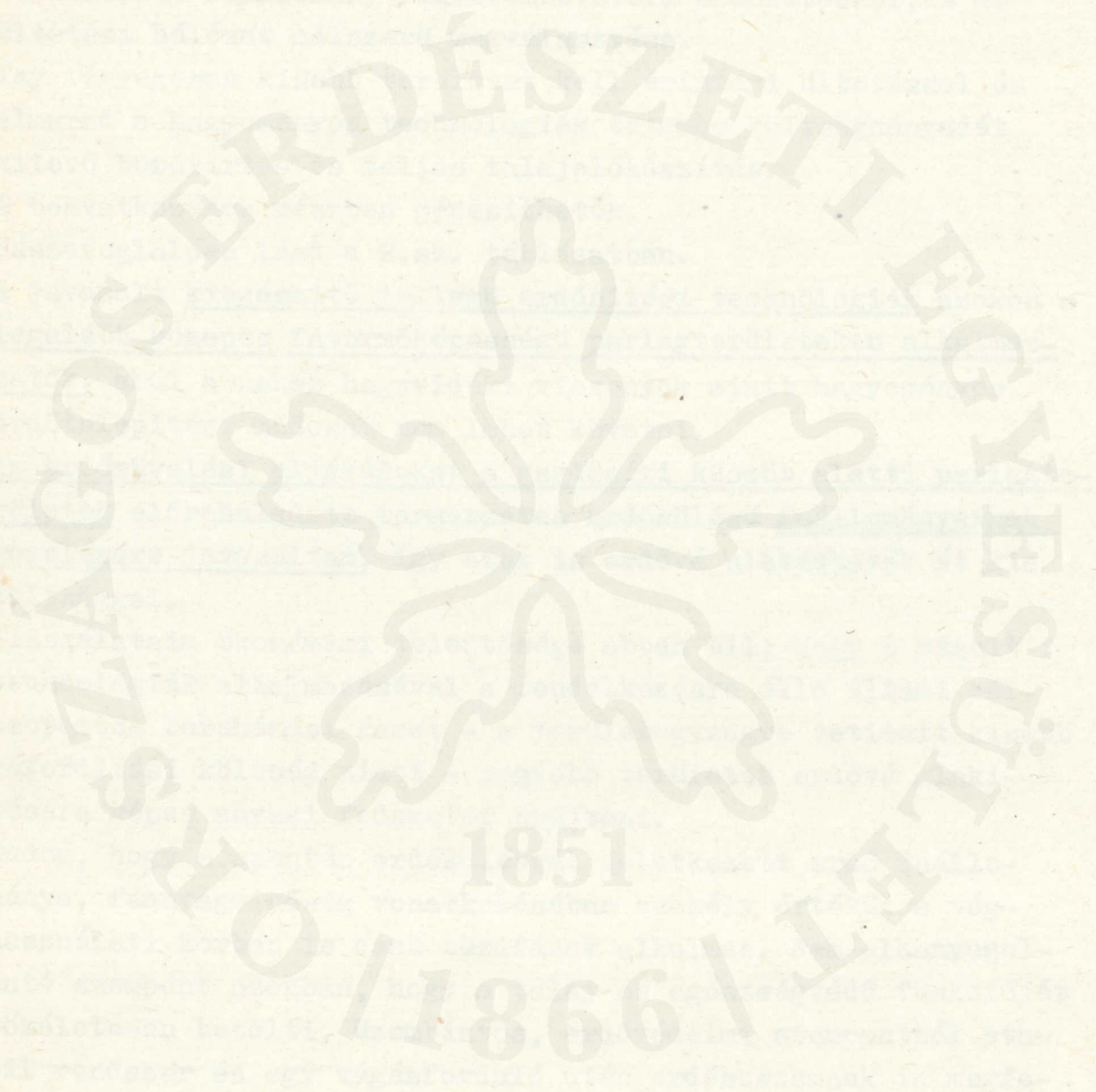
Vizsgálataim ökonómiai jelentősége abban áll, hogy a vázolt technológiák alkalmazásával a rendelkezésre álló állami célcsoportos beruházási keret - a területegységre vetített kisebb ráfordítási költség miatt - nagyobb területek erdővé alakítására képes anyagi fedezetet nyújtani.

Tudom, hogy a spontán erdőszüléssel keletkezett erdő faállománya, faanyagminőség vonatkozásában csekély értékű, a véghasználati korban is csak tűzifának alkalmas. Nem elhanyagolható szempont azonban, hogy a talaj és egészségvédő funkcióját tökéletesen betölti, üzembiztos, erdővédelmi szempontból stabil rendszer és egy vágásforduló után erdőszszemnek is megfelelő erdővé alakítható.

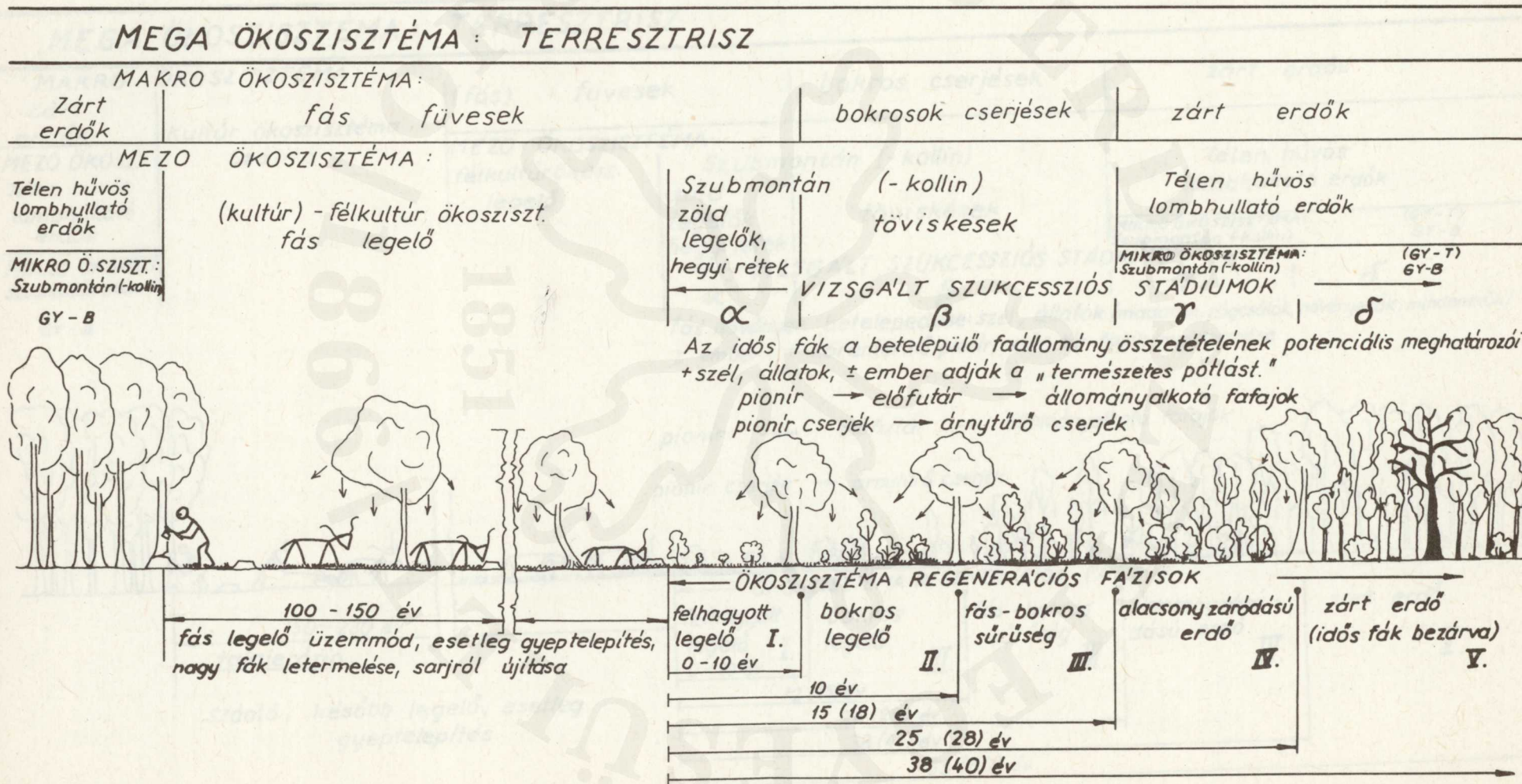
Kezeljük tehát ezeket a területeket a természet munkáját elfogadó és megbecsülő szemlélettel, hiszen olyan helyeken kapunk segítséget, ahová anyagi erőnkől igen kevés jutna és hagyományos eszközeink sem alkalmazhatók.

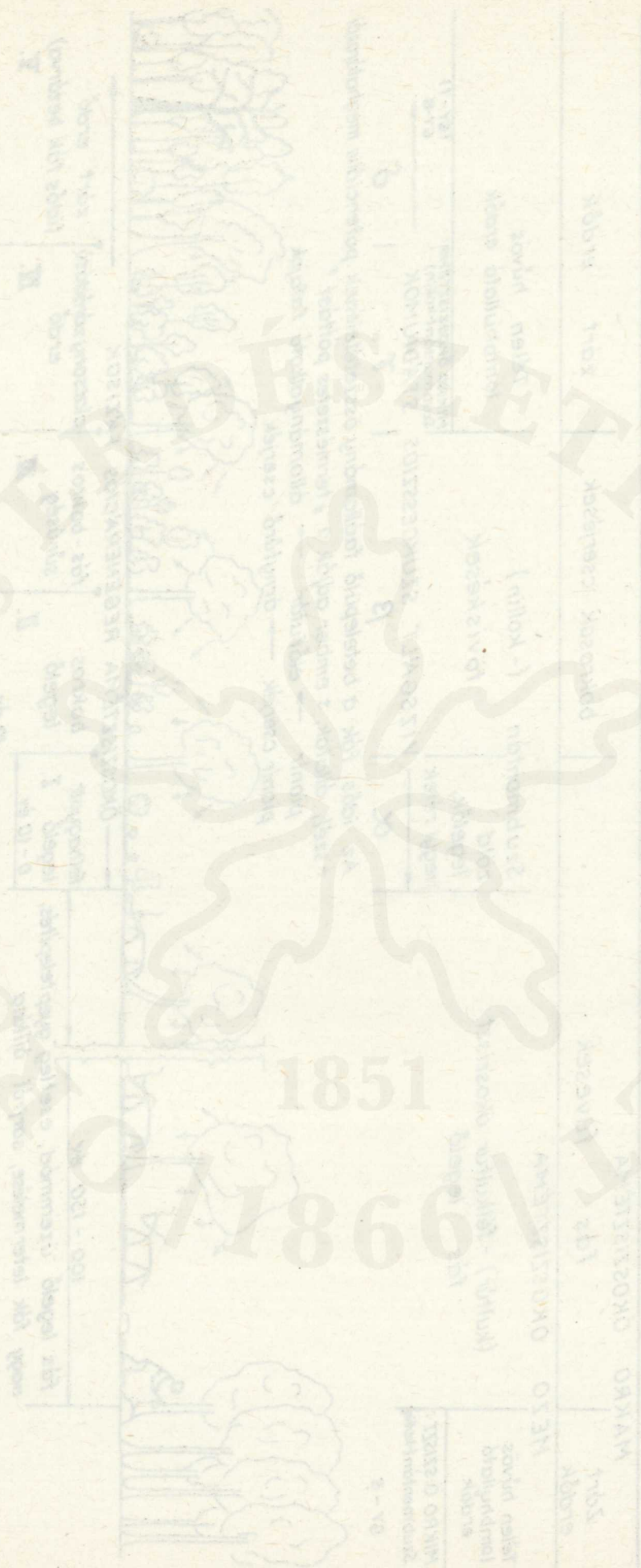

Magyar természettudományi és történelmi társaság
1866. évi közlése
1866. évi közlése
1866. évi közlése

1.sz. ábra A HEGYVIDÉKI PARLAGTERÜLETEK SPONTÁN ERDŐSÜLÉSÉNEK MODELLJE
A. (fás legelő)

1851
7866

04 - 2

ТРЕЩА ОСТАВА
МАКО ОСТАВА
СЛОЖА
СЛОЖА
СЛОЖА

100 - 130 МК
100 - 130 МК
100 - 130 МК

10 - 15 МК
10 - 15 МК
10 - 15 МК

12 (10) МК
12 (10) МК
12 (10) МК

12 (10) МК
12 (10) МК
12 (10) МК

12 (10) МК
12 (10) МК
12 (10) МК

12 (10) МК
12 (10) МК
12 (10) МК

МЕЗО ОКООБРАЗОВАНИЕ

100 - 130 МК

1851
7866
МЕЗО ОКООБРАЗОВАНИЕ

ERŐSÉGNYELV GYEŐR

1851

1866

száma: 1000
terület: 1000 m²

I	terület	1000 m ²
II	terület	1000 m ²
III	terület	1000 m ²

AMT...
ORRAN
1851

AMT...
ORRAN
1851

A TALAJ VÁLTOZÁSA

A. Ifás legelő/

ERDŐ TALAJ ABE, BFÖLD BRE, stb.	fás legelő állandó gyepborítása miatt kisebb mértékű erózió, inkább talajszerkezet romlás, tömörödés felső szint semleges kémhatású	felhagyott legelő	bokros legelő	fás bokros sűrűség	alacsonyzárodású erdő	Zárt erdő	
		talajfejlődés fokozatosan megindul erózió megszűnik					
		szerves anyag utánpótlás növekszik →					Egyensúlyba kerül
		felső szint humusztartalma nő →					Kismértékben csökken
		felső szint kémhatása gyengén savanyú, PH csökken					
kilúgzás fokozódik →					ABE, BFÖLD BRE, stb.		
GENETIKAI TALAJTÍPUS ± VÁLTOZATLAN MARAD							

B. /legelő/

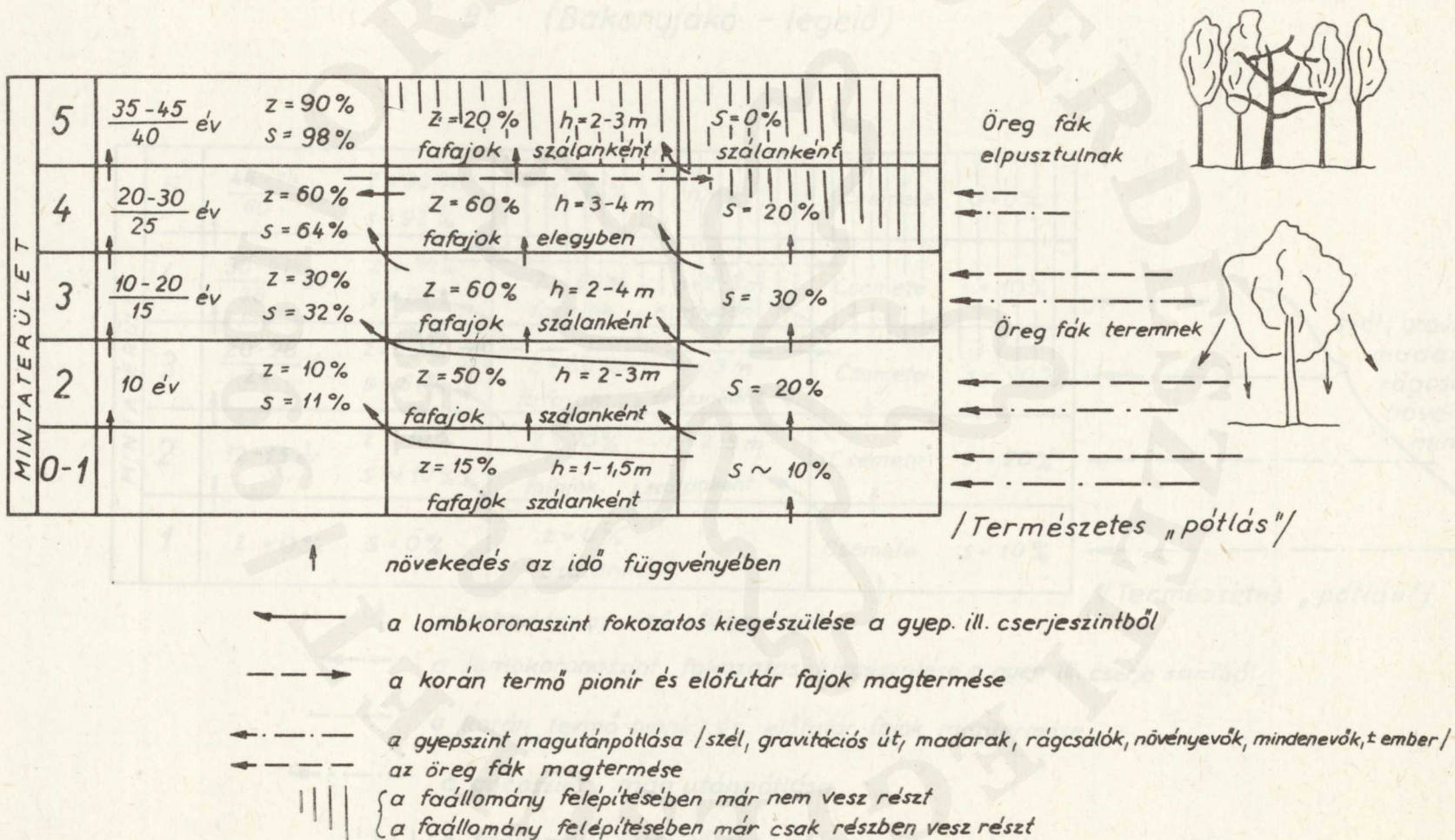
ERDŐ TALAJ ABE, BFÖLD RBE, stb.	<u>Szántó művelés</u> : fokozott erózió Később a talajerő gyengülése miatt → <u>Legelő művelés</u> : erózió csökken talajpusztulás: tömörödés, taposás következtében felső szint kémhatása semleges	felhagyott legelő	bokros legelő	fás bokros sűrűség	alacsonyzárodású erdő	Zárt erdő	
		talajfejlődés megindul erózió fokozatosan megszűnik					
		szerves anyag utánpótlás növekszik →					Egyensúlyba kerül
		felső szint humusztartalma nő →					Kismértékben csökken
		felső szint kémhatása gyengén savanyú, PH csökken					
kilúgzás fokozódik →					ERODÁLT- BFÖLD, -RBE, (-ABE), stb.		
GYAKORI AZ „A” „B” TALAJSZINTEK TELJES V. RÉSZLEGES ERÓZIÓJA							

A KLÍMA VÁLTOZÁSA

A. szub-atlanti	Szubatlanti		Szubatlanti		Szubatlanti
GYAKORLATILAG VÁLTOZATLAN					
B. Szub-atlanti	Szubkontinentális - (Szubatlanti)			Szubkontinentális - (Szubatlanti)	Szubatlanti
KISMÉRTÉKŰ KLIMAVÁLTOZÁS LOKÁLISAN, A NAGYTERÜLETŰ ERDŐIRTÁS HATÁSÁRA					

2. sz. ábra A fajok betelepülésének valószínű modellje

A. (Hárskút - fás legelő)

3.sz. ábra A fafajok betelepülésének valószínű modellje

B. (Bakonyjákó - legelő)

MINTATERÜLET	5	$\frac{46-74}{60}$ év	Z = 90 % S = 92 %	Z = 0 % h = 0	Csemete S = 0 %
	4	$\frac{36-41}{38}$ év	Z = 70 % S = 82 %	Z = 60 % h = 2-3 m fafajok elegyben	Csemete S = 10 %
	3	$\frac{20-28}{24}$ év	Z = 50 % S = 51 %	Z = 60 % h = 3 m fafajok szálanként	Csemete S = 20 %
	2	12-15 év	Z < 10 % S ~ 10 %	Z = 70 % h = 2-3 m fafajok szálanként	Csemete S = 20 %
	1		Z = 0 % S = 0 %	Z = 0 % szálanként	Csemete S = 10 %

szél, gravitációs út,
madarak,
rágcsálók,
növényevők,
mindenevők,
± ember

/ Természetes „pótlás” /

- ↑ növekedés az idő függvényében
- ← a lombkoronaszint fokozatos kiegészülése a gyep ill. cserje szintből
- a korán termő pionír és előfutár fajok magtermése
- ←···· a gyepszint mag utánpótlása

||| { a faállomány felépítésében már nem vesz részt
 ||| { a faállomány felépítésében csak részben vesz részt

1851. évi mérési jegyzék
Közlekedési és földművelési miniszternek
Készítette: [Név]

1. A terület mérete és alakja
2. A terület földrajzi elhelyezkedése
3. A terület talajviszonyai
4. A terület növényvilága
5. A terület állattenyésztése

№	Terület	Alak	Méret	Elhelyezkedés	Talaj	Növényvilág	Állattenyésztés
1	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
2	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
3	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
4	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
5	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

1851. évi mérési jegyzék
Közlekedési és földművelési miniszternek
Készítette: [Név]

2.sz. tábl. ERDŐSÍTÉSI - ÁLLOMÁNYKIEGÉSZÍTÉSI - APOLÁSI - NEVELÉSI MŰVELETTERV

ÖKOSZISZTEMA REGENERÁCIÓS FÁZIS		A		B		SZÜKSÉSSZÁMOS STADIUM	
		GÉPPEL LEJTFOKA MIATT JÁRHATÓ, MŰVELHETŐ		GÉPPEL LEJTFOKA MIATT NEM, VAGY CSAK NEHEZEN JÁRHATÓ, MŰVELHETŐ			
I. legelő, felhagyott legelő	T A	Erdőszerodott	Telepítés teljes v. részleges talajelőkészítéssel, pionir jellegű fenyővel, esetleg lombfajjakkal.	2,20 x 0,7-0,5	Eldcserejlesztés kézi ültetéssel Pionir lombfajok kézi ültetéssel	3x2	
	L A J	Eroddalt Gyengeerodott	Telepítés teljes v. részleges talajelőkészítéssel fenyővel v. lombbal		Kézi ültetés/ esetleg hidraulikus ültetőgépl. 20% pionir + 20% előfutár + 60% főfafaj	2,20 x 2,20	
II. bokros legelő	CSEJJE Z < 50%		Erdősítés/telepítés/ hidr. ültetőgéppel 20% előfutár + 80% főfafaj	~2x1 2x2	Kézi ültetés/ esetleg hidraulikus ültetőgépl 20% előfutár + 80% főfafaj	~2,20 x 2,20	
	CSEJJE Z > 50%		Kézi gödrös ültetés 40% kísérő + 60% főfafaj állománykiegészítés jellegű!			2,20 x 2,20	
III. fás, bokros sűrűség	CSEJJE Z ~ 60%		Kézi gödrös ültetés 50% kísérőfafaj/ felsuháng méretű + 50% főfafaj/ nagyméretű csemeter/ állománykiegészítés jellegű!			~ 4x4	
	LOMB Z < 40%		A záródásviszonyok horizontális mintázatát kihasználva.				
		APOLÁSI, NEVELÉSI BEAVATKOZÁSOK					
		Felszabadító tisztítás, fajok megsegítése / csak szükség szerint!					
IV. laza záródású erdő	LOMB Z ≥ 60%	Tisztító vágás, csak szükség szerint állományalkotó főfafaj megsegítése					
V. zárt erdő	LOMB Z ≥ 90%	Törzskiválasztó - / Növedék fokozó / gyérités minimális fatömeeggel, csak a minőség javítása érdekében vagy egészségügyi jelleggel.					

JAVASOLT ERDŐSÍTÉSI ELJÁRÁSOK

JAVASOLT ÁLLOMÁNY-NEVELÉSI ELJÁRÁSOK

JAVASOLT ERDŐSÍTÉSI ELJÁRÁSOK

JAVASOLT ÁLLOMÁNYNEVELÉSI ELJÁRÁSOK

GYEPTÁRSULÁS
TÖVISKÉS
TÁRSULÁS
ERDŐ-
ZONÁLIS
ERDŐTÁRSULÁS

JAVASOLT ERDŐTÍPESI ELJÁRÁSOK
 JAVASOLT KÖLTSÉGVETÉS
 JAVASOLT FELVÁSÁRLÁS

Időszak	Érték	Leírás	Érték	Leírás
I. félév	1000
II. félév
III. félév
IV. félév
Összesen

JAVASOLT ERDŐTÍPESI ELJÁRÁSOK
 JAVASOLT KÖLTSÉGVETÉS
 JAVASOLT FELVÁSÁRLÁS

1924. évi ERDŐTÍPESI ELJÁRÁSOK TÖRvényének 17. §-ának (1) bekezdésében

Gondolatok és javaslatok

Dr Vidovszky Ferenc az OEE Elektronikai Koordinációs Bizottság vezetője.

Örömmel vettem a tárgyban történő vita előkészítéséről szóló terveket. Érdekelnek a felvetett kérdések. Fontosnak tartom, hogy alapos előkészületek után ágazatunk gazdasági vezetését az Egyesület is segítse ilyen fontos kérdések, irányvonalak kijelölésében.

Mondanivalóm három részre osztom:

- I. Megjegyzések és válaszok a felhívásra.
- II. Újabb felvethető kérdések.
- III. A cél megoldásának egyik lehetősége.

I. Megjegyzések és válaszok a felhívásra

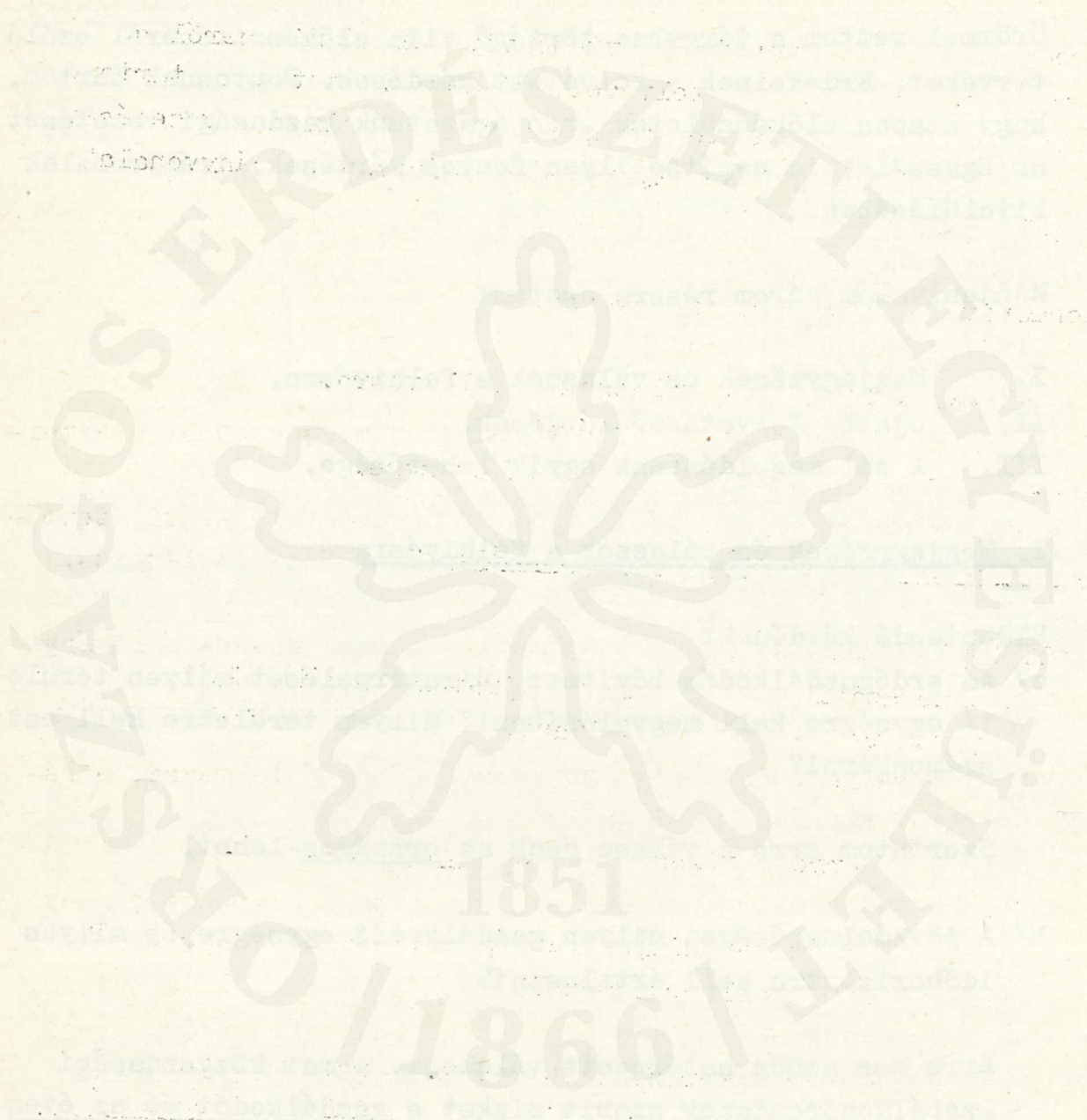
Eldöntendő kérdések:

a/ Az erdőgazdálkodás bővített újratermelését milyen területi egységekre kell megvalósítani? Milyen területre kell ezt számonkérni?

Szerintem erre a válasz csak az országos lehet.

b/ A jövedelmezőséget milyen gazdálkodói egységekre és milyen időhorizontra kell értelmezni?

Erre már nincs határozott válaszom. A mai közgazdasági szabályozórendszer szorít minket a gazdálkodói és az éves elszámoláshoz, de ez számunkra nem kedvező.

c/ Mit kell érteni jövedelmezőségen?

Milyen tevékenységi köröket kell vagy lehet együtt tárgyalni? Az elsődleges fafeldolgozást bele kell vagy lehet venni? A különleges rendeltetésű erdőterületeket ki lehet vonni a jövedelmezőségi vizsgálatból vagy nem?

Ugy érzem, a jövedelmezőségi vizsgálatokba csak a gazdasági rendeltetésű erdőket a szaporítóanyag termeléstől az erdőfelújítások és a fakitermeléseken át a közelítés befejezéséig kéne vizsgálni.

Válaszok a kérdésekre:

1/ - Országosan 30 évre előretekintve nem csökkenhet a kitermelt fatérfogat.

-- keresztül nem vihető korlát lenne a fafajonkénti, termőhelyi osztályonkénti és korosztályonkénti korlátozás.

2/ A modelltáblákban a fő-, mellék- és az összes állomány fatérfogat adatait is fel kéne tüntetni.

3/ Csakis pénzügyi szabályozással. A jót jutalmazni, a károsat szankcionálni szükséges.

6/ Az erdőrendezési gyakorlat bevezette a minőségi-, mennyiségi- és alternatív fatermesztési cél fogalmát. Ezt a gyakorlatban is komolyan kéne venni. A mennyiségi fatermesztési cél esetében jóval kevesebb erdőművelési munkára van szükség, mint ahogyan azt a modelltáblák jelzik.

8/ A fafajpolitikáról beszélünk, de igazán nem létezik. Az itt felvetett cél megvalósításának egyik legfontosabb

eleme a határozott célokat és igényeket megfogalmazó fafajpolitika. Ezt legalább 30 évre kell megfogalmazni és a főhatóságnak is jóvá kell hagynia. Ugyanakkor, ezzel egyidőben, le kell bontani stratégiai tervekre is országosan és regionálisan is.

- 10/ Az ösztönzésnél nem az un. munkafegyelemre kell fordítani a hangsúlyt, mert munkafegyelmen a "beosztottaktól" való elvárásokat értik.

A szervezetet és irányítást kell úgy átalakítani, hogy a felelősségi és a döntési hatáskör és jog azonos lehessen.

- 13/ Az erdő környezet- és tájvédelmi feladatainak ellátását nem szabad ágazatunkon belül "kigazdálkodni". Ezeknek a feladatoknak az ellátása szélesebb társadalmi érdek. Így mindenképpen az állami költségvetést kell ezen költségek finanszírozására bírni.

II. Újabb felvethető kérdések

- 1/ A gazdálkodók jónak tartják-e a fatermési-, a fatömeg- és a modell táblákat?
- 2/ Általában miért nem készülnek erdőállománygazdálkodási stratégiai /3-5 éves/ tervek? Elsősorban az erdőfeltárás és a szaporítóanyagtermelés venné ennek hasznát. Hiszen az első az elévült munkák költségére hat jelentősen, a másik - a fafajpolitikán keresztül - a bővített újratermelést alapozza meg.
- 3/ Milyen információkkal szeretnék bővebbnek vagy szűkebbnek látni az erdőtervet a gazdálkodók?

Az erdőterv betölti-e a távlati /10-15-éves/ tervezési feladatát?

4/ A távlati erdőkép prognózisát milyen időtávlatra szükséges elkészíteni? /30, 50, 100, 150 év?/ Így lehet ellenőrizni a bővített újrateermelés érdekében hozott tervezési intézkedéseket.

III. A cél megoldásának egyik lehetősége.

A társadalomtól elvárt erdőfunkciók és a mai közgazdasági szabályozórendszer által felállított követelmények az erdővel való gazdálkodókkal szemben ellentmondásban vannak.

Az éves nyereség-elszámolás nem ösztönzi a gazdálkodókat az erdőművelési munkák elvégzésekor a távlati érdekek figyelembevételére, pedig ennek elsődleges célja éppen a későbbiekben várható nagyobb vagy értékesebb fatermés.

A véghasználati lehetőségből is csak a jobb állományokat "értelmes" ma kitermelni, és ez is a gyakorlat.

Tehát meg kell kísérelni szervezetileg is különválasztani a hosszútávon érvényesülő társadalmi érdekek védelmét és szabályozását, és az éves nyereségérdekeltségbe vonható tevékenységeket.

Az első szervezetet költségvetésből kell fenntartani és feladatául a társadalmi érdekek szolgálatát kell megjelölni.

A szaporítóanyag termelése az erdősitések végrehajtása, a fakitermelések kijelölése, az erdőállománygazdálkodási munkák tervezése, a végrehajtás ellenőrzése lennének legfontosabb feladatai, mint a fatermesztési rendeltetés biztosítása.

Természetesen ez a szervezet látná el az üdülési és védelmi feladatokat is az erdővel kapcsolatban.

A fakitermelést és a fafeldolgozást pedig vállalatok, vállalkozók végeznék, akik a faanyagot "lábon" vennék meg az előbbi állami szervtől.

1851

1866

MTE SZ - egyesületi használatra !
Kiadja: Országos Erdészeti Egyesület
Készült: 300 példányban
86/1175 MTE SZ Házinyomda, Bp.
Felelős vezető: Boncza Gábor